

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Katedra veřejné správy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Participace občanů na rozhodování veřejné správy

Autor: Bc. Zuzana Malotová

Vedoucí práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

Plzeň 2021

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Zuzana MALOTOVÁ**
Osobní číslo: **R19N0029P**
Studijní program: **N0421A220001 Veřejná správa**
Studijní obor: **Veřejná správa**
Téma práce: **Participace občanů na rozhodování veřejné správy**
Zadávající katedra: **Katedra veřejné správy**

Zásady pro vypracování

Úvod

1 Veřejná správa

2 Politická práva občanů

3 Participace občanů na rozhodování veřejné správy v České republice

4 Porovnání participace občanů ve vybraných lokalitách

Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz zvláštní seznam

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání diplomové práce: **29. března 2020**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2021**

JUDr. Petra HRUBÁ SMRŽOVÁ, Ph.D. (v.z.)

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 25. srpna 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Participace občanů na rozhodování veřejné správy* zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Plzni dne 27. března 2021

.....
Zuzana Malotová

Poděkování

Ráda bych poděkovala JUDr. Tomáši Loudovi, CSc. za cenné rady a poznatky, které mi velmi pomohly při zpracování mé diplomové práce. Také bych chtěla poděkovat rodičům, partnerovi a rodině za neustálou podporu napříč celým svým studiem.

Obsah

Úvod	1
1 Veřejná správa	3
1.1 Charakteristika veřejné správy	3
1.2 Organizační principy veřejné správy	4
1.2.1 Centralizace a decentralizace	5
1.2.2 Koncentrace a dekoncentrace	7
1.2.3 Organizační (služební) princip a princip instanční nadřízenosti a podřízenosti	8
1.2.4 Princip územní a věcný	9
1.2.5 Princip monokratický a kolegiální	11
1.2.6 Princip subsidiarity	12
1.2.7 Další organizační principy veřejné správy	14
1.3 Funkce veřejné správy	15
1.4 Státní správa	16
1.5 Samospráva	17
1.5.1 Územní samospráva	18
1.5.2 Zájmová samospráva	22
2 Politická práva občanů	25
2.1 Právo podílet se na správě věcí veřejných	28
2.1.1 Volební právo	28
2.2 Svoboda projevu a právo na informace	30
2.3 Petiční právo	33
2.4 Právo shromažďovací	35
2.5 Právo sdružovací (spolčovací)	37
2.5.1 Právo zakládat politické strany a sdružovat se v nich	38
2.6 Právo na odpor	40
3 Participace občanů na rozhodování veřejné správy v České republice	41
3.1 Pojem participace	41
3.2 Volby	42
3.2.1 Volby do Poslanecké sněmovny	46
3.2.2 Volby do Senátu	48
3.2.3 Volba prezidenta republiky	49
3.2.4 Volby do Evropského parlamentu	51

3.2.5	Volby do zastupitelstev krajů	52
3.2.6	Volby do zastupitelstev obcí	54
3.3	Referendum.....	56
3.3.1	Krajské referendum	58
3.3.2	Místní referendum	60
3.4	Petice a stížnosti.....	63
3.5	Právo na informace podle zákona č. 106/1999 Sb.	64
3.6	Další formy participace občanů	66
4	Porovnání participace občanů ve vybraných lokalitách	68
4.1	Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva.	68
4.1.1	Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva ve volbách do Poslanecké sněmovny	69
4.1.2	Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva ve volbách do Senátu.....	71
4.1.3	Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva ve volbách na prezidenta České republiky	73
4.1.4	Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva ve volbách do zastupitelstev krajů.....	76
4.1.5	Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí	78
4.1.6	Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva ve volbách do Evropského parlamentu.....	80
4.1.7	Porovnání aktivního volebního práva.....	81
4.2	Porovnání participace občanů prostřednictvím referenda	82
4.3	Porovnání participace občanů prostřednictvím žádostí o informace na základě zákona o svobodném přístupu k informacím.....	85
4.3.1	Porovnání počtu stížností podaných podle § 16a zákona o svobodném přístupu k informacím	88
	Závěr.....	91
	Resumé	94
	Zdroje	96
	Knižní zdroje.....	96
	Právní předpisy	100
	Internetové zdroje	101
	Seznam grafů.....	109
	Seznam použitých zkratk a symbolů	110

Úvod

Participace občanů je v demokratických právních státech významnou a neopomíjenou součástí vytváření, fungování státu a tím i dané společnosti. Kromě základních lidských práv je velký důraz kladen i na dodržování politických práv, jenž v minulosti byly nejen v České republice potlačovány. V rámci zaručení lidských práv byla v roce 1991 přijata Federálním shromážděním České a Slovenské Federativní Republiky Listina základních práv a svobod, jenž se stala po vzniku České republiky součástí ústavního pořádku. Přijetí Listiny mělo naplňovat zásadní politický cíl a to obnovení základních lidských práv, tedy i politických práv.¹ Občané se mohou v České republice svobodně rozhodnout, zda se chtějí prostřednictvím svých politických práv podílet na utváření státu a v jak velké míře.

V rámci své diplomové práce se nejprve budu zabývat veřejnou správou, neboť bez veřejné správy by mimo jiné nebyla možná ani participace občanů v rámci daného státního zřízení. V první kapitole budu nejprve charakterizovat pojem veřejné správy, vymezím její základní organizační principy, jelikož jsou klíčové z hlediska fungování veřejné správy a zároveň mají také význam pro pochopení veřejné správy jako soustavy organizací. Dále ve vztahu k veřejné správě budu charakterizovat její rozdělení na státní správu a samosprávu, vymezím základní funkce veřejné správy.

Druhá kapitola bude věnována politickým právům občanů v České republice, jenž jsou zaručovány již zmiňovanou Listinou základních práv a svobod, Ústavou České republiky, vnitrostátními zákony a po vstupu do Evropské unie i evropskými právními předpisy. Jednotlivá politická práva jako prostředek občanů či obyvatel na fungování společnosti budu nejprve charakterizovat. Kromě stručné charakteristiky vymezím předpoklady použití daných politických práv a také jejich případné omezení, které může na základě zákona nastat.

Další kapitola diplomové práce bude zaměřena na konkrétní formy projevu politických práv, které jsou či mohou být v České republice realizovány a obecně pojmu participace. Jako „nejtypičtější“ participaci občanů v České republice lze označit využití aktivního volebního práva. Stejně jako u jiných politických práv

¹ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 1024 str. ISBN 80-868-9844-X.

záleží individuálně na každém jedinci, zda využije za splněných zákonných podmínek (například věku) možnosti kandidovat ve volbách či aktivního práva zvolit si své zástupce. Nejprve představím obecně volby, jako formu projevu veřejného mínění a také jednotlivé druhy voleb, jenž se konají v České republice. Přesto, že volby jsou druhem participace občanů opakující se většinou v určitých, předem stanovených časových intervalech, nesmí se opomíjet i jiné prostředky a formy polických práv. Zde lze zařadit referendum jako institut přímé demokracie, petice, žádost o informace podle zákona č. 106/1999 Sb. či další formy participace, které budou rozebrány v rámci třetí kapitoly diplomové práce.

Kapitoly jedna až tři budou zaměřeny teoreticky, čtvrtá kapitola práce se bude zabývat porovnáním tří druhů participace občanů prostřednictvím konkrétních politických práv ve vybraných lokalitách. Nejprve porovnáám participaci občanů prostřednictvím aktivního volebního práva v rámci posledních druhů voleb, po té se konkrétněji zaměřím na druhy voleb, přičemž nejprve zhodnotím účast občanů na volbách v krajích, poté ve vybraných lokalitách ve Zlínském kraji a to v posledních volbách, které se konaly. V rámci vybraných lokalit budou porovnány lokality v rámci okresů, jenž se nacházejí ve Zlínském kraji, jedná se o okres Zlín, Uherské Hradiště, Vsetín a Kroměříž. V rámci každého okresu provedu komparaci bývalých okresních měst (dnešní obce s rozšířenou působností), obce s pověřeným obecním úřadem a základních jedničkových obcí, aby se v porovnání promítla i účast občanů v rámci druhů obcí a nejen napříč okresy. Jako třetí aspekt, jenž budu komparovat je využití aktivního volebního práva v časovém úseku ve městě Zlín. Druhou formu participace, kterou budu porovnávat je participace občanů prostřednictvím referenda. Nejprve v celorepublikovém referendu, které se konalo v České republice ohledně přistoupení do Evropské unie. I v tomto případě, stejně jako u voleb, porovnáám účast v referendu v rámci krajů. Poslední forma participace občanů, kterou budu porovnávat, je podání žádostí o informace na základě zákona o svobodném přístupu k informacím, neboť zde lze porovnat zájem občanů o činnost orgánů veřejné správy. Dobrá informovanost občanů může vést nejen k objektivnějšímu posouzení politického dění, ale i k následné vyšší participaci občanů.

Cílem diplomové práce je charakterizovat participaci občanů, jenž významným způsobem formuje společnost i stát a porovnat určité druhy participace v rámci vybraných lokalit.

1 Veřejná správa

1.1 Charakteristika veřejné správy

Pojem veřejná správa je známý již z historie, konkrétně z římského práva – *administratio rei publica*.² Přesto, že je pojem dlouhodobě užíván, v žádném právní předpise nenalezneme jeho legální definici.

Veřejnou správu jako součást výkonné moci lze například zkoumat jako soubor institucí, vykonávající veřejnou správu a nebo z hlediska její činností. Pokud budeme na veřejnou správu nahlížet jako na činnost, tak ji můžeme definovat jako činnost záměrnou, do budoucna zaměřenou, vykonávanou ve veřejném zájmu a při řízení veřejných záležitostí, za účelem dosažení určitého cíle.³ Charakteristika veřejné správy z pohledu činností, konkrétně správních činností, jenž jsou vykonávány ve veřejném zájmu s cílem řízení společnosti na určitém území, je také označováno jako materiální vymezení veřejné správy.⁴ Dle materiálního hlediska je klíčový obsah jednotlivých činností veřejné správy, jejich povaha a nikoliv vykonavatel zmíněných činností. J. Staša například definoval tyto činnosti jako specifickým způsobem zasahující činnosti, jenž směřují do právních poměrů osob, kde organizují činnost těchto subjektů nebo příslušných celků k dosažení potřeb v občanské společnosti.⁵ Vymezení veřejné správy z hlediska institucí, které veřejnou správu vykonávají a jejich charakteristických znaků, je v České republice více doporučováno⁶, z tohoto důvodu je také toto členění označováno jako formální či organizační. Pro organizační vymezení, na rozdíl od materiálního členění, není klíčový obsah či charakter správních činností, ale jejich vykonavatel. Z tohoto pohledu chápeme veřejnou správu jako soubor subjektů a institucí uskutečňující veřejnou správu v určitém organizačním systému.⁷ Jako příklady

² KÁŇA, Pavel. *Základy veřejné správy*. Ostrava: Montanex, 2004. Varia (Montanex). 302 str. ISBN 80-722-5139-2.

³ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9.

⁴ OCHRANA, František, PŮČEK Milan Jan a ŠPAČEK David *Veřejná správa*. Brno, 2015. Masarykova Univerzita., 658 str, dostupné z:

https://is.muni.cz/el/1456/jaro2017/MKV_VES2/um/68159517/VEREJNA.SPRAVA.OCHRAN.PUCEK.SPACEK.pdf

⁵ HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 234 str. ISBN 978-80-7380-096-3.

⁶ OCHRANA, František, PŮČEK Milan Jan a ŠPAČEK David *Veřejná správa*. Brno, 2015. Masarykova Univerzita., 658 str, dostupné z:

https://is.muni.cz/el/1456/jaro2017/MKV_VES2/um/68159517/VEREJNA.SPRAVA.OCHRANA.PUCEK.SPACEK.pdf

⁷ HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 234 str. ISBN 978-80-7380-096-3.

institucí, jež vykonávají veřejnou správu můžeme označit například Magistrát statutárního města, jež spravuje záležitosti daného statutárního města nebo Stavební úřad řešící záležitosti stavebního řízení.⁸ Veřejná správa ve formálním pojetí je tedy definována jako: „*soubor institucí, které převážným charakterem svých činností jsou institucemi exekutiv, tj. nejsou typicky ani legislativními ani soudními institucemi, ale vykonávají především to, co je v legislativě, a jsou soudnictvím kontrolovány.*“⁹ Ve formálním – organizačním pojetí veřejné správy jsou tedy začleněny subjekty, jež vykonávají veřejnou správu jako svou hlavní a pravidelnou činnost.¹⁰

Z hlediska vymezení veřejné správy je klíčové její oddělení od správy soukromé, neboť veřejná správa, jak již bylo zmíněno, je správou veřejných záležitostí, tudíž je realizovaná ve veřejném zájmu. Tuto formulaci veřejné správy označujeme jako pozitivní. Osoby, které veřejnou správu vykonávají, to činí na základě zákonného zmocnění a v zákonech stanovených mezích, nikoliv z vlastní iniciativy.¹¹ Důležitým kritériem, které je zároveň označováno i jako cíl při výkonu veřejné správy, je dodržení veřejného zájmu. Veřejný zájem patří mezi neurčité právní pojmy, které nelze jednoznačně definovat a musí se v každém konkrétním případě vymežit individuálně, aby došlo k jeho naplnění. Negativním vymezením veřejné správy rozumíme vše, co veřejnou správou není.¹² Můžeme zde například označit činnost osoby, která jedná za dosažením svého cíle a to tak, že činí vše, co není výslovně zakázáno zákonem a řídí se přitom svou vlastní vůlí. Takové jednání například patří do soukromé správy.¹³

1.2 Organizační principy veřejné správy

Pro veřejnou správu, respektive její výstavbu a fungování jako soustavy formálních organizací je klíčové pochopení základních principů organizace.

⁸ KÁŇA, Pavel. *Základy veřejné správy*. Ostrava: Montanex, 2004. Varia (Montanex). 302 str. ISBN 80-722-5139-2

⁹ OCHRANA, František, PŮČEK Milan Jan a ŠPAČEK David. *Veřejná správa*. Brno, 2015. Masarykova Univerzita., 658 str., dostupné z: https://is.muni.cz/el/1456/jaro2017/MKV_VES2/um/68159517/VEREJNA.SPRAVA.OCHRANA.PUCEK.SPAC EK.pdf str. 27

¹⁰ SVOBODA, Ivo a Karel SCHELLE. *Základy organizace veřejné správy*. Ostrava: Key Publishing, 2006. Právo (Key Publishing). 206 str. ISBN 80-239-8011-4.

¹¹ PRŮCHA, Petr. *Veřejná správa a správní právo*. 1. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2014. 303 str., ISBN 978-80-86775-29-6.

¹² MALAST, Jan. *SPRÁVNÍ PRÁVO PŘEHLEDNĚ* [online]. Správní právo online – Spravko.cz., 2019[cit. 2020-10-23]

¹³ PRŮCHA, Petr. *Veřejná správa a správní právo*. 1. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2014. 303 str., ISBN 978-80-86775-29-6.

Organizační principy generalizují způsoby uspořádání veřejné správy,¹⁴ zabezpečují plnění úkolů a tím celkově ovlivňují řádné fungování veřejné správy. Kromě zmíněných funkcí má také systém veřejné správy napomáhat k dosažení právem stanovených cílů. Přesto, že se organizační struktury a subsystémy v zemích odlišují, tak principy zůstávají napříč zeměmi obdobné.¹⁵ V kontinentálních poměrech je také spatřován rozdíl mezi severem a jihem. Na jihu v minulosti čelily unitární státy decentralizačním tendencím s odkazem na výhody unitarismu a centralizace, kdežto na severu se spory o podobu decentralizace téměř nevyskytovaly.¹⁶ Jako organizační principy veřejné správy jsou především označovány:

- „*Centralizace a decentralizace,*
- *koncentrace a dekoncentrace,*
- *organizační (služební) a jen instanční nadřízenosti a podřízenosti,*
- *územní a věcný,*
- *monokratický a kolegiální,*
- *subsidiarity.*“¹⁷

Jak je již patrné, organizační principy jsou v některých případech uspořádány v protikladných dvojicích.

1.2.1 Centralizace a decentralizace

Centralizaci a decentralizaci označujeme jako dva z nosných prvků reformy organizace státu¹⁸ a souvisejí se stanovením subjektu jako nositelem veřejné správy. Na území státu je za zdroj veřejné moci považován sám stát, který ale může přenechat výkon veřejné správy jiným nositelům, jenž jsou odlišní od státu.¹⁹

¹⁴ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9

¹⁵ HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 234 str. ISBN 978-80-7380-096-3.

¹⁶ POMAHAČ, Richard a Olga VIDLÁKOVÁ. *Veřejná správa*. Praha: C.H. Beck, 2002. Beckovy mezioborové učebnice. 278 str. ISBN 80-717-9748-0

¹⁷ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9 str. 72

¹⁸ POMAHAČ, Richard a Olga VIDLÁKOVÁ. *Veřejná správa*. Praha: C.H. Beck, 2002. Beckovy mezioborové učebnice. 278 str. ISBN 80-717-9748-0

¹⁹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9

Centralizaci veřejné správy charakterizujeme tím, že je výkon moci, především rozhodovací pravomoci, soustředěn u jednoho subjektu veřejné správy. Působnost ve veřejné správě je tedy řízena ústředně a koncentruje se u nejvyšších orgánů. O centralizaci veřejné správy se jedná i v případech existence soustavy vzájemných vztahů mezi celkem a jeho částmi, přičemž vyšší orgán je oprávněn zasahovat do působnosti podřízených orgánů. Rozhodnutí jsou přijímána na nejvyšší úrovni a podřízené orgány je od centra přenáší k místům realizace.²⁰ Centralizace jako organizační princip veřejné správy bývá označována jako nutná reakce na chaos a nepořádek v daném státě.²¹ Jako příklad plné centralizace označujeme totalitní systém Československé republiky do roku 1989, kdy veškerá správa byla správou státní.²²

Decentralizací rozumíme přenesení určité části pravomocí výkonu veřejné správy na samostatné subjekty, které jsou odlišné od státu. Decentralizací je například na samosprávu přeneseno více pravomocí, úkolů a s tím související i odpovědnosti. Orgány, jenž vykonávají svou činnost v rámci decentralizace, ji vykonávají z vlastní iniciativy, jsou relativně samostatný.²³ V rámci decentralizace se nejedná o přesun moci pouze v rámci organizační struktury, ale o výkon činnosti v rámci působnosti a pravomoci udělený právním předpisem.²⁴ V současné době je decentralizovaný systém vládnutí v mnoha zemích zabezpečován zákonem a soudy. Decentralizace – decentralizační reformy musí splňovat čtyři aspekty:

- s vymezením územních jednotek má být nakládáno jako s územím spravované místní vládou a ne jenom jako s částmi státního území,
- určení, jaké činnosti představované místní vládou budou respektovány státním centrem,

²⁰ HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 234 str. ISBN 978-80-7380-096-3.

²¹ POMAHAČ, Richard a Olga VIDLÁKOVÁ. *Veřejná správa*. Praha: C.H. Beck, 2002. Beckovy mezioborové učebnice. 278 str. ISBN 80-717-9748-0

²² KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9

²³ HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 234 str. ISBN 978-80-7380-096-3.

²⁴ KADEČKA, Stanislav a Filip RIGEL. *Výkon státní správy – kompetence, odpovědnost* [online]. Brno, 2009. 19 str. [cit. 2020-10-27]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Vykon_statni_spravy-kompetence.pdf

- vytvoření vhodných předpokladů pro místní orgány, konkrétně vytváření vhodného prostředí, které vede k obsazování místních orgánů demokratickou procedurou vyhovující místní komunitě,
- zaručení právní integrity místních vlád a zajištění nejen práv jednotlivců, ale i práv místních společenství s účinnou soudní ochranou a celkově modernizaci komunálního práva.²⁵

Jako příklad decentralizace veřejné správy můžeme označit samostatnou působnost krajů a obcí nebo výkon svěřených činností profesními komorami – například výkon daňového poradenství svěřený Komoře daňových poradců ČR.²⁶

1.2.2 Koncentrace a dekoncentrace

Koncentrace a dekoncentrace spočívá v rozdělení funkcí, respektive kompetencí v rámci stupňů organizační soustavy.²⁷ Zmíněné dva organizační principy veřejné správy určují v jaké míře, (především z prostorového hlediska), jsou činnosti vykonávány v jednom nebo ve více orgánech. Rozdělení v dané organizační soustavě může probíhat vertikálně nebo horizontálně. Pokud se bude jednat o koncentraci či dekoncentraci v horizontální rovině, tak ta značí, jaké pravomoci jsou na stejném stupni řízení soustředěny pouze u jednoho orgánu nebo jsou rozděleny mezi vzájemně nepodřízený větší počet orgánů. Pokud se bude jednat o rovinu vertikální, u ní je také rozdělení či soustředění moci, ale s tím rozdílem, že moc se člení mezi vyšší a nižší stupně v rámci organizační struktury.²⁸

Koncentrace veřejné správy znamená soustředit výkon veřejné správy do jednoho veřejnomocenského subjektu v rámci organizační struktury. V modelové podobě koncentrace veřejné správy by správu vykonával jeden orgán, který by zároveň v sobě soustřeďoval veškeré funkce. Příkladem horizontální koncentrace je zrušení Ministerstva informatiky a rozdělení jeho působnosti mezi Ministerstvo

²⁵ POMAHAČ, Richard a Olga VIDLÁKOVÁ. *Veřejná správa*. Praha: C.H. Beck, 2002. Beckovy mezioborové učebnice. 278 str. ISBN 80-717-9748-0

²⁶ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9

²⁷ HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 234 str. ISBN 978-80-7380-096-3.

²⁸ *TURBO: Centrum dalšího vzdělávání* [online]. [cit. 2020-10-26]. Dostupné z: https://turbo.cdv.tul.cz/pluginfile.php/11427/mod_book/chapter/6112/Verejna_sprava/Uvod/PrincipC.pdf

průmyslu a obchodu, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo pro místní rozvoj. Vertikální koncentrace shromažďuje funkce na vyšší úroveň a jejím příkladem je vytvoření Úřadu práce ČR jako úřadu s celostátní působností, který obsáhl působnost tehdejších úřadů práce v jednotlivých okresech.²⁹

Pokud se bude jednat o rozdělení výkonu veřejné správy v rámci organizační struktury jednoho veřejnomocenského subjektu na více organizačních jednotek, tak se jedná o dekoncentraci. Dekoncentrace vytváří řád, podle kterého se jednotky v rámci organizační pyramidy účastní na rozhodovací pravomoci a přenos veřejné moci je vždy v rámci státních institucí. Vertikální dekoncentrace směřuje od ústředních orgánů k územním institucím vykonávající veřejnou moc,³⁰ je zde snaha co nejvíce přiblížit výkon státní správy svým klientům – občanům. Vertikální koncentrace je tedy založena na deputaci kompetencí v rámci hierarchické organizační struktury.³¹ Příkladem vertikální dekoncentrace je přenesená působnost a výkon státní správy orgány územně samosprávných celků. Pokud jsou rozděleny pravomoci mezi organizační složky, jenž jsou na stejné úrovni, tak se jedná o horizontální dekoncentraci, jejím příkladem je rozdělení výkonné moci mezi jednotlivé ministerstva, které představují organizační složky státu.³²

1.2.3 Organizační (služební) princip a princip instanční nadřízenosti a podřízenosti

Princip služební, neboli organizační spočívá ve vzájemném vztahu úřadů vyšších k úřadům nižším, úřady vyšší jsou pak ve vztahu nadřízenosti k úřadům nižším a nižší úřady jsou podřízeny vyšším úřadům. V těchto případech se může jednat i o formu organizační podřízenosti, nebo podřízenosti služební pokud se bude brát v úvahu organizační uspořádání státní služby.³³ Pokud se jedná o výkon či rozdělení státní správy, tak to nespočívá pouze v dodržování orgánů principů nadřízenosti a podřízenosti, ale také vyšší orgány mohou kontrolovat jim podřízené

²⁹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9

³⁰ OCHRANA, František, PŮČEK Milan Jan a ŠPAČEK David. *Veřejná správa*. Brno, 2015. Masarykova Univerzita., 658 str., dostupné z: https://is.muni.cz/el/1456/jaro2017/MKV_VES2/um/68159517/VEREJNA.SPRAVA.OCHRANA.PUCEK.SPACEK.pdf

³¹ POMAHAČ, Richard. *Základy teorie veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 268 str. ISBN 978-80-7380-330-8.

³² KADEČKA, Stanislav a Filip RIGEL. *Výkon státní správy – kompetence, odpovědnost* [online]. Brno, 2009. 19 str. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Vykon_statni_spravy-kompetence.pdf

³³ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9

orgány ve výkonu činnosti. Kontrolu orgánů v nejširším slova smyslu může provádět sám stát, respektive prostřednictvím svých orgánů.³⁴

Pokud jsou nižší úřady podřízeny vyšším úřadům v hierarchické úrovni, tak se tento princip mimo jiné nazývá princip subordinace. U principu subordinace je podstatná závislost nižších složek na složkách vyšších. Subordinační vztahy a neboli vztahy nadřízenosti a podřízenosti jsou rysem pro hierarchické uspořádání veřejné správy a tím i stupňovitosti veřejné správy jako organizace. Nadřízeností vyšších složek a podřízeností nižších složek je zajištěna jednotnost výkonu veřejné správy.³⁵

Příkladem organizačního (služebního) principu od nižších až po vyšší státní správní úřady jsou finanční úřady, Odvolací finanční ředitelství, po té Generální finanční ředitelství a nejvyšším orgánem je v této hierarchické struktuře Ministerstvo financí. Jak již je z předchozího textu patrné vyšší orgány mohou ovlivňovat činnost nižších orgánů a to prostřednictvím pokynů. Tato pravomoc nevyplyvá přímo ze zákona, ale z možnosti vyšších orgánů řídit orgány nižší.

Pokud se jedná o pouhou instanční podřízenost a nadřízenost, tak zde nemůže nadřízený orgán neomezeně ovlivňovat činnost nižších úřadů, může vstupovat do činnosti nižších orgánů pouze na základě zákona a v něm vymezených a daných pravidel. Příkladem pouhé instanční nadřízenosti a podřízenosti je rozhodnutí orgánů obce v samostatné působnosti jako orgánu nižšího, kdy ve vztahu nadřízenosti je krajský úřad jako odvolací orgán.³⁶

1.2.4 Princip územní a věcný

Princip územní a resortní se vymezují a zároveň i od sebe odlišují podle působnosti správních orgánů. V praxi se mohou oba uvedené principy kombinovat.

Princip územní neboli teritoriální je založen na definování místní působnosti daného orgánu na určitém území. Jak již vyplývá z názvu, územní princip,

³⁴ KADEČKA, Stanislav a Filip RIGEL. *Výkon státní správy – kompetence, odpovědnost* [online]. Brno, 2009. 19 str. [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Vykon_statni_spravy-kompetence.pdf

³⁵ MALAST, Jan. *SPRÁVNÍ PRÁVO PŘEHLEDNĚ* [online]. Správní právo online, 2019 – Spravko.cz. [cit. 2020-11-01]

³⁶ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9

upřednostňuje územní působnost daného orgánu.³⁷ Působnost orgánu v územním principu tedy představuje koncentrování buď veškeré nebo větší části pravomocí a správní agendy do jednoho správního úřadu a to v rámci určitého územního celku.³⁸ V rámci územního principu rozlišujeme instituce s celostátní působností a instituce vykonávající působnost na části území. Mezi orgány s celostátní působností řadíme například ministerstva.³⁹ Výhodou územního principu je, konkrétně úřadu s obecnou působností pro dané území, že může mít lepší organizaci výkonu státní správy ve správním úřadu v rámci územního obvodu.

Příklad územního principu lze uvést z organizace veřejné správy, která předcházela dnešnímu vymezení a to konkrétně okresní úřady existující do konce roku 2002. Za činnost okresních úřadů odpovídal přednosta, kterého jmenovala a odvolávala na návrh ministra vnitra vláda. Vláda řídila činnost okresních úřadů.⁴⁰

*„Věcný (reálný) princip se vyznačuje tím, že jeho uplatnění je dáno výlučně nebo alespoň převážně obsahovou stejnorodostí nebo příbuzností správní agendy, tj. úkolů, které mají být plněny.“*⁴¹ U věcného přístupu, někdy nazývaného také resortního, dochází ke specializaci správních orgánů. Instituce podle věcného principu můžeme dělit ze dvou hledisek a to se všeobecnou působností a na specializované instituce. Všeobecné instituce svou činnost zaměřují více komplexněji, jedná se například o zastupitelstvo obce. Konkrétní, respektive specializovanou činností se na úseku veřejné správy zabývají specializované instituce, kde můžeme například zařadit ministerstva. V některých případech orgány se všeobecnou působností jsou nadřazeny specializovaným orgánům.⁴² Také u věcného principu ústřední úřady mohou mít výrazný vliv na fungování a personální obsazení nižších správních úřadů.

³⁷ SVOBODA, Ivo a Karel SCHELLE. *Základy organizace veřejné správy*. Ostrava: Key Publishing, 2006. Právo (Key Publishing). 206 str. ISBN 80-239-8011-4.

³⁸ HENDRYCH, Dušan. *Správní věda: teorie veřejné správy*. Praha: ASPI, 2003. 195 str. ISBN 80-86395-86-3.

³⁹ HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 234 str. ISBN 978-80-7380-096-3.

⁴⁰ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9

⁴¹ HENDRYCH, Dušan. *Správní věda: teorie veřejné správy*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. str. 236 ISBN 978-80-7357-458-1. str. 120-121

⁴² HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 234 str. ISBN 978-80-7380-096-3.

Příkladem věcného principu je organizace finanční správy, neboť je zde vyžadována efektivní řízení specializovaných oborů správy z centra.⁴³

1.2.5 Princip monokratický a kolegiální

Pokud budeme veřejnou správu dělit podle způsobu, kterým je tvořena vůle správního orgánu, tak jej dělíme na princip monokratický nebo kolegiální. Není to vždy podmínkou, ale většinou se uvádí, že princip monokratický se uplatňuje ve státní správě, kdežto princip kolegiální je spíše typičtější pro samosprávu.⁴⁴

Pro monokratický princip je obvyklé zastoupení navenek správního orgánu pouze jedinou fyzickou osobou. Přesto, že je rozhodování svěřeno pouze jedné osobě, tak není vyloučeno, aby daná osoba do rozhodovacího a řídicího procesu zapojila další osoby či instituce. V monokratickém principu je tedy významná možnost delegovat pravomoci na jiné osoby, ale odpovědnost za činnost delegovaných osob zůstává vždy nadřízené osobě z důvodu nenarušení souladu pravomocí a odpovědností.⁴⁵ Monokratický princip bývá uplatňován při zajišťování rychlého, pružného a odborného rozhodování, jeho nevýhodou je závislost na odborném aparátu.⁴⁶

Příkladem monokratických orgánů jsou ministerstva⁴⁷, kterých je v České republice čtrnáct a to konkrétně: Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo financí, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo obrany, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo kultury, Ministerstvo dopravy, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí.

Princip kolegiální je představován kolegiálním orgánem, který je, jak již plyne z názvu, složený z více členů, působnost a pravomoc orgánu je svěřena sboru,

⁴³ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9

⁴⁴ SVOBODA, Ivo. *Základy správního práva a veřejné správy*. Ostrava: Key Publishing, 2008. Právo (Key Publishing). 204 str., ISBN 978-80-87071-76-2.

⁴⁵ HENDRYCH, Dušan. *Správní věda: teorie veřejné správy*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 236 str. ISBN 978-80-7357-458-1.

⁴⁶ *TURBO: Centrum dalšího vzdělávání* [online]. [cit. 2020-10-26]. Dostupné z: https://turbo.cdv.tul.cz/pluginfile.php/11427/mod_book/chapter/6112/Verejna_sprava/Uvod/Princi_pD.pdf

⁴⁷ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9

představuje tedy opak monokratického principu. U kolegiálních orgánů je tedy charakteristické, že rozhodnutí je tvořeno společnou vůlí rovnocenných osob.⁴⁸ Hlasování o návrhu v kolektivu je jednou z podmínek procedurálních pravidel, které musí být splněny k přijetí usnesení. I orgány kolegiálního principu mají ve svém čele fyzickou osobu, která má daný orgán zastupovat, ale v rámci rozhodování má osoba stejné postavení jako ostatní, respektive není žádným způsobem zvýhodněna.⁴⁹ Osoba v čele kolegiálního orgánu se nazývá předseda a ten ve většině případů vede řízení před kolegiálním orgánem. Pro způsobilost kolegiálního orgánu usnášet se, musí být přítomna nadpoloviční většina všech členů a rozhodnutí ve většině případů (není – li stanoveno jinak) je oprávněna přijat nadpoloviční většina hlasů přítomných členů.⁵⁰

V rámci kolegiální organizační soustavy můžeme hovořit o nadřízených a tzv. poradních kolegiálních orgánech. Nadřízené kolegiální orgány mohou rozhodovat o otázkách v rámci organizační soustavy a to prostřednictvím všeobecné správní působnosti. Kolegiální orgány nemusí mít pouze rozhodovací pravomoci. V takovýchto případech se jedná se o tzv. poradní orgány, kdy jejich usnesení mají z materiálního hlediska pouze doporučující charakter.⁵¹

Mezi kolegiální orgány například řadíme vládu, zastupitelstva a rady krajů i obcí, Radu pro rozhlasové a televizní vysílání či bankovní radu ČBN.⁵² Výhodou kolektivního rozhodování je odbornost a opakem, tedy možnou nevýhodou může být prodlužování řízení, vzhledem k většímu počtu rozhodujících osob.⁵³

1.2.6 Princip subsidiarity

Princip subsidiarity je označován jako obecný princip demokratické společnosti, podle nějž by se záležitosti dané oblasti měly primárně řešit na co

⁴⁸ KADEČKA, Stanislav a Filip RIGEL. *Výkon státní správy – kompetence, odpovědnost* [online]. Brno, 2009. 19 str. [cit. 2020-10-27]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Vykon_statni_spravy-kompetence.pdf

⁴⁹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9

⁵⁰ Zákon č. 500/2004 Sb. Zákon správní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁵¹ HENDRYCH, Dušan. *Správní věda: teorie veřejné správy*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 236 str. ISBN 978-80-7357-458-1.

⁵² KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9

⁵³ *Sborník z mezinárodní konference: Kolegiální orgány ve veřejné správě* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2013 [cit. 2020-11-20]. ISBN 978-80-904579-9-7. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/Publikace/Kolegialni_organy.pdf

nejnižší úrovni, respektive by si je mělo dané společenství řešit samo.⁵⁴ Své činnosti by měly vykonavatelé veřejné správy zajišťovat ve všech záležitostech veřejné správy, jenž nepřesahují jejich povahou a významem rámec úkolů, který má daný vykonavatel zajišťovat. Pokud není možné danou situaci vyřešit na nejnižší úrovni, tak je ponecháno na nadřazených organizačních jednotkách, aby záležitost podpůrně přebral vyšší orgán. Princip subsidiarity má docílit přiblížení správy co nejvíce občanovi a v moderních společnostech je pokládán za velmi důležitý univerzální právní princip.⁵⁵

V České republice se princip subsidiarity uplatňuje nejen v oblasti veřejné správy, ale i v rámci práva Evropské unie, kdy členské státy, včetně České republiky mají zakotveny zásady aplikační přednosti a bezprostředního účinku, které jsou limitovány zásadou subsidiarity, respektive státy si svou činnost zajišťují sami, až v případě, kdy efektivnost orgánů EU přesahuje možnosti státu, tak je ponechán výkon činnosti států na orgánech EU a to pouze v rozsahu působnosti v rámci svěřených kompetencí.⁵⁶ Princip subsidiarity v rámci Evropské Unie a členských států byl přijat Amsterodamskou smlouvou a Protokolem o provádění principu subsidiarity společně s principem proporcionality.⁵⁷

Princip subsidiarity je tedy významným prvkem při vymezení vztahů územní samosprávy a státní správy. Příkladem subsidiarity je zajišťování výkonu téměř všech správních činností, v rámci zákonných mezí, místními společenstvími, včetně odpovědnosti daného společenství za vykonanou činnost. Pokud se bude jednat o záležitosti přesahující významem činnosti místních společenství nebo mohou být dotčena základní lidská práva a svobody, tak se tyto činnosti přenechávají vyšším územním samosprávným celkům a to buď na úrovni krajů, nebo státní správy.⁵⁸

⁵⁴ PIKOLA, Pavel. *Základy veřejného a soukromého práva*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008. 222 str. ISBN 978-80-213-1769-7.

⁵⁵ EXNER, Jiří. *Obce, města, městské části: o místní veřejné správě a její dekoncentraci statutárními vyhláškami v územně členěných městech*. Praha: Libri, 2004. 407 str. ISBN 80-727-7289-9.

⁵⁶ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právní učebnice (Aleš Čeněk). 352 str. ISBN 978-80-7380-652-1.

⁵⁷ HARVÁNEK, Jaromír. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 496 str. ISBN 978-80-7380-104-5.

⁵⁸ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právní učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9

1.2.7 Další organizační principy veřejné správy

V rámci organizačních principů mohou být kromě zmiňovaných principů začleněny další principy organizující veřejnou správu. Může se jednat o princip jmenovací či volební nebo profesionální a laický přístup.

Principy jmenovací a volební se rozlišují podle ustanovování do funkce. Principy mezi sebou nelze zaměňovat, je důležité dodržovat určitou linii, například nelze zaměňovat orgány kolegiální s orgány volenými nebo orgány monokratické s orgány jmenovanými.⁵⁹

Jmenovacím principem se rozumí obsazování správního úřadu na základě jmenování, které činí nadřízený správní úřad nebo vedoucí pracovník. Výhody jmenovacího principu jsou spatřovány ve větší pravděpodobnosti odbornosti jmenované osoby, možná nevýhoda se jeví snadná zneužitelnost, neboť osobu jmenuje většinou jednotlivec.⁶⁰ Jmenování jednotlivcem nemusí být podmínkou, jmenovat může i kolegiální orgán (vláda), ale navenek se posuzuje rozhodnutí vlády jako jednotný projev kolegiálního orgánu.⁶¹ Jmenovací princip ve většině případů převládá ve státní správě. Příklad tohoto organizačního principu lze uvést jmenování ředitele finančního úřadu ministrem financí.⁶² Opakem jmenování se rozumí princip volební, kterým se ustanovuje obsazení správního orgánu převážně volbou demokratické většiny. V České republice existuje více volebních způsobů, mezi ně můžeme označit například přímý volební způsob. Volební princip umožňuje větší výběr respektovanějších představitelů a celkově je tento princip pokládám za demokratičtější.⁶³ Volební princip je spíše uplatňován v samosprávě a to jak územní, tak i zájmové.

Rozdíl mezi profesionálním a laickým principu se spatřuje v poměru osob vůči veřejné správě, tedy zda osoby jsou či nejsou ve služebním poměru. Profesionální princip je převážně vykonáván osobami působící ve služebním

⁵⁹ HENDRYCH, Dušan. *Správní věda: teorie veřejné správy*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 236 str. ISBN 978-80-7357-458-1.

⁶⁰ ONDRUŠ, Radek. *Správní právo: distanční studijní opora*. Vyd. 2., přeprac. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. 512 str. ISBN 80-210-3857-8

⁶¹ HENDRYCH, Dušan. *Správní věda: teorie veřejné správy*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 236 str. ISBN 978-80-7357-458-1.

⁶² HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 234 str. ISBN 978-80-7380-096-3.

⁶³ ONDRUŠ, Radek. *Správní právo: distanční studijní opora*. Vyd. 2., přeprac. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. 512 str. ISBN 80-210-3857-8

poměru, pokud se jedná o osoby, které nepůsobí v rámci služebního poměru, tak zde se jedná o tzv. laický princip.⁶⁴

1.3 Funkce veřejné správy

Obecně funkce veřejné správy, ale i funkce státní správy a samosprávy mají význam, neboť jejich prostřednictvím dochází k realizaci moci veřejné správy a to prostřednictvím například působením státního zřízení a právního řádu. Funkce veřejné správy odpovídají požadavkům na fungování dané společnosti, jejího uspořádání a jsou konkrétním projevem sloužící k realizaci funkcí státu v podmínkách veřejné správy.⁶⁵

Důležité je zmínit dělení funkcí veřejné správy na vnitřní a vnější, přičemž vnitřní funkce veřejné správy se vztahují na systém chodu úřadů, jejich systému i uspořádání a na společnost spíše nedopadají. Vnější funkce se naopak týkají a směřují k adresátům veřejné správy, ovlivňují mimo jiné celkově regulaci společnosti, poskytování veřejných statků i služeb.⁶⁶ Kromě dělení funkcí veřejné správy na vnitřní a vnější se dále funkce člení na obecné a dílčí, přičemž obecné funkce slouží veřejné správě jako celku. Dílčí funkce jsou určeny jednotlivým organizačním subsystémům či jednotlivým orgánům veřejné správy.⁶⁷

Veřejná správa má formální autoritu, čili ovlivňuje chování společnosti žádoucím směrem a to prostřednictvím mocenských, donucujících, příkazujících či zakazujících funkcí. Další funkce veřejné správy jsou: ochranná, organizační a regulační funkce. Ochranná funkce má za cíl zajistit veřejný pořádek a vnitřní i vnější ochranu a bezpečnost. Členění státu na menší územní celky či členění institucí veřejné správy podle oborů činností, kterými se ve své činnosti zabývají, je označováno jako organizační funkce veřejné správy. Organizační funkce veřejné správy stanovuje, že je veřejná správa dle obsahů a oborů činností tvořena celou

⁶⁴ HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 234 str. ISBN 978-80-7380-096-3.

⁶⁵ HALMAZŇOVÁ, Blanka. *Metody působení veřejné správy: Veřejná správa* [online]. 2003 [cit. 2020-12-03]. Dostupné z: <http://regionalka.wz.cz/spravni%20veda/Metodypusobeniverejnespravy.htm>

⁶⁶ OCHRANA, František, PŮČEK Milan Jan a ŠPAČEK David *Veřejná správa*. Brno, 2015. Masarykova Univerzita., 658 str., dostupné z: https://is.muni.cz/el/1456/jaro2017/MKV_VES2/um/68159517/VEREJNA.SPRAVA.OCHRANA.PUCEK.SPACEK.pdf

⁶⁷ HALMAZŇOVÁ, Blanka. *Metody působení veřejné správy: Veřejná správa* [online]. 2003 [cit. 2020-12-03]. Dostupné z: <http://regionalka.wz.cz/spravni%20veda/Metodypusobeniverejnespravy.htm>

řadou organizačních struktur. Prostřednictvím regulační funkce veřejné správy se mohou občané, ať již trvale nebo dočasně sdružovat na základě vnitřních stanov samosprávy. Kromě shromažďování občanů také regulační funkce veřejné správy umožňuje sdružování občanů či například sdružování veřejně prospěšných společností nebo neziskových sektorů. Regulační funkce je velmi významnou funkcí veřejné správy a je bezpodmínečně spojena s demokratickou společností a systémem řízení společnosti založeném na politickém pluralismu.

Další významnou a neopomíjenou funkcí veřejné správy je také označení a účel veřejné správy jako služby sloužící veřejnosti. Veřejná správa zajišťuje činnost občanů ve veřejném zájmu a to téměř ve všech oblastech společnosti.⁶⁸

1.4 Státní správa

Veřejnou správu jako správu veřejnosti, rozdělujeme na státní správu a na samosprávu.

Státní správa je nezastupitelná součást veřejné správy a zároveň tvoří i její základ. Jak je patrné z jejího názvu jedná se o správu, jenž je vykonávána státem. Státní správa tedy představuje formu činnosti státu realizující výkonnou moc. Svou povahou státní správa představuje organizující a mocensko-ochrannou činnost spojující v nejobecnějším smyslu prvky klasického řízení a regulace.⁶⁹ Státní správa je většinou realizována vykonavateli veřejné správy, kterými jsou například vláda, ministerstva, jiné ústřední orgány státní správy.⁷⁰

Kromě přímého výkonu státní správy prostřednictvím státních orgánů jako jsou například zmiňované ministerstva, je také státní správa vykonávána nepřímo prostřednictvím obcí či krajů. Nepřímý výkon státní správy byl na obce a kraje delegován zákonem nebo rozhodnutím na základě zákona. Charakteristickým znakem výkonu státní správy a to přímo i nepřímo je jednotná úprava tohoto výkonu, která je daná pro celé území státu zákonem.⁷¹ Státní správa jako činnost státu řízena zákony, respektive obsahem zákonů se jimi nejen řídí, ale je jimi jako

⁶⁸ KÁŇA, Pavel. *Základy veřejné správy*. Ostrava: Montanex, 2004. Varia (Montanex). 302 str. ISBN 80-722-5139-2.

⁶⁹ PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 8., dopl. a aktualiz. vyd., (V nakl. Doplněk 3.). Brno: Doplněk, 2012. 420 str. ISBN 978-80-7380-381-0.

⁷⁰ KLÍMA, Karel. *Státověda*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 431 str. ISBN 978-80-7380-296-7.

⁷¹ TOMANCOVÁ, Jaroslava, Jan OBROVSKÝ a Antonín BRTOUN. *Veřejná správa a finance*. 2., rozš. vyd. [Boskovice]: Albert, 2009. 304 str. ISBN 978-80-7326-162-7.

služba také určována. Podzákonný charakter dává státní službě se při své činnosti povinnost řídit zákony, zároveň také v širším slova smyslu vázanost kromě zákonů i s obecně závaznými právními předpisy vydanými na základě zákonů a v zákonných mezích.⁷² Důraz na výkon státní správy v souladu se zákony není pouze při přímém výkonu státní správy, ale také i při nepřímém výkonu státní správy, kdy jiné subjekty veřejné správy než stát mají na základě zákonné delegace propůjčenou či přenesenou působnost.⁷³ Vnitřní uspořádání státní správy je postaveno na nadřízenosti a podřízenosti, tedy tzv. hierarchii.

1.5 Samospráva

Samospráva naopak představuje „prolomení“ principu nadřízenosti a podřízenosti, tím i také větší demokratizaci. Větší demokratizace samosprávy spočívá v dělbě moci ve státě, kdy při výkonu samosprávy není moc soustředěna pouze v jediném mocenském centru, kde je větší pravděpodobnost k zneužití či zkorumpování daných pravomocí. Výkon samosprávy je rozdělen mezi více orgánů, které své činnosti vykonávají na vlastní odpovědnost, vlastním jménem a k tomu jim slouží vlastní prostředky. Veřejnosprávním korporacím jsou delegovány normativní i výkonné pravomoci, které je odlišují od státu.⁷⁴ Jako další přednost samosprávy můžeme označit skutečnost, že je to správa, která je vykonávána přímo občany nebo nepřímo občany a to prostřednictvím jimi volenými orgány, tudíž se jedná o správu, jenž je v nejbližší formě k občanům a tím pádem dokáže lépe zabezpečit jejich potřeby.⁷⁵ Samospráva není tedy součástí státní správy, jedná se o samostatnou, od státu oddělenou činnost, do které mohou státní orgány zasahovat pouze na základě zákona a pokud to vyžaduje ochrana zákona.⁷⁶

Pojem samosprávy je zakotven přímo v Ústavě České republiky: „*územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, které mají právo na*

⁷² PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 8., dopl. a aktualiz. vyd., (V nakl. Doplněk 3.). Brno: Doplněk, 2012. 420 str. ISBN 978-80-7380-381-0.

⁷³ HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 234 str. ISBN 978-80-7380-096-3.

⁷⁴ KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007. Eupress. 399 str. ISBN 978-80-7201-665-5.

⁷⁵ NUNVÁŘOVÁ, Svatava. *Veřejná politika a územní správa a samospráva: distanční studijní opora*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2006. 112 str. ISBN 80-210-3958-2.

⁷⁶ KLÍMA, Karel. *Státověda*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 431 str. ISBN 978-80-7380-296-7

samosprávu.“⁷⁷ V rámci samosprávy si například obce či kraje spravují samostatně záležitosti, které se bezprostředně dotýkají pouze toho daného území. I k tomuto výkonu je nutné mít stanoven určitý zákonný rámec. Ten je v České republice stanoven nejen na úrovni ústavních norem, ale také na úrovni běžných zákonů.⁷⁸ Samospráva, jejíž předchůdcem byly katastrální obce (tvořené soupisy domů a pozemků) vznikající za Josefa II., jenž měly právo spravovat si své záležitosti v dané katastrální obci samostatně,⁷⁹ v současné době zahrnuje dvě základní roviny a to územní a zájmovou. Územní a zájmová samospráva mají rozdílné, ale i společné charakteristické znaky. Pro obě roviny samosprávy je typickým znakem jejich postavení, které je v protikladu vůči státní správě a zároveň v závislosti na úrovni její decentralizace.⁸⁰

1.5.1 Územní samospráva

Územní samospráva je mimo jiné vymezena i výše citovaným článkem 99 Ústavy České republiky. V České republice máme dvoustupňový systém územní správy a jejími nositeli jsou obce jako základní územní samosprávné celky a kraje jako vyšší územně samosprávné celky. Pro oba stupně územní samosprávy je charakteristický „*územní základ, osobní základ a právo na samosprávu.*“⁸¹

Každé území České republiky s výjimkou vojenských újezdů je součástí některé obce. Územní obcí je tvořeno jedním či více souvisejícími katastrálními územími. Vojenské újezdy nejsou součástí obcí, neboť jejich využití vymezil zákon jako území sloužící primárně k zajišťování obrany státu a výcviku ozbrojených sil. Obce i kraje mají svou působnost, respektive výkon svých pravomocí v rámci svého pomyslného ohraničeného území, jenž je odděluje od jiných územně samosprávných celků. Územně samosprávné celky tedy v rámci tohoto vymezeného území realizují výkon svých jak samosprávných činností, tak i zákonem svěřený výkon státní správy na základě přenesené působnosti.⁸² Území obcí není stanoveno natrvalo, pokud dotčené obce budou souhlasit po splnění

⁷⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů, čl. 100 odst. 1

⁷⁸ KLÍMA, Karel. *Státověda*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 431 str. ISBN 978-80-7380-296-7

⁷⁹ NOVOTNÝ, Vladimír. *Územní samospráva České republiky*. 3. vyd., (Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2. vyd.). Praha: CEVRO Institut, 2007. 70 str. ISBN 80-868-1622-2.

⁸⁰ Pojem samospráva, znaky a druhy. *E-pravo.cz* [online]. Praha: E-PRAVO.CZ [cit. 2020-12-13]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pojem-samosprava-znaky-a-druhy-15446.html>

⁸¹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9. str. 95

⁸² HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 832 str. ISBN 978-80-7179-254-3.

podmínky konzultace s obyvatelstvem, pokud možno prostřednictvím referenda, může dojít ke sloučení dvou a více obcí v jednu, připojení obce nebo v opačném případě k oddělení částí obcí. Dále mohou být také hranice obcí změněny i bez zmíněných případů, tedy z odlišných důvodů než je připojení, sloučení či oddělení obcí. Posledním způsobem, kterým se může území obce změnit je změnou hranic, kterou vyvolaly jiné územní jednotky.⁸³

Sloučením obcí se rozumí vznik nové obce, kterou budou tvořit původní – již zaniklé obce a území obce bude také nově upraveno podle vzniku nové obce. Pokud se obce na novém názvu nedohodnou, tak o něm rozhodne Ministerstvo vnitra.⁸⁴ Kromě sloučení obcí může také nastat připojení obce, což znamená, že se sousední obec může připojit k druhé obci. Rozdíl oproti sloučení spočívá v tom, že nezaniknou obě obce, ale pouze jedna, ta která se připojuje. Při připojení obcí bude území obce rozšířeno o připojenou obec.⁸⁵ Připojená obec tedy přestává existovat a původní obec, jež se stala připojená obec součástí, je právním nástupcem zaniklé obce.

Oddělení obcí představuje zcela protiklad ke sloučení, případně i připojení obce. Z jedné obce se oddělí její část a z ní se pak stane samostatná obec. K tomu, aby se část obce mohla oddělit, potřebuje nejen souhlas občanů v místním referendu, ale i splnit další podmínky.⁸⁶ Obě obce jsou po oddělení povinny mít samostatné katastrální území, jenž sousedí s nejméně dvěma obcemi či jednou obcí a cizím státem, jejich území musí tvořit souvislý celek a po oddělení musí mít minimálně 1000 občanů. O oddělení obce rozhoduje, na základě splněných podmínek, na návrh dané obce krajský úřad v přenesené působnosti.⁸⁷

Hranice obce mohou být také změny v důsledku změn území kraje, do kterého daná obce spadá či dokonce změnou území státu, v němž se obec nachází. Tyto změny mohou vzniknout na základě článku 11 Ústavy České republiky nebo také článku 2 Ústavního zákona o vytvoření vyšších územních samosprávných celků.

⁸³ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9.

⁸⁴ NOVOTNÝ, Vladimír. *Územní samospráva České republiky*. 3. vyd., (Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2. vyd.). Praha: CEVRO Institut, 2007. 70 str. ISBN 80-868-1622-2.

⁸⁵ MATRASOVÁ, Eva a Václav ŠLAUF. *Obecní zřízení*. Praha: Institut pro místní správu, 2003. 59 str. ISBN 80-239-3040-0.

⁸⁶ NOVOTNÝ, Vladimír. *Územní samospráva České republiky*. 3. vyd., (Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2. vyd.). Praha: CEVRO Institut, 2007. 70 str. ISBN 80-868-1622-2.

⁸⁷ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 832 str. ISBN 978-80-7179-254-3.

Při této změně hranice obce, při níž nedochází ke sloučení obcí, připojení obce či oddělení určité části obce, musí také nastat za dohody příslušných obcí. Také změna hranic obce musí být projednána po dohodě s příslušným katastrálním úřadem. Může nastat situace, kdy je území obce, popřípadě jeho část součástí katastrálního území jiné obce. V tomto případě dotčené obce vyzve Ministerstvo vnitra k uzavření dohody o změnách hranic obcí a to do jednoho roku. Pokud taková dohoda ve stanovené lhůtě nebude uzavřena, rozhodne o změně hranice obcí z moci úřední po projednání s příslušným katastrálním územím Ministerstvo vnitra.⁸⁸ Poslední možností, při které může nastat změna hranice obce, je zákonem stanovené zmenšení nebo úplné zrušení vojenského újezdu. Území bývalého vojenského újezdu se může přiřadit k sousední obci či vytvořit zcela novou samostatnou obec. Pokud vznikne nová obec, tak nemusí splňovat podmínku pro její vznik 1000 obyvatel.⁸⁹ Území krajů mohou být měněny pouze zákonem, což může být velkou komplikací při změně území u hlavní města Prahy, které je pokládáno za kraj.⁹⁰

Osobní základ je charakteristickým prvkem, který je zakotven také v Ústavě České republiky. Jako občané obce jsou označovány fyzické osoby přihlášený k trvalému pobytu k dané obci a zároveň také mají státní občanství České republiky. Za občany kraje jsou označovány osoby se státním občanstvím České republiky mající trvalý pobyt v obci či na vojenském újezdu v území obvodu daného kraje. Kromě občanů tvoří základ obcí i krajů také cizinci s trvalým pobytem na území dané obce či kraje, nebo vlastníci nemovitostí v daném územně samosprávném celku. Cizinci, kteří jsou občany Evropské Unie, mají právo volit a být voleni v obecních volbách za stejných podmínek jako je umožněno státním příslušníkům. Podle zmiňovaného pravidla článku 22 Smlouvy o fungování Evropské Unie se také řídí Česká republika.⁹¹ Občanství jako takové není podmíněno věkem, občanem daného územně samosprávného celku se osoba stane

⁸⁸KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9.

⁸⁹KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007. Eupress. 399 str. ISBN 978-80-7201-665-5.

⁹⁰EXNER, Jiří. *Obce, města, městské části: o místní veřejné správě a její dekoncentraci statutárními vyhláškami v územně členěných městech*. Praha: Libri, 2004. 407 str. ISBN 80-727-7289-9.

⁹¹HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 832 str. ISBN 978-80-7179-254-3.

již při narození. Pokud se jedná o uplatňování svých práv, například práva volit, tak ta je občanům umožněna až po dosažení osmnácti let.⁹²

Občané samosprávných celků mají při splnění zákonných podmínek vůči obci či kraji práva, jedná se zejména o:

- právo volit do zastupitelstva obce či kraje a zároveň také právo kandidovat do zastupitelstev – právo být volen,
- právo účastnit se hlasování v místním referendu v dané obci či kraji,
- právo nahlížet do usnesení i zápisů z jednání zastupitelstva, usnesení rady, výborů a komisí,
- právo vyjadřovat se v souladu s jednacím řádem na zasedání zastupitelstva, návrhu rozpočtu či k závěrečnému účtu,
- právo podávat žádost na projednání určité otázky týkající se samé působnosti územně samosprávného celku a to jak zastupitelstvem, tak i radou (žádost musí být podepsána kvalifikovaným počtem občanů),
- právo podávat petice, stížnosti, návrhy, připomínky a podmínky k orgánům obce i kraje,
- pokud se v obci nachází alespoň 10 % občanů hlásících se ke stejné národnostní menšině, mají podle článku 25 Listiny základních práv a svobod například právo účasti na řešení záležitostí týkající se národnostních a etnických menšit a také užívat jejich jazyk v úředním styku.⁹³

Občané se prostřednictvím svých zmíněných práv mohou výrazně podílet na ovlivňování chodu územního samosprávného celku, v němž žijí (mají trvalý pobyt) či jsou s obcí spjatí jinými právy – vlastnickými.

Jako další důležitý znak územní samosprávy je právo na samosprávu, právní subjektivita, jenž je spjatá s územní samosprávou jako takovou, nikoliv s jejími orgány. Územně samosprávní celky vystupují v právních vztazích svým jménem⁹⁴,

⁹² NOVOTNÝ, Vladimír. *Územní samospráva České republiky*. 3. vyd., (Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2. vyd.). Praha: CEVRO Institut, 2007. 70 str. ISBN 80-868-1622-2.

⁹³ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9.

⁹⁴ KOUDELKA, Zdeněk. *Obecní samospráva: zákon o obcích v komentovaném znění*. Brno: Ve spolupráci s nakl. Doplněk vydalo Občanské sdružení pro region, 2006. Eupress. 94 str. ISBN 80-723-9193-3.

rozhodují samostatně o svých záležitostech a také samostatně hospodaří i spravují svůj majetek.⁹⁵ Tyto samosprávné činnosti jak obcím, tak krajům jako veřejnoprávních korporací a právnických osob, jsou znakem jejich právní subjektivity.

Z tohoto pohledu lze také rozlišovat dvě základní pojetí: politické a právní. Spoluúčast občanů ve veřejné správě, zapojení neprofesionálních funkcionářů na výkonu samosprávy je patrné pro politické pojetí samosprávy. Právní pojetí samosprávy značí příslušnost výkonu veřejné správy odlišnou od státu, uskutečňovanou relativně nezávisle na státní správě. Samospráva je v právním pojetí celkově pojímána jako protiklad státní správy a vznik samosprávy nejen v České republice je přisuzován k emancipaci místních společenství, které si chtěly „své“ záležitosti, jenž se týkají daného území spravovat samostatně.⁹⁶ Právní subjektivita obcí a krajů se objevuje nejen ve veřejném, ale i soukromém právu. Samosprávné celky vykonávají své veřejnosprávní úkoly realizací pravomocí (například vydávání aktů obecné povahy), ale i prostředky práva soukromého. Zároveň také veřejnosprávní korporace nesou odpovědnost za své jednání veřejnoprávní a soukromoprávní, neboť i při jednáním soukromoprávní povahy územní samosprávné celky neztrácejí postavení nositele samosprávy. Pokud zvláštní zákonná úprava nestanoví jinak, tak obce a kraje mohou vystupovat do právních vztahů soukromého práva jako jakákoliv jiná právnická osoba. Přičemž samosprávné celky nesou vždy odpovědnost za právní vztahy, do kterých vstupují.⁹⁷

1.5.2 Zájmová samospráva

V České republice vedle územní samosprávy existuje také zájmová samospráva, která měla v minulosti bohatou tradici. Současná zájmová a profesní samospráva má některé obecné znaky shodné s územní samosprávou,⁹⁸ ale zároveň se v některých prvcích významně odlišuje. Zájmová samospráva je oproti územní samosprávě také méně teoreticky rozpracována, což se vyznačuje i nestálým

⁹⁵ Samospráva. *Portál na podporu rozvoje obcí ČR* [online]. e-Rozvoj.cz, s.r.o [cit. 2020-12-26]. Dostupné z: <https://www.rozvojjobci.cz/news/samosprava/>

⁹⁶ KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí a krajů - základy komunálního práva: zákon o obcích v komentovaném znění*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). 364 str. ISBN 978-80-7357-561-8.

⁹⁷ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 832 str. ISBN 978-80-7179-254-3.

⁹⁸ PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 8., dopl. a aktualiz. vyd., (V nakl. Doplněk 3.). Brno: Doplněk, 2012. 420 str. ISBN 978-80-7380-381-0.

nazýváním a používáním termínů k jejímu označení – samospráva zájmová nebo také samospráva profesní. Označení zájmová samospráva je více obecnějším pojmem a může se zde také zařadit vysokoškolská samospráva. Zájmová nebo také neúzemní samospráva je představována profesními komorami s povinným členstvím, profesními komorami s nepovinným členstvím a vysokoškolskou samosprávou.⁹⁹

Mezi znaky zájmové samosprávy (společné s územní samosprávou) lze označit:

- zřizovány zákonem,
- výkon veřejné moci vůči určité skupině obyvatel,
- právní subjektivita,
- personální základ (zvláštní důvod členství),
- hospodářská a rozpočtová nezávislost na státu,
- jednají ve veřejném zájmu a mají odpovědnost ze svého jednání,
- dozor státu.¹⁰⁰

Subjekty zájmové samosprávy jsou tedy zřízeny na základě zákona jako veřejnoprávní korporace. Výjimku tvoří soukromé vysoké školy, které jsou zřízeny soukromou iniciativou s nutností státního souhlasu a na základě zákona jako například obchodní společnosti. V rámci právní subjektivity mohou v některých případech působit členské právnické osoby.

Další důležitou složkou zájmových samospráv je možnost regulace chování subjektů prostřednictvím svých předpisů. Většina předpisů zájmové samosprávy má povahu normativních aktů, ale zejména u profesní samosprávy, především u stavovských předpisů advokátní komory se jedná o obecnou závaznost, na rozdíl od interních normativních aktů, jenž mají povahu vnitřních předpisů. Za hospodářskou a rozpočtovou nezávislost zájmových samospráv se pokládá především možnost zájmových samospráv vlastnit svůj majetek a ním hospodařit. Příjmy vysokých škol tvoří platby za školné a to buď od státu nebo samotných studentů, v dalších případech zájmové samosprávy se většinou jedná o zdroje

⁹⁹ KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007. Eupress. 399 str. ISBN 978-80-7201-665-5.

¹⁰⁰ PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 8., dopl. a aktualiz. vyd., (V nakl. Doplněk 3.). Brno: Doplněk, 2012. 420 str. ISBN 978-80-7380-381-0.

příjmů v podobě příspěvků členů. Není vyloučena správa státního majetku ze strany zájmové samosprávy. Stát má možnost dát zájmové samosprávě majetek k dispozici.¹⁰¹ Co se týká osobního základu zájmové samosprávy, tak členství v určité zájmové samosprávě nevzniká automaticky, ale předpokládá od svých členů splnění předpokladů a zájem o členství v dané zájmové samosprávě.¹⁰² U profesních komor s povinným členstvím je tedy důležitým aspektem, jak již vyplývá z jejich názvu výkon určité profese. Osoby, které nejsou členem dané profesní samosprávy, nemohou vykonávat své povolání. Působnost a pravomoc zájmových (profesních) komor směřuje pouze vůči jejím členům či uchazečům o členství a mají za cíl stanovit podmínky výkonu jejich profese či dohled nad činností určité profese.¹⁰³

¹⁰¹KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007. Eupress. 399 str. ISBN 978-80-7201-665-5.

¹⁰²HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 234 str. ISBN 978-80-7380-096-3.

¹⁰³HORZINKOVÁ, Eva a Zdeněk FIALA. *Správní právo hmotné*. 223 str. ISBN 978-80-87212-55-4.

2 Politická práva občanů

V České republice, stejně jako i v ostatních zemích, se s vývojem společnosti a s rozvojem demokracie či naopak úpadku totalitních systémů, rozvíjí také politická práva. Politická práva jsou neodmyslitelně spojena s existencí státu, můžeme je tedy charakterizovat jako činnost lidí, nacházejících se ve společnosti, která má organizační zřízení v podobě státu. Politická práva je důležité chápat v širším kontextu, než jako práva týkající se politiky. Pojetí lidských práv souvisí s existencí člověka jako jedince upřednostňujícího život ve společenství, čili život ve státě a prostřednictvím politických práv má možnost se podílet společně s ostatními členy na tvorbě organizaci společnosti a státního zřízení, k tomu mu mohou sloužit například petice, volby či referenda.¹⁰⁴

Základním smyslem existence politických práv je zejména účast jedinců ve svobodné demokratické společnosti na správě věcí veřejných. Důležitým předpokladem uskutečnění zmíněných práv je svoboda a autonomie jednotlivců, kterým by politická práva měla sloužit nejen jako prostředek účasti veřejnosti na fungování společnosti, ale také jako nástroj ke společenskému rozvoji a realizaci každého jednotlivce. V nezbytných případech, na základě zákona, mohou být politická práva omezena a to ve prospěch veřejných zájmů, kterými jsou například ochrana bezpečnosti, zdraví či práv jiných osob nebo veřejného pořádku. Politická práva společně s občanskými právy označujeme za práva I. generace, neboť se jedná o práva, jež byla historicky uznávaná a chráněná jako jedny z prvních práv.¹⁰⁵ Rozvoj politických práv je tedy spjat s rozvojem právního státu a s tím také spojené požadavky na zvýšení kvality, respektive transparentnosti veřejné správy. V moderní společnosti se klade důraz na dostatečnou informovanost prostřednictvím, které mohou občané vykonávat kontrolu veřejné správy – správy věcí veřejných.¹⁰⁶

Politická práva v demokratických společnostech, taktéž i v České republice mají veliký význam, je na ně kladena velká míra pozornosti. V historii byly často

¹⁰⁴ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3.

¹⁰⁵ *Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, Ministerstvo spravedlnosti, 2020 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Skripta_23_Lidska_prava_-_20200826%20(1).pdf

¹⁰⁶ KOLMAN, Petr. *Úvahy o veřejném právu*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. 144 str. ISBN 978-80-7502-014-7.

politické práva potlačovány a lidé neměli téměř žádnou možnost se k politickému dění v negativním smyslu vyjádřit či sami ze své iniciace něco změnit. V České republice jsou politická práva zakotvena v Listině základních práv a svobod, která společně s Ústavou České republiky a ústavními zákony představují ústavní pořádek České republiky a zároveň také tvoří normativní základ pro prováděcí zákonodárství. V Listině nalezneme jeden ze dvou hmotných pilířů a to konkrétně lidskoprávní část. (Druhý pilíř se nachází v Ústavě České republiky a jedná se o institucionální část.)¹⁰⁷ Důležité je zmínit, že veškeré politické práva jsou v demokratických společnostech založeny na dobrovolnosti, respektive každému z občanů je ponechána vůle, zda se chce účastnit a jakým způsobem chce ovlivnit správu věcí veřejných. Z tohoto důvodu je veškerá participace občanů na veřejné moci upravena nikoliv jako povinnost občanů, ale jako jejich subjektivní práva. Pro výkon politických práv je důležitým předpokladem svoboda svědomí a smýšlení.¹⁰⁸

V Listině základních práv a svobod, konkrétně druhý oddíl, je vyčleněn politickým právům. V článku 17 je zaručena svoboda projevu a právo na informace každého jedince v jakékoliv formě. Tato práva nesmí podléhat cenzuře a mohou být omezeny pouze na základě zákona a to v souvislosti s ochranou práv a svobod druhých osob, bezpečnosti státu, veřejnou bezpečností nebo ochranou veřejného zdraví a mravnosti. Právo na informace se vztahuje i na orgány státní správy a samosprávy, které musí zákonem stanoveným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Článek 18 zakotvuje ve věcech veřejného či jiného společného zájmu právo petiční, které nesmí zasahovat do nezávislosti soudu a zároveň nelze prostřednictvím petičního práva vyzývat k porušování základních práv a svobod garantovaných Listinou. V rámci dodržení opatření sloužících pro ochranu práv a svobod druhých osob, ochrany veřejného pořádku, zdraví či mravnosti je v článku 19 LZPS zaručeno právo se pokojně shromažďovat. Dalším politickým právem zaručeným v Listině v článku 20 je právo svobodně se sdružovat a to jak prostřednictvím spolků či jiných sdruženích, nebo v politických stranách a hnutích, které mají právo občané zakládat. Občané se mohou také podílet na správě věcí veřejných a to prostřednictvím volebního práva, které je všeobecné, rovné a vykonává se tajným hlasováním. Podrobnější úprava či podmínky pro výkon

¹⁰⁷ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 1024 str. ISBN 80-868-9844-X.

¹⁰⁸ KLÍMA, Karel. *Státověda*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 431 str. ISBN 978-80-7380-296-7.

pasivního i aktivního volebního práva, stejně jako jiných politických práv stanoví zákon. Ovlivňování struktury veřejné správy prostřednictvím voleb je zakotveno v článku 21 LZPS. V Listině základních práv a svobod můžeme také najít důležitou podmínku pro výkon politických práv a tou je svobodná soutěž politických stran a možnost občanů postavit se proti komukoliv, který by chtěl zničit nastolený demokratický řád.¹⁰⁹

V Ústavě České republiky jsou zásady vytvářející předpoklady pro výkon politických práv. Jedná se například o článek 1 odstavec 1 Ústavy, kde je charakterizována Česká republika jako demokratický právní stát založený na úctě k svobodám a právům člověka, jedná se i o práva politická. V článku 2 odstavci 1 Ústavy je stanoven význam osob a celkově jejich uskupení v lid, neboť lid je pokládán za zdroj veškeré státní moci, v odstavci 3 je definováno použití státní moci, která se smí uplatňovat pouze na základě zákona a má sloužit všem občanům.¹¹⁰

Po vstupu České republiky do Evropské Unie platí nejen, co se týká politických práv, dodržování evropských právních předpisů. Evropský soudní pro lidská práva stanovil demokracii jako součást „evropského veřejného pořádku“. ¹¹¹ Politické práva jsou zaručeny také Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, jedná se o svobodu projevu, svobodu shromažďování a sdružování, právo na svobodné volby. Volby se musí podle zmíněné Evropské úmluvy zajistit prostřednictvím tajného hlasování, při němž musí dojít k vyjádření názoru lidu k stanovení zákonodárného sboru. ¹¹² Zakotvení politických práv můžeme na evropské „úrovni“ najít také v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech.¹¹³

¹⁰⁹ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod ČR, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁰ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3.

¹¹² *Evropská úmluva o ochraně lidských práv* [online]. Evropský soud pro lidská práva [cit. 2021-01-06]. 59 str. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ces.pdf

¹¹³ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/mezinarodni-pakt-o-obcanskych-a-politickych-pravech-a-mezinarodni-pakt-o-hospodarskych--socialnich-a-kulturnich-pravech-19852/>

2.1 Právo podílet se na správě věcí veřejných

Právo podílet se na správě věcí veřejných v sobě zahrnuje hlasování v místních, krajských či celorepublikových referendech jako formu přímé demokracie, možnost svobodné volby, jenž představuje formu nepřímé demokracie,¹¹⁴ dále zde můžeme zařadit i právo na přístup do veřejných funkcí a právo setrvat ve veřejné funkci.¹¹⁵ Právo podílet se na správě věcí veřejných je označováno za vrcholné politické právo, neboť je jeho prostřednictvím ovlivněn významným způsobem činnost a celkově směřování veřejné správy. V demokratických společnostech je moc ve státě a rozdělení veřejných funkcí výsledkem voleb a „podřizování“ názoru či rozhodování menšiny většině. Zároveň je zaručeno Ústavou České republiky ochrana a respektování práv menšiny.¹¹⁶

2.1.1 Volební právo

Volební právo lze charakterizovat jako Listinou základních práv a svobod zaručenou možnost jedinců podílet se na správě věcí veřejných, spolurozhodovat a vyjadřovat se k budoucímu vývoji daného státu, kraje či obce.¹¹⁷ Volby jsou prostředkem legitimizující veřejnou moc, občané svým rozhodnutím vytváří obsazení volených orgánů, také se jedná o jedinou „počítatelnou část politiky“. Volební právo lze chápat ve významu objektivním a subjektivním. Objektivní pojetí volebního práva lze charakterizovat jako organizovaný proces, který je upravený souhrnem právních norem. Volební právo subjektivní je definováno jako lidské právo, které je neodmyslitelně spojené s existencí reprezentativní demokracie.¹¹⁸

Významné je dělení volebního práva na aktivní volební právo, které představuje možnost občanů - voličů volit si své zástupce a pasivní volební právo stanovující právo být volen, respektive možnost kandidovat ve volbách.¹¹⁹ Aktivní i pasivní volební právo „nabývá“ občan za splnění určitých podmínek. První

¹¹⁴ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 520 str. ISBN 978-80-7380-423-7.

¹¹⁵ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3.

¹¹⁶ *Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, Ministerstvo spravedlnosti, 2020 [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: [file:///C:/Users/user/Downloads/Skripta_23_Lidska_prava_-_20200826%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/Skripta_23_Lidska_prava_-_20200826%20(1).pdf)

¹¹⁷ Ústavní právo – Karel Klíma, ISBN 978-80-7380-261-5

¹¹⁸ KLÍMA, Karel. *Státověda*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 431 str. ISBN 978-80-7380-296-7.

¹¹⁹ PETRŮ, Simona. *VOLEBNÍ PRÁVO* [online]. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) pro potřeby XXIV. ročníku Pražského studentského summitu., 2018 [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: https://www.studentsummit.cz/wp-content/uploads/2019/08/volebni_pravo_BGR.pdf

podmínkou je dosažení určitého věku, přičemž hranice u aktivního volebního práva je stanovena jednotně, dosažením zletilosti, v České republice 18 let. Věková hranice u pasivního volebního práva se může lišit – minimální věková hranice pro danou funkci může být stanovena vyšší než 18 let, například pasivní volební právo do Senátu či na prezidenta je v České republice stanovena na 40 let.¹²⁰ Volební právo je řazeno jako právo státoobčanské, což zakládá druhou podmínku volebního práva a to podmínku státního občanství. Výjimku u aktivního volebního práva mají občané členského státu Evropské Unie u voleb komunálních a do Evropského parlamentu, kteří nemusí mít české občanství, ale musí splňovat podmínku trvalého pobytu v obci u voleb do zastupitelstev obcí, trvalého pobytu na území kraje u voleb do zastupitelstev krajů a trvalého pobytu na území ČR pokud se jedná o volby do Evropského parlamentu.¹²¹ Volební aktivní i pasivní právo se vztahuje na občany, jenž jsou způsobilí svým vlastním právním jednáním nabývat práva a zároveň také právně jednat, zavazovat se k povinnostem.¹²²

Volební právo se vyznačuje ústavními zásady, jedná se o všeobecnost, rovnost, přímost a tajné hlasování. Princip všeobecnosti volebního práva znamená, že volit mohou všichni zletilí občané České republiky a bez omezení týkajících jejich rasy, barvy pleti, majetku či významu postavení ve společnosti.¹²³ Rovnost volebního práva u voličů znamená, že všichni oprávnění voliči, u kterých neexistují překážky pro výkon volebního práva, mají stejné podmínky. Stejně podmínky jsou stanoveny pro všechny stádia volebního procesu, ať už se jedná o zápis do seznamu voličů až po odevzdání hlasů či zjišťování výsledků voleb. Rovné podmínky jsou stanoveny také k aktivním a pasivním volebním právům. Podstata rovnosti volebního práva lze zjednodušeně definovat jako stejná váha každého volebního hlasu voliče a stejný počet hlasů u všech voličů, tím také stejná míra ovlivňování volebních „výsledků“. Ve skutečnosti absolutního pojetí zjednodušeně definované rovnosti volebního práva nelze dosáhnout, neboť účast ve volbách není povinná a neúčastní se jí všichni voliči, čímž není dosaženo uplatnění všech hlasů. Rovnost volebního práva nemá absolutní charakter. Princip přímého volebního práva se

¹²⁰ KLÍMA, Karel. *Státověda*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 431 str. ISBN 978-80-7380-296-7.

¹²¹ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3.

¹²² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹²³ Všeobecné, rovné a přímé volební právo tajným hlasováním. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 2021-01-16]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=301>

vyznačuje tím, že voliči hlasují pro navržené kandidáty a tím vzniká přímý vztah mezi voličem a osobou, které byl svěřen mandát. Principem přímé volby je zajištěno zvolení kandidátů přímo voliči, kteří pro ně ve volbách odevzdali hlasy.¹²⁴ Volební právo nelze převést na jinou osobu, ani nelze v České republice volit při splnění podmínek v zastoupení, jako je tomu umožněno například v Belgii, Francii a Nizozemsku.¹²⁵ Atributem demokratického systému a čtvrtou ústavní zásadou volebního práva je tajné hlasování, jenž umožňuje bez kontroly nebo ovlivnění voličů vyjádřit svou vůli prostřednictvím odevzdání hlasovacího lístku. Při hlasování musí být voliči umožněno soukromí v podobě odděleného prostoru, kterým musí každý volič projít před vhozením hlasovacího lístku do volební schránky. Odevzdané volební lístky jsou anonymní a nelze je ztotožnit s voličem.¹²⁶

2.2 Svoboda projevu a právo na informace

Svoboda projevu a právo na informace jsou neodmyslitelně spojené s demokratickým státním režimem a jejich prostřednictvím se mohou lidé „domáhat“ pravdy a participovat se ve společnosti. Svoboda projevu je také spojována se seberealizací každého jednotlivce a jeho prohlubováním vědomostí, objevením pravdy ve společnosti, dosažením rovnováhy mezi stabilitou a změnou. Pokud je ve společnosti vysoká míra tolerance svobody projevu, společnost je schopná akceptovat i existenci extrémních názorů, tak je v dané společnosti více posílena funkce vzájemné koexistence.¹²⁷ Právo na informace je možnost svobodně přijímat, vyhledávat a případně i rozšiřovat informace, přičemž informace mohou být rozšiřovány i napříč státy.¹²⁸

Omezení svobody projevu a práva na informace může nastat pouze za splnění stanovených ústavních předpokladů či vyplývajících mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána. Z hlediska formálního musí být dané omezení stanoveno zákonem a zároveň musí jít o opatření, které je nezbytné, nelze

¹²⁴ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

¹²⁵ Všeobecné, rovné a přímé volební právo tajným hlasováním. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=301>

¹²⁶ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

¹²⁷ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010. Teoretik. 384 str. ISBN 978-80-87212-42-4.

¹²⁸ SPIRIT, Michal. *Úvod do studia práva*. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). 187 str. ISBN 978-80-247-3290-9.

je dosaženo jiným způsobem a přiměřeně. Také musí být splněn minimálně jeden ze zmíněných věcných důvodů: ochrana práv a svobod druhých, bezpečnost státu, ochrana veřejného zdraví či mravnosti nebo veřejná bezpečnost.¹²⁹ Svoboda projevu a právo na informace omezeno lze, kdežto právo myšlení je neomezeno. Přílišné omezení práva svobody projevu může mít negativní důsledky, neboť by mohlo dojít k narušení demokratické společnosti. Rozlišujeme různé formy omezení projevu a následný postih za nezákonné či nepravdivé a společnost ohrožující projevy. Omezení samotného projevu se může vyskytovat například v podobě regulace médií a zaplacení odškodného či trestní sankce jako forma postihu. Omezení práva na informace se týká především utajených informací, informací týkající se bezpečnosti a obrany státu, vymáhání práva, ochrana osobních údajů či obchodního tajemství. Omezení se může vztahovat na úplné nezpřístupnění informace či zpřístupnění informace, ale omezení dané informace zveřejňovat.¹³⁰ Svoboda projevu a právo na informace mohou být omezeny, nesmí však podléhat cenzuře. Zákaz cenzury platí nejen pro zákonodárce, ale i pro fyzické a právnické osoby. Zákaz cenzury se pokládá především jako zajištění a ochranu svobodné politiky.¹³¹

Svoboda projevu a právo na informace jsou v Listině základních práv a svobod zaručeny v článku 17 a nepřímě i v ostatních člancích v rámci Listiny. Jedná se například o článek 16 odstavec 1, kde je zaručena možnost jednotlivce svobodně projevit svou víru či náboženství, jenž zastává a článek 35 odstavci 2, kde je zakotveno právo na informace týkající se životního prostředí či přírodních zdrojů. V širším kontextu si nelze představit svobodnou realizaci práva petičního, volebního či shromažďovacího, bez propojení s právem na informace a svobodou projevu.¹³² V článku 17 odstavci 5 Listiny je také zaručena povinnost orgánů územní samosprávy přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Orgány mohou zveřejnit i informace, které jim zákon nepřikazuje, zároveň však

¹²⁹ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

¹³⁰ *Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, Ministerstvo spravedlnosti, 2020 [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Skripta_23_Lidska_prava_-_20200826%20(1).pdf

¹³¹ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). 786 str. ISBN 978-80-7380-261-5.

¹³² PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

tyto informace nesmí být utajované nebo citlivé.¹³³ Svoboda projevu, jejíž součástí je i právo zastávat názory, právo na informace -přijímat informace a rozšiřovat je i přes hranice států, respektování plurality médií je garantováno také Listinou základních práv Evropské unie. Kromě Listiny EU i vnitrostátní, jsou svoboda projevu a právo na informace upraveny například v zákoně č. 46/2000 Sb. o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon), č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích nebo v zákoně č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání,¹³⁴ či v zákoně č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím. V České republice jsou tedy zaručená práva na informace a svoboda projevu, zároveň je však s tímto právem spojena povinnost a odpovědnost z těchto práv vyplývajících.¹³⁵

Svoboda šíření informací bývá automaticky spojována se svobodou projevu, přičemž rozšiřování informací je projevem svobody projevu v užším slova smyslu. Tato svoboda může být omezena nejen zásahem proti konkrétní informaci, ale i obecněji a to například neregistrováním tiskoviny. Svoboda přijímat informace je protikladem svobody projevu a od tohoto práva se odvíjí i právo veřejnosti být informován, zvláště ve věcech týkající se veřejného zájmu.¹³⁶ Projevy lze z hlediska právní teorie členit na skutková tvrzení obsahující objektivní popisy a hodnocení reality. U popisů reality neboli skutkových tvrzení je z právního hlediska důležitá jejich pravdivost. Proti pravdivým projevům se nelze ve většině případů v jádru ohrazovat, oproti tomu nepravdivé projevy nepodléhající realitě a jsou snadno napadnutelné. U hodnotových soudů nelze posuzovat pravdivost, neboť se zde odráží subjektivní názor jedince či skupiny, lze tedy u nich hodnotit pouze jejich formální přiměřenost, jejich reální základ a slušnost daného formulování.¹³⁷

Svoboda projevu a právo na informace je zaručeno každé fyzické osobě bez ohledu na věk, pohlaví či občanství. Jako subjekt práva mohou kromě jednotlivců

¹³³ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 520 str. ISBN 978-80-7380-423-7.

¹³⁴ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3

¹³⁵ SPIRIT, Michal. *Úvod do studia práva*. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). 187 str. ISBN 978-80-247-3290-9.

¹³⁶ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3

¹³⁷ *Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, Ministerstvo spravedlnosti, 2020 [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Skripta_23_Lidska_prava_-_20200826%20(1).pdf

vystupovat také skupiny obyvatel vystupující buď s většinovým názorem, nebo hájící stanovisko menšiny ve společnosti. Právníckým osobám je svoboda projevu a právo na informace umožněna v rozsahu nezbytném pro fungování demokratické společnosti. Právníckým osobám může být stejně jako orgánům veřejné správy nařízena povinnost poskytovat v určité míře informace.¹³⁸

2.3 Petiční právo

Petiční právo je Listinou základních práv a svobod garantované právo, jenž zaručuje možnost vznést určitý požadavek či vyjádřit názor, přičemž při splnění daných podmínek je povinností daný nárok vyřídit, což ale neznamená, že musí být danému požadavku kladně vyhověno.¹³⁹ Pod pojmem petice lze tedy rozumět žádost či prosba, která je adresovaná mocenskému orgánu nebo osobě disponující rozhodujícími pravomocemi například o udělení svolení, napravení způsobené škody nebo udělení výsady. Petice mohou podávat buď jednotlivci, nebo skupiny více osob.¹⁴⁰ Článek 18 Listiny pod pojmem petice rozumí právo fyzických osob obracet se se svými návrhy, žádostmi či případně i stížnostmi, které se týkají veřejného nebo jiného společenského zájmu na orgány státní správy a územní samosprávy. Petice nemůže být akceptována pouze pro soukromý zájem, musí vždy v ní být prvek společenské odůvodnitelnosti, prospěšnosti pro společnost. Účelem petice je, aby sloužila jako politický prostředek komunikace v demokracii.¹⁴¹ Petice je dále například konkretizována v zákoně č. 85/1990 Sb. o právu petičním.

Petiční právo nesmí sloužit jako prostředek, jehož prostřednictvím by se zasahovalo do nezávislosti soudu nebo docházelo k porušování základních lidských práv a svobod. Smyslem petičního práva je, aby každá petice byla kompetentním orgánem vyřízena a to v zákonem stanovené lhůtě. Státní orgán či orgán samosprávy, kterému je petice adresovaná, má povinnost danou petici přijmout, posoudit a do 30 dnů písemně odpovědět podavateli petice, v případě petičního výboru jeho zástupci. V odpovědi musí orgán sdělit stanovisko petice, jakým

¹³⁸ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

¹³⁹ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010. Teoretik. str. 384 ISBN 978-80-87212-42-4.

¹⁴⁰ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

¹⁴¹ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). 786 str. ISBN 978-80-7380-261-5.

způsobem bude vyřízena. Pokud je petice podána na orgán, kterému nepřísluší, je orgán povinen petici postoupit příslušnému orgánu a to do 5 dnů a zároveň také musí o této skutečnosti informovat osobu, jež petici podala.¹⁴² U petice byl stanoven požadavek „odpovědi“ ze strany orgánů z toho důvodu, že například na rozdíl od svobody projevu, petent nevyjadřuje pouze svůj názor, ale zároveň podává i určitý požadavek. Z toho důvodu není pouze dostačující mít oprávnění petici podat, ale také být vyrozuměn o výsledku.¹⁴³

Petice jsou také stanoveny v určitých případech jako podmínka, jedná se tak například při vzniku politické strany, či podpoře nezávislého kandidáta do Senátu nebo podpoře kandidatury do zastupitelstva obce. Petice se v tomto případě nazývají jako speciální.¹⁴⁴ Příkladem speciální petice jsou přihlášky k registraci nezávislých kandidátů, kde je povinnost doložit petici podporující kandidaturu a to s minimálně 1000 podpisů oprávněných voličů z daného volebního obvodu. Jedná se o petice, prostřednictvím kterých není ničeho dožadováno, ale slouží jako podpora určitého návrhu.¹⁴⁵

Může být stanoveno omezení petice a to v případech, kdy by zasahovala do nezávislosti soudů a jejich rozhodování či sloužila jako prostředek omezení základních práv a svobod. Takové petici by nebylo vyhověno. Petice, která by šířila například pomluvy, by se mohla stát i předmětem civilní žaloby nebo trestního postihu. Petiční právo může být také omezeno u některých skupin obyvatel, jedná se například o bezpečnostní sbory¹⁴⁶ a příslušníky ozbrojených sil v souvislosti s výkonem jejich služby.¹⁴⁷

¹⁴² GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 520 str. ISBN 978-80-7380-423-7.

¹⁴³ HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. 4., rozš. vyd. Praha: Orac, 2004. Knihovnička Orac. 143 str. ISBN 80-861-9994-0.

¹⁴⁴ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). 786 str. ISBN 978-80-7380-261-5.

¹⁴⁵ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3

¹⁴⁶ *Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, Ministerstvo spravedlnosti, 2020 [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Skripta_23_Lidska_prava_-_20200826%20(1).pdf

¹⁴⁷ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

2.4 Právo shromažďovací

Shromažďovací právo představuje formu svobody projevu uskutečňovanou prostřednictvím veřejné skupinové manifestace, jenž zastává určitý názor či postoj týkající se veřejného zájmu. Právo shromažďovací se může uskutečňovat formou shromáždění, průvodů či okupací místa sdílející v určitém prostoru a čase společný cíl a to například politické, kulturní či jiné povahy, realizovaný ve veřejném zájmu. Shromážděním se také rozumí určitá kvalifikovaná forma společenského a politického názoru, která má určitou specifickou sílu i schopnost vyjadřování prostřednictvím své veřejné a politické formy.¹⁴⁸ Shromažďovací právo je například stanoveno v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech, Evropské úmluvě, Listině základních práv Evropské unie a zákoně, v rámci vnitrostátní úpravy je garantováno Listinou základních práv a svobod a zákonem č. 84/1990 Sb. o právu shromažďovacím.¹⁴⁹

Shromáždění se může lišit nejen místem konání, které může být stanoveno pouze jedno či se může během shromáždění měnit (například průvody), konáním na veřejném či soukromém prostoru nebo zda je volně přístupné všem účastníkům či v opačném případě je jen pro zvané účastníky. Shromažďovací právo je zaručeno Listinou základních práv a svobod (článkem 19), ale musí být splněna podmínka jeho pokojnosti.¹⁵⁰ Shromáždění, jejichž účelem by bylo vyvolávat nepokoje a domáhat se násilí by mohlo být na základě zákona ve veřejných prostorách omezeno, pokud by omezením bylo například chráněno či zabezpečováno zdraví, práva druhých osob, veřejný pořádek, majetek a bezpečnost státu. Shromáždění konající se na veřejných místech nepodléhají povolení orgánu veřejné správy, ale pouze oznamovacímu režimu.¹⁵¹ V České republice nahradil oznamovací režim, režim povolovací, který zde platil v komunistickém režimu.

K přijetí a posouzení oznámení je příslušný obecní úřad či úřad městské části, kde se má shromáždění konat. Pokud se shromáždění koná přes „hranice“ obce,

¹⁴⁸ *Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, Ministerstvo spravedlnosti, 2020 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: [file:///C:/Users/user/Downloads/Skripta_23_Lidska_prava_-_20200826%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/Skripta_23_Lidska_prava_-_20200826%20(1).pdf)

¹⁴⁹ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3

¹⁵⁰ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

¹⁵¹ MAN, Vlastislav a Karel SCHELLE. *Základy ústavního práva*. 6., dopl. a aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2013. Právo (Key Publishing). 256 str. ISBN 978-80-7418-190-0.

přijímá a posuzuje oznámení příslušný pověřený obecní úřad, v případech je-li působnost pověřeného obecního úřadu nedostatečná, posuzuje oznámení příslušný krajský úřad. Pokud se koná shromáždění s větší územní působností, než kraje, je kompetentní posuzovat oznámení o konání shromáždění Ministerstvo vnitra. Pokud se příslušný orgán nevyjádří, shromáždění může proběhnout, není zde tedy potřeba povolení. Oznámení musí být ve většině případů svolavatelem oznámeny. Shromáždění nepodléhající oznámení jsou například shromáždění pořádaná církvemi nebo náboženskými společnostmi v kostele, náboženské a církevní poutě. Shromáždění nesmí být oznámeno dříve, než šest měsíců před jeho konáním a zároveň minimální lhůta ohlášení je pět dní, před uskutečněním shromáždění. Pokud shromáždění reaguje na aktuální událost, je udělena výjimka a nemusí být dodržena pěti denní lhůta před jeho oznámením.¹⁵²

Svolat shromáždění je oprávněn občan starší 18 let, skupina osob či právnická osoba se sídlem na území České republiky. V oznámení musí být například uveden den, místo a účel shromáždění, předběžný počet účastníků, opatření vedoucí k tomu, aby shromáždění bylo konáno v souladu se zákonem a předpokládaná doba ukončení, jedná se o shromáždění konající se na veřejném prostranstvím tak i předpokládaný čas ukončení shromáždění.¹⁵³ Právo shromažďovat se mohou uplatnit osoby pouze ve společenství s jinými osobami a náleží každé fyzické osobě bez ohledu na její věk, pohlaví i občanství. Z pojmového hlediska je shromažďovací právo označeno za osobní právo a jsou z něj vyloučeny právnické osoby, přičemž iniciátory shromáždění mohou být i například orgány spolků či politických stran.¹⁵⁴

Právo shromažďovací nesmí podléhat nezbytně nutným omezením či složitým procedurám, může být omezeno pouze na základě zákona a v přiměřené míře v rámci ochrany práv druhých či veřejného zájmu. Pokud by určité shromáždění mělo za cíl propagovat protiprávní názory, může být orgánem veřejné moci i zakázáno. Také mohou být stanoveny podmínky pro výkon konání shromáždění, přičemž cílem orgánů nesmí být rušit či omezovat shromáždění, ale vytvářet pro ně

¹⁵² MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3

¹⁵³ Zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁴ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

příznivé podmínky, omezení shromáždění by mělo být spíše ve výjimečných případech.¹⁵⁵

2.5 Právo sdružovací (spolčovací)

Listina základních práv a svobod garantuje jako další politické právo, právo sdružovací, jenž se nazývá také jako spolčovací a je zaručeno každé fyzické osobě a to prostřednictvím spolků či jiných sdruženích.¹⁵⁶ Právo sdružovací můžeme definovat jako: „*forma projevu spočívající v dlouhodobějším spojení se osob za určitým společným cílem, který opět spočívá v určitém sdělení a postoji k věcem veřejným. Smyslem sdružení se je takový společný postoj formulovat, sdílet, prezentovat a nadále jej rozvíjet.*“¹⁵⁷ Jednotlivci prostřednictvím sdružovacího práva mají tedy oprávnění vytvářet sdružení k naplňování jejich společných cílů nezávisle na intervencích státní moci.

Klíčovou charakteristikou, jenž patří mezi určující znaky je společný cíl osob, které se sdružují a to jak z hlediska krátkodobého, tak i dlouhodobého. Realizace sdružovacího práva je významná z hlediska vytváření zdravé občanské společnosti a možnosti sdílení svých přesvědčení k veřejnosti prostřednictvím sdružení. Za další významné znaky sdružovacího práva můžeme například označit pluralitu zapojených osob a stabilitu daného sdružení.¹⁵⁸ Pod právo sdružovací neřadíme pouze vytváření nestátních sdružení v podobě například zájmových spolků a organizací, ale i začlenění se do již vytvořených spolků s možností kdykoliv z nich vystoupit, neboť nikdo nesmí být nucen být součástí určitého sdružení. Členství v určité organizaci nemůže být také zároveň podmínkou či předpokladem k zaujetí určitého místa či pozice v rámci veřejné správy.¹⁵⁹ Listina základních práv a svobod zaručuje dvě formy sdružovacího práva, jedná se o politické strany

¹⁵⁵ *Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, Ministerstvo spravedlnosti, 2020 [cit. 2021-01-23]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Skripta_23_Lidska_prava_-_20200826%20(1).pdf

¹⁵⁶ MAN, Vlastislav a Karel SCHELLE. *Základy ústavního práva*. 6., dopl. a aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2013. Právo (Key Publishing). 256 str. ISBN 978-80-7418-190-0.

¹⁵⁷ *Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, Ministerstvo spravedlnosti, 2020 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Skripta_23_Lidska_prava_-_20200826%20(1).pdf str. 46

¹⁵⁸ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3

¹⁵⁹ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). str. 1120 ISBN 978-80-87212-90-5.

nebo politická hnutí, obě tyto formy jsou odděleny od státu a zároveň nejsou Listinou od sebe odlišovány.¹⁶⁰

Sdružovací právo může být omezeno v jen nezbytné míře a v případech spočívající v ochraně práv a svobod druhých či veřejného zájmu. Omezení sdružovacího práva je v různých formách, může jimi být omezení určité činnosti, pozastavení činnosti nebo nepovolení vzniku sdružení nebo spolku či zrušení již existujících spolků nebo sdružení. Omezení a zásahy do sdružovacího práva podléhají ochraně soudní moci, takže je možné se proti nim soudně bránit. Sdružení, jejich cílem je například šíření nenávisti, podpora násilí a omezování práva osob jsou zakázána. Sdružovací právo je také omezeno u osob, zastávající určitou funkci, jde zejména o soudce, státní zástupce, příslušníky ozbrojených sil a veřejné funkcionáře.¹⁶¹

2.5.1 Právo zakládat politické strany a sdružovat se v nich

Listina základních práv a svobod zakotvuje jako zvláštní projev sdružovacího práva zakládat a sdružovat se v politických stranách, jedná se zároveň o tzv. „nejpolitičtější“ složku sdružovacího práva. V Listině základních práv a svobod je právo zakládat politické strany či sdružovat se v nich vyhrazeno pouze státním občanům.¹⁶² Prostřednictvím zmíněného práva se mohou občané účastnit a také ovlivňovat politický život ve státě a vytvářet orgány místní samosprávy, vyšších územně samosprávných celků, ale i zákonodárných sborů.¹⁶³ Politické strany a hnutí jsou soukromými subjekty mající významnou roli v zastupitelské demokracii, neboť jejich prostřednictvím dochází k zapojení občanů, kteří svou činností v politických stranách formují politickou vůli a správu věcí veřejných. Český stát lze označit za demokratický stát, jenž je založený na svobodné politické soutěži.¹⁶⁴

¹⁶⁰ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). 786 str. ISBN 978-80-7380-261-5.

¹⁶¹ *Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, Ministerstvo spravedlnosti, 2020 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Skripta_23_Lidska_prava_-_20200826%20(1).pdf

¹⁶² MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3

¹⁶³ Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁴ *Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky* [online]. Praha: Úřad vlády ČR, Ministerstvo spravedlnosti, 2020 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Skripta_23_Lidska_prava_-_20200826%20(1).pdf

Členství v politických stranách se oproti jiným sdružením vyznačuje účelem a motivem jejich působení. Členové v politických stranách lze označit jako aktivní část obyvatel, které spojuje jejich vzájemné cíle, zájmy a názor. Politické strany, respektive jejich členové se snaží ovládnout nebo minimálně zaujmout významné postavení, co se týká rozhodování a ovlivňování státní moci.¹⁶⁵ Prostřednictvím práva zakládat a sdružovat se v politických stranách, respektive prostřednictvím politických stran dochází k naplňování statusu svobody řazeného ke státu, rovnosti vztahující se k ostatním politickým stranám a veřejnosti ve vztahu k veřejnosti.¹⁶⁶ Členy v politických stranách či hnutí mohou být občané České republiky starší 18 let, přičemž každý občan může být pouze členem jedné politické strany či hnutí, korporativní členství zákon nepřipouští.¹⁶⁷ Založit politickou stranu či hnutí mohou tedy minimálně tři občané České republiky, kteří jsou starší 18 let.¹⁶⁸

Pokud by politické strany, respektive jejich členové například nerespektovali demokratické zásady, politický pluralismus a prosazovali násilí k dosažení svých zájmů, tak by v těchto případech a to v rámci zachování základních demokratických principů státu, mohlo dojít k rozpuštění dané politické strany či hnutí. Před rozpuštěním by mělo primárně následovat pozastavení činnosti na jeden rok, během kterého by měla strana či hnutí vynaložit veškerou činnost k odstranění závadného stavu, pokud během časové lhůtu jednoho roku nedojde k nápravě, lze podat návrh na rozpuštění politické strany. Pozastavit nebo zrušit politickou stranu či politické hnutí nelze v České republice v období ode dne vyhlášení celostátních voleb do desátého dne po posledním dni voleb. Většina politických stran byla rozpuštěna z důvodu včasného nepředložení finanční zprávy Poslanecké sněmovně, respektive tedy z nedodržení formálních povinností.¹⁶⁹

¹⁶⁵ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

¹⁶⁶ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3

¹⁶⁷ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právníké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). 786 str. ISBN 978-80-7380-261-5.

¹⁶⁸ Občanské aktivity. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2021-01-24]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

¹⁶⁹ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3

2.6 Právo na odpor

Pokud by byly porušovány či odstraňovány demokratické zásady, lidské práva či svobody garantované Listinou či Ústavou, občané České republiky mají právo postavit se na odpor. Právo na odpor je tedy přípustné nejen vůči domácí vládě, ale i vůči vnější moci, která by stát okupovala,¹⁷⁰ je označováno za poslední možnost ochrany základních práv, svobod, jenž jsou pokládány za významné demokratické hodnoty. Karel Klíma definuje právo na odpor jako: „*deklaratorní možnost spontánní i organizované občanské akce v mimořádné situaci nefunkčnosti ústavní moci, směřující k obnovení (restituci) demokratického řádu lidských práv a základních svobod založeného touto Listinou.*“¹⁷¹

Právo na odpor se tedy uplatní v případech, kdy již nelze použít jiné právní ochrany, orgány i instituce veřejné správy nemohou fungovat, respektive je jim znemožněn výkon jejich činností a neexistuje možnost se obrátit na soudy, neboť v případě uplatnění politického práva na odpor činnost nezávislých soudů vůbec neexistuje či není respektována. Právo na odpor bývá také označováno jako zajištění či pojistka demokratického právního řádu.¹⁷²

Právo na odpor tedy není možno uplatňovat v případech, pokud se bude jednat o porušování jednotlivých práv, pro něž je určená obrana prostřednictvím soudů. Český právní řád nemá u tohoto politického práva detailně propracovanou procesní technologii, právo na odpor je spíše stanoveno jako faktické, čili politická obrana a garance demokracie.¹⁷³ Právo na odpor je zaručené Listinou, konkrétně v článku 23, obecně zakotveno je také ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v zákonech č. 480/1991 Sb., o době nesvobody a č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu.¹⁷⁴

¹⁷⁰ MAN, Vlastislav a Karel SCHELLE. *Základy ústavního práva*. 6., dopl. a aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2013. Právo (Key Publishing). 256 str. ISBN 978-80-7418-190-0.

¹⁷¹ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). 786 str. ISBN 978-80-7380-261-5. str. 360

¹⁷² MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3

¹⁷³ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). 786 str. ISBN 978-80-7380-261-5.

¹⁷⁴ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 520 str. ISBN 978-80-7380-423-7.

3 Participace občanů na rozhodování veřejné správy v České republice

3.1 Pojem participace

Pojem participace je v dnešním pojetím nejčastěji používán k označení účastenství a to v sociologickém a politologickém smyslu.¹⁷⁵ Pojem pochází z latinského slova *partem capere* – mít podíl a značí účast či sdílení určitého zájmu, přesvědčení atd.¹⁷⁶ Kromě účastenství jsou využívány i jiné definice participace, kterých je nespočet, stejně jako jejich uplatnění v praxi. Účastenství veřejnosti „promítá“ teoretická východiska a odráží různé perspektivy zapojených aktérů, z tohoto důvodu nejen v České republice, existuje několik podob jejich uplatnění i v praxi, přičemž smysl dané participace se napříč účastníky může lišit. Obecně lze tedy pojem participace spojovat s „pocitem skutečné sounáležitosti s něčím“.¹⁷⁷ Konkrétní teoretická východiska a směry participace ovlivňuje jeho konkrétní použití v praxi.¹⁷⁸

Prostřednictvím politické participace je dána možnost občanům ovlivňovat politické dění v dané společnosti, politická participace je pojímána společně s loajalitou či poslušností jako nemateriální podpory. Ve většině případů je u občanů podílejících se, nebo minimálně zajímajících se o politiku, větší loajalita vůči politickému systému, neboť vyvíjejí snahu prostřednictvím participace politický systém změnit či zlepšit a ne pouze kritizovat. Z toho důvodu se jednotlivci druzí do skupin, neboť politická strana s více členy má větší možnost a „sílu“ se prosadit v politickém systému.¹⁷⁹ V současné době jsou nejen v politickém systému vyvíjeny snahy o začlenění lidí (obyvatel) na participaci rozhodnutí, jenž se jich týkají a to v co největší míře.¹⁸⁰

¹⁷⁵ TOMEŠ, Igor. *Sociální právo České republiky*. Praha: Linde Praha, 2014. Monografie (Linde). 319 str. ISBN 978-80-7201-938-0.

¹⁷⁶ O participaci. *Participace 21* [online]. Participace 21 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <https://www.participace21.cz/o-participaci/>

¹⁷⁷ *Manuál participace: JAK ZAPOJIT VEŘEJNOST DO PLÁNOVÁNÍ MĚSTA* [online]. 2016 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <https://www.iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/participace/manpart3105v1.pdf>

¹⁷⁸ CHYTL, Oldřich. *Soziale Professionen für ein Soziales Europa*. Boskovice: Albert, 2010. str. 350 ISBN 978-80-7326-171-9.

¹⁷⁹ *Participace a princip partnerství ve veřejných politikách: sborník z konference*. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2008. str. 52 ISBN 978-80-86684-53-6.

¹⁸⁰ O participaci. *Participace 21* [online]. Participace 21 [cit. 2021-03-24]. Dostupné z: <https://www.participace21.cz/o-participaci/>

Český právní řád zaručuje, vytváří předpoklady a určuje její institucionalizované formy možnosti politické participace občanů a to v obecné rovině, tak i specifitější úpravě, jenž je určený pro lokální úroveň. Listina garantuje participaci občanů v hlavě II., v oddílu Politická práva, jedná se například o právo občanů k volebnímu právu jak pasivnímu, tak k aktivnímu, právo se shromažďovat či petiční právo atd. V Ústavě České republiky, v hlavě I. je politická participace garantována prostřednictvím svěřením moci lidu jako zdroji státní moci a samosprávě územích samosprávných celků. Zákon o svobodném přístupu k informacím je také důležitým právním předpisem z hlediska politické participace, neboť pro ni vytváří podmínky na jakékoli úrovni politického systému. Politická participace může být uskutečňována pouze za předpokladu dostupnosti informací pro veřejnost, i z toho důvodu mají povinnost státní a územně samosprávné orgány povinnost poskytovat informace vztahující se k jejich působnosti prostřednictvím například zveřejňováním či poskytnutím informací na základě žádosti žadatelům. Politická participace je také například garantována i prostřednictvím zákona o obcích a zákoně o krajích.¹⁸¹ V České republice se jako základní ukazatel participace občanů značí účast ve volbách.¹⁸²

3.2 Volby

Volby můžeme označit jako specifický, zformovaný, kvalifikovaný a institucionální projev veřejného mínění. Výsledek voleb je označován jako právní forma názoru vyjádřeného voliči.¹⁸³ Jedná se o organizačně složitý společenský proces, který je složený z několika na sebe navazujících stádií. Všechny stadia volebního procesu jsou regulovány právními předpisy. Z časového hlediska jsou ohraničeny stanovením data jejich konání až po vyhlášení výsledků. Při volbách vzniká komplikovaný vztah mezi voliči, politickými stranami, státními orgány i sdělovacími prostředky.¹⁸⁴

Volby jako právo občanů podílet se na správě věcí veřejných mají ve společnosti významné funkce. Slouží jako prostředek legitimizace politické

¹⁸¹ NEJDL, Pavel a Daniel ČERMÁK. *Participace a partnerství v místní veřejné správě* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007 [cit. 2021-02-20]. 136 str. ISBN 978-80-7330-130-9. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/2007-10.pdf>

¹⁸² ČMEJREK, Jaroslav. *Participace občanů na veřejném životě venkovských obcí ČR: sborník z konference*. Davle: Kernberg, 2009. Basic. 133 str. ISBN 978-80-87168-10-3.

¹⁸³ Česká demokracie po roce 1989 – Bureš Jan, ISBN 978-80-247-4283-0

¹⁸⁴ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

moci, prostřednictvím přenesení důvěry občanů na politické strany či konkrétní osoby a jsou společensky přijatelným prostředkem výběru vládnoucí skupiny vycházející z rozdílných politických směrů. Volby lze také označit za pokojné řešení politických konfliktů, neboť jasně stanovená pravidla (sčítání hlasů voličů) umožňují snadné určení „vítěze“ politického boje. Prostřednictvím pravidelně opakujících se voleb dochází ke kontrole a ověření politické moci. Při neuspokojení společnosti mohou nastat prostřednictvím voleb mocenské změny ve státě umožněné prostřednictvím stanoveného časového úseku výkonu moci vlády. Volby slouží také jako prostředek zapojení voličů ve formování určitých cílů, programů i hodnot v daném státě či společnosti a tím jsou volby také pokládány za nástroj participace občanů na politickém životě a posilující prostředek občanského vědomí.¹⁸⁵ Politické volby, aby mohly splňovat následující funkce a byly efektivním přínosem pro společnost by měly být svobodné a to u aktivního volebního práva i u pasivního volebního práva. Mezi svobodně vytvořenými politickými stranami a jejich kandidáty by nemělo při řízení voleb docházet ke zvýhodnění jak některé kandidující politické strany, tak i jednotlivých kandidátů a to i v kontrole a soudnímu přezkumu. Kandidující subjekty i politické strany by měly mít zaručenou rovnost šancí, kterou by také měla zajistit volební formule.¹⁸⁶ (Volební formule stanovuje metody, používající se v poměrných volebních systémech a jejich prostřednictvím jsou převáděny hlasy voličů na mandáty.¹⁸⁷ Volební formule je v užším smyslu pojímána jako matematický vzorec, jehož pomocí se propočítává volební kvóta či kvocient - zisk mandátů.¹⁸⁸) Voliči by měli mít při volbách také možnost výběru minimálně ze dvou možností, také politické strany a jejich kandidáti by při politickém boji o moc měly reprezentovat jejich politické programy.¹⁸⁹

Volební systém můžeme definovat jako soubor všech pravidel a norem, které řídí volební vztahy. V nejužším pojetí volební systémy znamenají státem stanovená pravidla voleb od jejich přípravy až po zjišťování volebních výsledků.

¹⁸⁵ KROUPA, Jiří. *Politologie nejen pro právníky*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 179 str. ISBN 978-80-7357-943-2.

¹⁸⁶ ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008. 191 str. ISBN 978-80-7201-734-8.

¹⁸⁷ ČLÁNKY A STUDIE. *Institut politického marketingu* [online]. Praha: IPM Consulting [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <http://politickymarketing.com/glossary/volebni-formule>

¹⁸⁸ KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. Praha: Professional Publishing, 2006. 484 str. ISBN 80-869-4601-0.

¹⁸⁹ ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008. 191 str. ISBN 978-80-7201-734-8.

Volební systémy, vymezeny v nejužším pojetí, představují část struktury sociologického vymezení volebního systému, konkrétně část ovlivnitelnou subjektivním rozhodnutím. V sociologickém pojetí jsou volební systémy charakterizovány jako souhrn všech jednotlivců i institucí účastnících se voleb a vzájemné vztahy mezi nimi. Volební systémy můžeme rozdělovat podle různých kritérií, jedná se například o to, zda bude uplatněna zásada většinová či princip poměrného zastoupení, zda se bude jednat o přímé nebo nepřímé volby, celkový počet volených poslanců či jaký bude počet poslanců v jednom volebním obvodu, jaká se použije metoda přepočtu hlasů na mandáty nebo pravidla financování účasti ve volbách. V praxi se tedy pojem volební systém používá v souvislosti s rozhodnutím, zda volby proběhnou podle principu většinového nebo poměrného zastoupení či za použití jiného principu.¹⁹⁰ Mezi základní čtyři typy volebních systémů patří většinové volební systémy, poměrné volební systémy, semiproporční volební systémy a smíšené volební systémy.¹⁹¹ Pokud jsou na úrovni volebního obvodu přiděleny všechny mandáty vítězné straně, tak se jedná o většinový volební systém.¹⁹² Většinové systémy lze dělit na jednomandátové (v každém volebním obvodu se volí jeden poslanec či zastupitel) a vícemandátové (v jednom volebním obvodu bývá obsazováno více mandátů). Příkladem vícemandátového volebního systému je volba prezidenta v USA.¹⁹³ Většinové volební systémy zvýhodňují velké politické strany, je zde malý vliv voličů, kteří nevolili vítěze na sestavení voleného orgánu a propadnutí jejich hlasů. Poražené politické strany mají také velmi malý vliv na politické dění. Naopak jejich výhodou je více sjednocený zastupitelský orgán snadněji prosazující své záměry, což lze považovat za předpoklad politické stability. Většinové volební systémy představují také konkrétní a užší vazbu mezi voliči a zvolenými zastupiteli.¹⁹⁴ V poměrných volebních systémech jsou mandáty přiděleny stranám na základě odpovídajícího poměru hlasů, které získaly. Volební obvod musí být tedy vícemandátový z důvodu

¹⁹⁰ KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. Praha: Professional Publishing, 2006. 484 str. ISBN 80-869-4601-0.

¹⁹¹ BUREŠ, Jan. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada, 2012. 528 str. ISBN 978-80-247-4283-0.

¹⁹² HLOUŠEK, Vít, Lubomír KOPEČEK a Jakub ŠEDO. *Politické systémy*. 2. aktualizované vydání. Brno, 2018. 296 str. ISBN 978-80-7485-150-6

¹⁹³ JEHLIČKA, Petr, Jiří TOMEŠ a Petr DANĚK. *Stát, prostor, politika. Vybrané otázky politické geografie*. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2000. 276 str. ISBN 80-238-5566-

¹⁹⁴ *Volební systémy* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <http://old.gis.zcu.cz/studium/dbg2/Materialy/html/ch11s03.html>

rozdělení mandátů mezi více politických stran.¹⁹⁵ Systémy poměrného zastoupení se vyznačují stranickými kandidátky umožňující vstupování politických stran do mechanismů výběru kandidátů na zastupitelská křesla.

Podle možnosti daného voliče jak nakládat se seznamem kandidátů rozlišujeme přísně vázané kandidátní listiny (volič nemá žádné právo zasahovat do pořadí kandidátů a má pouze možnost volit celou politickou stranu), vázané kandidátní listiny (volič může pomocí preferenčních hlasů měnit pořadí kandidátů) a volné kandidátní listiny (volič může na stranickou kandidátku dopisovat nové jména).

Příkladem systému poměrného zastoupení jsou například volby do Poslanecké sněmovny v České republice. Za výhody systému poměrného zastoupení můžeme zařadit větší schopnost výsledků odrážet složení daného zastupitelského orgánu, žádné hlasy voličů nepropadají a všechny mají své „uplatnění“, zastoupení menších subjektů a nenutnost doplňující voleb z důvodu určení náhradníků pro funkci¹⁹⁶, nevýhoda je spatřována v roztržitosti politického spektra, která může vést k malé stabilitě či dokonce až nestabilitě orgánu a malá vazba mezi kandidáty a jejich voliči.¹⁹⁷ V semiproporčních volebních systémech u rozdělování mandátů není jisté, že případnou pouze jedné straně, ale ani zde není stanovena povinnost proporcionality distribuce, volební systémy musí být vícemandátové. Smíšené volební systémy jsou kombinací většinových a poměrných volebních systémů, část mandátů je tedy přidělována podle většinového a část podle poměrného volebního systému a oba způsoby mají reálný vliv na složení voleného orgánu, musí být pětiprocentní podíl na celkovém počtu mandátů.¹⁹⁸ Častěji jsou využívány většinové volební systémy a poměrné volební systémy. Smíšený volební systém a semiproporční volební systém se pro svou složitost využívají méně.

Přidělování mandátů do Senátu probíhá prostřednictvím absolutního většinového systému. Metoda, jenž se používá na přepočítávání hlasů mandátů

¹⁹⁵ HLOUŠEK, Vít, Lubomír KOPEČEK a Jakub ŠEDO. *Politické systémy*. 2. aktualizované vydání. Brno, 2018. 296 str. ISBN 978-80-7485-150-6

¹⁹⁶ JEHLIČKA, Petr, Jiří TOMEŠ a Petr DANĚK. *Stát, prostor, politika. Vybrané otázky politické geografie*. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2000. 276 str. ISBN 80-238-5566-2.

¹⁹⁷ *Volební systémy* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <http://old.gis.zcu.cz/studium/dbg2/Materialy/html/ch11s03.html>

¹⁹⁸ HLOUŠEK, Vít, Lubomír KOPEČEK a Jakub ŠEDO. *Politické systémy*. 2. aktualizované vydání. Brno, 2018. 296 str. ISBN 978-80-7485-150-6

do Poslanecké sněmovny, Evropského parlamentu, zastupitelstev krajů a obcí se označuje jako d'Hondtova metoda.¹⁹⁹ D'Hondtova metoda se používá v systému poměrného zastoupení pomocí volebního dělitele a jeho podstata spočívá v: „postupném zvětšování dělitele od jedné pro platné hlasy stran a seřazení výsledků podle velikosti, a to tak dlouho, dokud nejsou obsazeny všechny mandáty.“²⁰⁰

3.2.1 Volby do Poslanecké sněmovny

Do Poslanecké sněmovny se hlasuje na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, přičemž všichni poslanci (200) jsou voleni najednou. Funkční období poslanců České republiky je čtyřleté a jejich mandát vzniká zvolením.²⁰¹ Do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky se volí podle systému poměrného zastoupení. Pasivní volební právo mají státní občané České republiky, kteří alespoň v druhý den voleb dosáhli věku 21 let a zároveň nemají omezenou svéprávnost k výkonu volebního práva.²⁰² Podávat kandidátní listiny mohou pouze registrované politické strany a politická hnutí s nepozastavenou činností, případně i jejich koalice. Každý subjekt může podat v každém volebním kraji pouze jednu kandidátní listinu, ke kandidátní listině připojuje subjekt potvrzení o složení příspěvku ve výši patnácti tisíc korun na volební náklady.²⁰³

Volby se na území České republiky konají zpravidla v pátek od 14:00 do 22:00 a v sobotu od 8:00 do 14:00. V zahraničí se volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky také konají zpravidla ve dvou dnech. Volby vyhláší nejpozději 90 dnů před jejich konáním prezident republiky, přičemž rozhodnutí o vyhlášení voleb se uveřejňuje ve Sbírce zákonů.²⁰⁴

¹⁹⁹ Metody pro přepočítání hlasů na mandáty. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/metody_pro_prepocet_hlasu_na_mandaty

²⁰⁰ KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. Praha: Professional Publishing, 2006. 484 str. ISBN 80-869-4601-0. str. 445

²⁰¹ MAN, Vlastislav a Karel SCHELLE. *Základy ústavního práva*. 6., dopl. a aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2013. Právo (Key Publishing). 256 str. ISBN 978-80-7418-190-0.

²⁰² Informace o podmínkách kandidatury ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2017. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-podminkach-kandidatury-ve-volbach-do-poslanecke-snemovny-parlamentu-ceske-republiky-v-roce-2017.aspx>

²⁰³ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

²⁰⁴ Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Volby do Parlamentu České republiky, takže také i do Poslanecké sněmovny České republiky jsou organizované na územním principu, přičemž volebním územím je celé území České republiky, které se dělily na menší územní jednotky – volební kraje, které jsou totožné se 14 vyššími územními samosprávnými celky a zvláštní stálé volební okrsky mimo území České republiky, které jsou určeny pro občany, nacházejí se v zahraničí k uplatňování svého aktivního volebního práva prostřednictvím voličského průkazu a občanům mající bydliště v územním obvodu zastupitelského úřadu. Hlasy voličů odevzdané prostřednictvím zvláštních stálých volebních okrsků jsou losem Státní volební komise přiřazeny pod některý z volebních krajů. Zákonem není umožněno korespondenční hlasování.²⁰⁵ V roce 2017 bylo 14 865 volebních okrsků, ve kterých se sčítaly volební hlasy voličů.²⁰⁶ Každý volič má čtyři přednostní hlasy, jejichž prostřednictvím může zasahovat do pořadí kandidátů na hlasovacím lístku. K přednostním hlasům se přihlíží, pokud kandidát získal 5 % z celkového počtu platných hlasů odevzdaných v rámci volebního kraje pro politickou stranu. Pro volby do Parlamentu České republiky není předem stanoven počet volených poslanců v jednotlivých vícemandátových volebních krajích, neboť se upřesňuje od celkového počtu platných hlasů odevzdaných ve všech volebních krajích. Kandidující subjekty musí splnit omezovací klauzuli, samostatně kandidující politická strana či hnutí musí získat minimálně 5 % a to v rámci celé České republiky. Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny jsou vyhlášeny a uveřejněny Státní volební komisí a na jejich základě je zvoleným poslancům vydáno osvědčení o zvolení.²⁰⁷

Ústavní soud, dne 3. února 2021, vyhlásil nález sp. zn. Pl. ÚS 44/17, kterým zrušil několik ustanovení zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a to ve vztahu týkající se D'Hondtovy volební formule v rámci rozdělení České republiky při volbách do 14 různě velkých volebních krajů a uzavírací klauzuli pro politické strany a hnutí, jenž kandidují v koalici. Ústavní soud argumentoval tím, že nelze v rámci systému poměrného zastoupení rozdělit území

²⁰⁵ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

²⁰⁶ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017 (promítnuto usnesení NSS). *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps2?xjazyk=CZ>

²⁰⁷ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

na různě velké volební jednotky. Toto dělení může být deformující právě pro systém poměrného zastoupení, neboť je v neprospěch menšiny a volby do Poslanecké sněmovny by měly být brány v rámci celé České republiky a to jak z hlediska aktivního i pasivního volebního práva.

Ústavní soud nezrušil vyšší územně samosprávné celky jako volební kraje pro volby do Poslanecké sněmovny, ale další prvky týkající se techniky volební reprezentace²⁰⁸ jedná se například o § 48, podle kterého se určoval počet poslanců ve volebních krajích a § 50 skrutinium.²⁰⁹ Dále Ústavní soud, dospěl k závěru, že uzavírací klauzule pro koalice politických stran neplní svůj smysl. Organizace voleb má být změna až po podání kandidátních listin, respektive v srpnu 2021, z důvodu dostatečné časové lhůty pro přijetí nové právní úpravy nahrazující zmíněné 4 části paragrafů.²¹⁰

3.2.2 Volby do Senátu

Do Senátu Parlamentu České republiky mají pasivní volební právo občané České republiky ve věku minimálně 40 let, kteří splňují podmínky aktivního volebního práva. Senátoři jsou voleni na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, tajným hlasováním podle zásad většinového volebního systému v jednomandátových obvodech na období šesti let, přičemž každé dva roky se volí 1/3 senátorů (27) z celkové počtu 81 senátorů. Mandát senátorů vzniká jejich zvolením.²¹¹

Volby do Senátu České republiky vyhláší stejně jako u Poslanecké sněmovny prezident republiky nejpozději 90 dnů před jejich konáním a probíhají ve dvou dnech, v pátek od 14:00 do 22:00 a v sobotu od 8:00 do 14:00 hodin. Při volbách do Senátu je Česká republika rozdělena do 81 volebních obvodů, přičemž v každém volebním obvodu je volen jeden senátor a to prostřednictvím

²⁰⁸ Ústavní soud zrušil část volebního zákona pro porušení rovnosti volebního práva a šancí kandidujících stran. *Ústavní soud* [online]. Ústavní soud: Brno [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/aktualne/ustavni-soud-zrusil-cast-volebniho-zakona-pro-poruseni-rovnosti-volebniho-prava-a-sanci-kandidujicich-stran>

²⁰⁹ *VOLBY DO SENÁTU PARLAMENTU ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Zakon_c_247-1995_Sb_o_volbach_do_Parlamentu_CR_-_20200526.pdf

²¹⁰ Ústavní soud zrušil část volebního zákona pro porušení rovnosti volebního práva a šancí kandidujících stran. *Ústavní soud* [online]. Ústavní soud: Brno [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/aktualne/ustavni-soud-zrusil-cast-volebniho-zakona-pro-poruseni-rovnosti-volebniho-prava-a-sanci-kandidujicich-stran>

²¹¹ MAN, Vlastislav a Karel SCHELLE. *Základy ústavního práva*. 6., dopl. a aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2013. Právo (Key Publishing). 256 str. ISBN 978-80-7418-190-0.

dvoukolového většinového systému. Pokud obdržel kandidát z celkového počtu více než 50 % platných, odevzdaných hlasů v daném obvodu, je zvolen senátorem v prvním kole. Pokud žádný z kandidátů nezískal 50 % hlasů, koná se druhé kolo, do nějž postupují dva kandidáti s nejvyšším počtem hlasů obdržených v prvním kole. Ve druhém kole je zvolen kandidát, který získal více hlasů, postačí tedy prostá většina odevzdaných hlasů.²¹² Pokud nastane ve druhém kole, které je zahájeno šestý den po ukončení hlasování v prvním kole, rovnost odevzdaných hlasů, tak o vítězi voleb rozhoduje los.²¹³

Senát je institucí trvalou, nemůže být rozpuštěn, z toho důvodu se volby konají v jedné třetině volebních obvodů. Pokud zanikne z jakéhokoliv důvodu mandát senátora, prezident vyhlásí v příslušném obvodu, kde byl senátor zvolen doplňující volby a stanoví den jejich konání, který nesmí být pozdější než 90 dnů od zániku mandátu senátora. „Náhradní“ senátor je volen pouze na zbytek volebního období původního senátora. Pokud mandát senátora zanikne rok před uplynutím voleb, doplňovací volby se již nekonají.²¹⁴ Kandidáty do Senátu mohou prostřednictvím zmocněnce přihlašovat politické strany a politická hnutí, přihlášku k registraci mohou také podat nezávislí kandidáti. Zpracování výsledků v prvním, případně i ve druhém kole zajišťuje Český statistický úřad na základě údajů provedených územně příslušnými okrskovými volebními komisemi a celkové výsledky voleb do Senátu vyhláší a uveřejní Státní volební komise.²¹⁵

3.2.3 Volba prezidenta republiky

Prezident republiky je volen v přímých volbách a stejně jako u Poslanecké sněmovny a Senátu probíhají volby na základě rovného, všeobecného a přímého volebního práva. Kandidátem na prezidenta může být osoba minimálního věku 40 let a zároveň musí také splňovat předpoklady k výkonu aktivního volebního práva. Navrhovat kandidáta na prezidenta republiky je oprávněna skupina nejméně 20 poslanců, nebo skupina nejméně 10 senátorů či každý občan České republiky

²¹² Volby do Parlamentu České republiky. *Poslanecká sněmovna České republiky* [online]. Praha [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/texts/elections.html>

²¹³ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

²¹⁴ Jak se volí do Senátu. *Senát Parlamentu České republiky* [online]: Senát PČR [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: https://www.senat.cz/senat/volby/jsv.php?ke_dni=7.2.2021&O=13&lng=cz

²¹⁵ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

s minimální věkovou hranicí osmnácti let, jehož návrh je podepsán nejméně 50 000 občany České republiky, kteří mají aktivní volební práva.

Prezidentem republiky je zvolen kandidát, jenž v prvním kole voleb získal nadpoloviční většinu platných hlasů. Pokud žádný z kandidátů neobdržel nadpoloviční většinu hlasů, koná se za čtrnáct dní (po začátku prvního kola) druhé kolo volby, do kterého postupují dva kandidáti s nejvyšším počtem hlasů z prvního kola. Při rovnosti hlasů, postupují do druhého kola všichni kandidáti s nejvyšším počtem platných hlasů. Prezidentem se ve druhém kole stává kandidát s nejvyšším počtem hlasů. Pokud ve druhém kole nastane rovnost hlasů, prezident republiky není zvolen a do deseti dnů se vyhlásí nové volby. Druhé kolo volby prezidenta se koná i v případě, pokud se ho účastní pouze jeden kandidát.²¹⁶ Volba prezidenta republiky je ustanovena na dvoukolovém systému, v prvním kole volby s absolutní většinou. Prezident republiky je volen v posledních 60 dnech volebního období úřadujícího prezidenta, nejpozději musí být volba uskutečněna 30 dnů před skončením mandátu úřadujícího prezidenta a je vyhlášena předsedou Senátu, pokud není stanoven předseda Senátu, volbu prezidenta vyhláší předseda Poslanecké sněmovny. Volební období prezidenta republiky začíná složením slibu a trvá 5 let, přičemž prezident nemůže být volen více, než dvakrát za sebou.²¹⁷

Ve volebním systému na prezidenta republiky došlo k významné změně a to k přechodu z nepřímých voleb na volby přímé. První přímá volba prezidenta proběhla v České republice v roce 2013, v předešlých letech byl tedy prezident ustanovován v nepřímých tříkolových volbách komorami Parlamentu České republiky. V prvním kole byl zvolen kandidát, který obdržel nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců a senátorů. Pokud nebyl zvolen prezident v prvním kole, do druhého kola postupoval kandidát z každé komory, který získal nejvíce hlasů v dané komoře a prezidentem byl zvolen kandidát s nadpoloviční většinou hlasů přítomných poslanců a senátorů. Když ani v druhém kole nebyl zvolen prezident, konalo se třetí kolo, v němž byl zvolen prezidentem kandidát s nadpoloviční většinou hlasů přítomných poslanců a přítomných senátorů. Pokud nebyl zvolen prezident ani ve třetím kole, konaly se nové volby. Druhé a třetí kolo se muselo

²¹⁶ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod ČR, ve znění pozdějších předpisů

²¹⁷ MAN, Vlastislav a Karel SCHELLE. *Základy ústavního práva*. 6., dopl. a aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2013. Právo (Key Publishing). 256 str. ISBN 978-80-7418-190-0.

vždy konat nejpozději 14 dnů po volebním kole předchozím.²¹⁸ K zavedení přímé volby prezidenta došlo od počátku 90. let 20. století ve většině států střední a východní Evropy, jedná se například o Slovensko, Polsko, Chorvatsko. Přímá volba prezidenta je také zařazena i v demokratických státech Evropy s ústavním zřízením ve formě parlamentní republiky, mezi takové země můžeme například zařadit Rakousko, Portugalsko či Finsko.²¹⁹

3.2.4 Volby do Evropského parlamentu

V roce 2004 při vstupu České republiky do Evropské unie získali občané České republiky také občanství Evropské unie, jehož důsledkem bylo také přiznání nových práv, mezi které můžeme například zařadit aktivní a pasivní volební právo do Evropského parlamentu. Česká republika má 21 europoslanců, jejichž počet zůstal stejný i po vystoupení Spojeného království z Evropské unie.²²⁰ Poslanci Evropského parlamentu jsou voleni na 5 let. Pasivní volební právo mají občané České republiky nebo občané členského státu Evropské unie vedení minimálně 45 dní v evidenci obyvatel na území České republiky. Kandidát do Evropského parlamentu nesmí být v žádném členském státu zbaven práva být volen do Evropského parlamentu a musí být plně svéprávný. Minimální věková hranice pasivního volebního práva je u kandidátů stanovena na 21 let (musí dosáhnout nejpozději druhý den voleb).²²¹ Aktivní volební právo mají občané minimálního věku 18 let (opět musí dosáhnout minimálně druhý den voleb) disponující buď státním občanstvím České republiky, nebo občanstvím Evropské unie s trvalým bydlištěm na území České republiky nejméně po dobu 45 dnů před konáním voleb. Při volbách do Evropského parlamentu je rozhodující evidence obyvatel, nikoliv státní občanství.²²²

²¹⁸ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). 786 str. ISBN 978-80-7380-261-5

²¹⁹ Přímá volba prezidenta. *Vláda České republiky* [online]. Vláda ČR [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/prima-volba-prezidenta--78534/>

²²⁰ Kolik křesel mají jednotlivé země v Evropském parlamentu (infografika). *Evropský parlament* [online]. [cit. 2021-03-13]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/eu-affairs/20180126STO94114/kolik-kresel-maji-jednotlive-zeme-v-evropskem-parlamentu-infografika>

²²¹ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

²²² BUREŠ, Jan. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada, 2012. 528 str. ISBN 978-80-247-4283-0.

Volby do Evropského parlamentu se konají podle zásad poměrného zastoupení na základě všeobecného, rovného, přímého a tajného volebního práva, v posledním roce funkčního období Evropského parlamentu. V České republice vyhláší volby do Evropského parlamentu na základě rozhodnutí Rady Evropské unie prezident České republiky a to nejpozději 90 dnů před jejich konáním. Rozhodnutí o vyhlášení voleb do Evropského parlamentu je také uveřejněno ve Sbírce zákonů. Volby probíhají na území České republiky ve dvou dnech, v pátek od 14:00 do 22:00 a v sobotu od 8:00 do 14:00.²²³ Pro vstup do Evropského parlamentu je stanovena 5 % klauzule z celkového počtu odevzdaných platných hlasů pro všechny kandidující subjekty, nerozlišuje se tedy, jestli se jedná například o samostatně kandidující politickou stranu či volební koalici. Území České republiky tvoří jeden volební obvod, v němž se rozdělují mandáty. Voliči mohou u voleb do Evropského parlamentu udělit maximálně dva preferenční hlasy, přičemž pro posun kandidáta na první místo kandidátní listiny se vyžaduje minimálně 5 % z celkového počtu voličských hlasů odevzdaných dané kandidátní listině.²²⁴ Volby do Evropského parlamentu v České republice jsou modifikovaným systémem voleb do Poslanecké sněmovny České republiky.²²⁵ Ke sčítání hlasů u voleb do Evropského parlamentu může dojít v České republice až po uzavření všech volebních místností na území Evropské unie.²²⁶

3.2.5 Volby do zastupitelstev krajů

Členové zastupitelstev krajů jsou voleni tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Funkční období zastupitelstev krajů je čtyřleté. Právo být volen do zastupitelstev krajů mají občané, kteří minimálně druhý den voleb dosáhli věku 18 let a mají aktivní volební práva. Funkce krajského zastupitele je neslučitelná například s funkcí na ministerstvu, jiném ústředním orgánu státní správy, orgánu státní správy s celostátní působností pokud je pozice obsazena na základě jmenování, volby či ustanovování nebo zaměstnancem kraje i obce, jestliže se působnost kraje nebo obce, kde je zastupitel

²²³ Zákon č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

²²⁴ BUREŠ, Jan. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada, 2012. 528 str. ISBN 978-80-247-4283-0.

²²⁵ ŠLOSARČÍK, Ivo. *Politický a právní rámec evropské integrace: (včetně změn podle Lisabonské smlouvy)*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. 452 str. ISBN 978-80-7357-471-0.

²²⁶ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

zaměstnán kryje (stačí i částečně) s územní působností kraje, kde má vykonávat funkci člena krajského zastupitele nebo s funkcí statutárního zástupce právnické osoby, ve které má kraj majetkovou účast nebo danou právnickou osobu založil.

Řádné volby do zastupitelstev krajů vyhláší prezident republiky nejpozději 90 dnů před jejich konáním, uskutečňují se ve lhůtě začínající třicátým dnem před uplynutím volebního období a končí dnem uplynutí.²²⁷ Kandidátní listiny do voleb podávají registrované politické strany a politická hnutí, případně jejich koalice. Pro každý volební subjekt do téhož zastupitelstva může být podána jedna kandidátní listina.²²⁸ Členové zastupitelstva kraje jako vrcholného orgánu samosprávy kraje jsou voleni na základě principu poměrného zastoupení. Volební obvod je shodný s územním vymezením daného kraje. Administrativní rozdělení České republiky je celkem na 14 vyšších územně samosprávných jednotek, přičemž jedním z nich je Praha, ve které se volby do zastupitelstva konají v době voleb do zastupitelstev měst a obcí a ne v době do zastupitelstev krajů. Zastupitelstvo kraje podle počtu obyvatel v daném kraji rozdělujeme do tří skupin, podle kterých se volí počet zastupitelů. V krajích s menším počtem obyvatel než 600 000 se volí 45 zastupitelů (Plzeňský kraj, Karlovarský kraj, Liberecký kraj, Královéhradecký kraj, Pardubický kraj, kraj Vysočina a Zlínský kraj), od 600 000 do 900 000 obyvatel se volí 55 členů zastupitelstva (Jihočeský kraj, Ústecký kraj, Olomoucký kraj) a pokud má kraj více než 900 000 obyvatel má jeho zastupitelstvo 65 členů. (Středočeský kraj, Jihomoravský kraj a Moravskoslezský kraj.)²²⁹

Voliči, jenž volí do zastupitelstev krajů, mají k dispozici čtyři přednostní hlasy v rámci jednoho vybraného hlasovacího lístku. Pokud získá kandidát minimálně 10 % platných hlasů z celkového počtu odevzdaných platných hlasů na kandidátní listině, na níž byl kandidát uveden, dochází ke změně pořadí kandidáta a ten získá přednostně mandát. K rozdělení mandátů dochází pouze mezi politické strany, které

²²⁷ Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

²²⁸ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). 786 str. ISBN 978-80-7380-261-5

²²⁹ EIBL, Otto a Michal PINK. *Krajské volby 2016*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2017. 280 str. ISBN 978-80-210-8927-3.

obdržely alespoň 5 % platných hlasů v daném kraji. Po sečtení hlasů vyhláší výsledky voleb do zastupitelstev krajů krajský úřad.²³⁰

Ministr vnitra může vyhlásit dodatečné volby či dodatečné hlasování a to v případě rozhodnutí soudu o neplatnosti hlasování nebo neplatnosti voleb, čímž nedojde ke stanovení zastupitelstva kraje. Dodatečné volby jsou vyhlášeny do 30 dnů od rozhodnutí soudu o neplatnosti a mohou být také vyhlášeny i v případě nesestavení zastupitelstva z důvodu neobsazení ani poloviny počtu mandátů zastupitelstva kraje. Pokud se při funkčním období zastupitelstva sníží počet členů o více než polovinu oproti stanovenému počtu a nejsou stanoveni náhradníci, vyhlásí ministr vnitra na návrh ředitele krajského úřadu nové volby a to do 30 dnů od zaslání návrhu.²³¹

3.2.6 Volby do zastupitelstev obcí

Volby do zastupitelstev obcí v České republice jsou vykonávány tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva dle zásad poměrného zastoupení. Funkční období obecních zastupitelstev je čtyřleté. Členem zastupitelstva, neboli pasivní volební právo, mají občané České republiky s trvalým pobytem na území dané obce, kde kandidují do zastupitelstva. Kandidátem do obecního zastupitelstva může být také osoba, která nemá české státní občanství, ale má občanství jiného státu v rámci Evropské unie, přičemž musí splňovat podmínku trvalého pobytu v dané obci či městě, v němž kandiduje do zastupitelstva. V obou případech musí mít kandidáti minimálně osmnáct let a zároveň nesmí být omezen ve svéprávnosti.²³² Funkce člena zastupitelstva je neslučitelná například s funkcí zaměstnance obecního úřadu obce, kde by byl kandidát zvolen obecním zastupitelem či zaměstnancem zařazeným do pověřeného obecního úřadu, krajského nebo finančního úřadu a to za podmínky, že by zaměstnanec vykonával státní správu související s územní působností dané obce nebo by byl zaměstnancem přímo jmenovaným starostou / radou obce.²³³ Počet

²³⁰ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

²³¹ KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí a krajů - základy komunálního práva: zákon o obcích v komentovaném znění*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). 364 str. ISBN 978-80-7357-561-8.

²³² ČMEJREK, Jaroslav. *Participace občanů na veřejném životě venkovských obcí ČR: sborník z konference*. Davle: Kernberg, 2009. Basic. 133 str. ISBN 978-80-87168-10-3.

²³³ KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí a krajů - základy komunálního práva: zákon o obcích v komentovaném znění*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). 364 str. ISBN 978-80-7357-561-8.

členů zastupitelstva se odvíjí od počtu obyvatel, minimální počet členů je stanoven na 5 (obce pod 500 obyvatel) a maximální počet zastupitelů je 55 (obce nad 150 000 obyvatel).²³⁴

Řádné volby do zastupitelstev obcí se konají zpravidla ve dvou dnech – v pátek (od 14:00 do 22:00) a v sobotu (od 8:00 do 14:00), volby vyhlašuje nejpozději 90 dnů před jejich konáním prezident republiky.²³⁵ Volby členů do zastupitelstva obce probíhají na území každé obce, které je označováno jako volební. Na rozhodnutí zastupitelstva se může volební území členit na jeden nebo více volebních obvodů. Další členění je pak na volební okrsky, jež zřizuje starosta obce a ve volebních okrscích odevzdávají voliči své hlasy a dochází v nich také k vyhodnocení a prvnímu sčítání hlasů.²³⁶ V každém volebním obvodu dochází k volbě nejméně pěti zastupitelů a to u obcí do 10 000 obyvatel, u obcí do 50 000 obyvatel k nejméně sedmi zastupitelům, v obcích nad 50 000 obyvatel k nejméně devíti členům zastupitelstva. Městská část či městský obvod v Praze a územně členěných statutárních městech může být součástí pouze jednoho volebního obvodu.

Do obecního zastupitelstva mohou kandidovat registrované politické strany, politická hnutí a jejich koalice, nezávislí kandidáti, sdružení nezávislých kandidátů, ale i sdružení politických stran či politických hnutí a nezávislých kandidátů. Voliči v obecních volbách volí prostřednictvím otevřených kandidátních listin, kdy mohou hlasovat buď pro konkrétní kandidátní listinu, jednotlivé kandidáty a to nejen na jedné konkrétní kandidátní listině, ale i v rámci různých kandidátních listin. Volič může volit počet kandidátů, který má být do obecního zastupitelstva zvolen. Otevřené kandidátní listiny umožňují větší transparentnost a demokratickou participaci.²³⁷ Uzavírací klauzule pro volby do zastupitelstva obce se *„určí pro každou volební stranu zvlášť, a to tak, že volební strana musí obdržet hlasů více, než činí 5 % ze všech hlasů platně odevzdaných v daném volebním obvodě, vydělených počtem členů zastupitelstva a vynásobených počtem kandidátů dané*

²³⁴ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecních zřízeních), ve znění pozdějších předpisů

²³⁵ Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

²³⁶ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

²³⁷ ČMEJREK, Jaroslav. *Participace občanů na veřejném životě venkovských obcí ČR: sborník z konference*. Davle: Kernberg, 2009. Basic. 133 str. ISBN 978-80-87168-10-3.

strany. Uzavírací klauzule v plné výši 5 % se tak uplatní jen na ty volební strany, které mají tolik kandidátů, kolik se volí členů zastupitelstva.“²³⁸

Pokud se z nedostatečného počtu kandidátů nekonaly řádné volby, vyhlásí ministr vnitra do 30 dnů od zveřejnění celkových výsledků voleb do zastupitelstev obcí dodatečné volby. Kromě dodatečných a řádných voleb se mohou také konat opakované volby či opakované hlasování nebo nové volby. Opakované volby či opakované hlasování vyhlašuje ministr vnitra do 30 dnů od usnesení soudu, kterým bylo shledána neplatnost hlasování či neplatnost voleb. Pokud se podle počtu stanoveného zákonem sníží počet členů zastupitelstva o více než polovinu nebo pokud počet členů zastupitelstva je menší než 5 a zároveň nejsou stanoveni náhradníci, tak ministr vnitra vyhlašuje nové volby do zastupitelstva. Nové volby se konají také v případě vzniku nové obce, městské části, městského obvodu nebo také v případě rozpuštění zastupitelstva. Pokud zastupitelstvo zbývá pouze posledních 6 měsíců funkčního období, tak se nové nekonají. Při konání dodatečných voleb, opakovaných voleb, opakovaného hlasování a nových voleb, hlasování probíhá pouze v jednom dni a ne ve dvou dnech, jak je tomu u řádných voleb.²³⁹

3.3 Referendum

Referendum je pokládáno českým právem za jedinou formu přímého podílu na ovlivňování státu, kraje či obce. Jedná se tedy o hlavní formu realizace přímé demokracie. Prostřednictvím referenda rozhoduje přímým a závazným způsobem lid o veřejných záležitostech spadajících do kompetence státu. Referendum je formované jako otázka, na kterou občané mají možnost souhlasu nebo nesouhlasu, respektive odpovědi ano či ne. Původ referenda můžeme shledat v konceptu tzv. radikální demokracie, jejímž autorem je Jean Jack Rousseau, podle kterého lid sám, prostřednictvím obecné vůle uskutečňoval zákonodárnou moc ve státě. Rozhodování prostřednictvím referenda je ve velké míře využíváno ve Švýcarsku, kromě Švýcarska je dále využíváno například na Slovensku, Rakousku a Německu.²⁴⁰ V České republice je referendum nepřímé zakotvené v článku

²³⁸ ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplňeno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008. 191 str. ISBN 978-80-7201-734-8. str. 45

²³⁹ KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí a krajů - základy komunálního práva: zákon o obcích v komentovaném znění*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). 364 str. ISBN 978-80-7357-561-8.

²⁴⁰ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. str. 616. ISBN 978-80-7478-502-3.

21 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, který zaručuje občanům právo podílet se na správě věcí veřejných přímo či volbou svých zástupců, přičemž za přímou správu věcí veřejných můžeme například označit i referendum. V České republice se referendum stalo „reálným“ v souvislosti s přijetím tzv. euronovelou. V listopadu v roce 2002 se Parlament přiklonil ke konání referenda, tedy rozhodnutí lidu o přistoupení České republiky do Evropské unie.²⁴¹

Předmětem referenda jako bezprostředního projevu vůle lidu mohou být různé otázky, jenž lze rozdělit do čtyř typových problémů. Jako první lze zařadit referenda týkající se změny ústavy či zákonů. V rámci několika evropských zemích (například Francie, Itálie, Španělska a Polska) je stanovena povinnost kladného výsledku referenda k tomu, aby mohla být změněna ústava. Ústavní referendum je tedy závěrečnou etapou v procesu ústavních změn. Zákonodárské referendum lze označit jako potvrzující referendum, po kterém je návrh zákona vyhlášen jako zákon. Zákonodárské referendum jako součást zákonodárské procedury je zakotveno v ústavách v zemích například Rakouska, Německa, Maďarska, Itálie, Slovinska a Řecka. Druhým typem „problémů“, na jejichž řešení se použije referendum, může být vyjádření důvěry lidu k orgánu či funkcionáři. Například v Rakousku či Slovensku může být tímto způsobem odvolán prezident republiky. Referenda mohou také sloužit jako prostředek řešení sporů mezi ústavními orgány. Tento typ referend se užívá ve Švýcarsku, pokud nastane rozpor mezi komorami parlamentu o přijetí nové ústavy. Poslední uváděnou typologií problémů, řešící se prostřednictvím referenda, se týká mezinárodněprávních otázek. Jedná se zejména o schvalování mezinárodních smluv, jejichž předmětem jsou lidská práva či rozhodování o vstupu do mezinárodních paktů nadstátního charakteru.²⁴²

Kromě typových problémů, které se prostřednictvím referenda řeší, se mohou referenda členit i podle dalších faktorů. Mohou se rozlišovat například podle územní působnosti na referenda uskutečňovaná na celém území státu nebo v rámci jeho menších územních jednotkách - krajské a místní referendum.²⁴³ Podle povinnosti jejich uskutečnění nebo také podle formy dělíme referenda na

²⁴¹ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

²⁴² KLÍMA, Karel. *Státověda*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 431 str. ISBN 978-80-7380-296-7.

²⁴³ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3.

obligatorní a fakultativní. Obligatorní referendum je „povinné“ referendum, které se v ústavou stanovených případech musí uskutečnit.²⁴⁴ Bez konání obligatorního referenda a jeho kladného výsledku nelze v daných případech právoplatně vyřešit určitou otázku. Příkladem obligatorního referenda lze uvést referendum k ratifikaci smlouvy o přistoupení k Evropské unii. Fakultativní typ referenda není stanoven jako podmínka či nezbytná forma řešení určité otázky, ale jako možnost. V České republice je stanovena možnost fakultativních referend v článku 10a odst. 2 Ústavy.²⁴⁵ Referenda se mohou dále členit podle významu a časových lhůt. Podle časových lhůt dělíme referenda na předběžné, jež jsou konány před rozhodovacím procesem ústavních orgánů a následné, které slouží jako potvrzení či zamítnutí rozhodnutí. Jsou tedy konány po rozhodnutí ústavních orgánů. Podle významu lze rozlišit referenda závazná, (výsledky v referendu jsou povinností pro ústavní orgány ve vydání rozhodnutí či dalšího postupu) a konzultativní (slouží pouze jako doporučení ze strany občanů, ústavní orgány nejsou povinny se při vydání rozhodnutí či stanovení postupu, kladnými či zápornými výsledky konzultativního referenda řídit).²⁴⁶ Referenda se mohou také členit podle toho, jestli se potvrzují či předchází rozhodnutí v parlamentu na parlamentní a pokud se jedná o jiný orgán, tak mimoparlamentní či ústavní, kdy se předmětem otázky stává změna v ústavě či v ústavním pořádku České republiky nebo obyčejné, jež se týká běžných zákonů.

Výsledky rozhodovacích referend jsou většinou formulovány jako vyhlášení výsledků voleb, neboť se na jejich základě například stává platná ústava či zákon. Pokud se jedná o konzultativní referenda, jejich výsledky jsou základem činnosti orgánů státu a prostřednictvím jejich působení se mohou schvalovat zákony či vydávat akty výkonné moci.²⁴⁷

3.3.1 Krajské referendum

Krajské referendum umožňuje právo občanů, kteří mají aktivní volební právo do zastupitelstva kraje, podílet se na správě věcí veřejných přímo. Předmětem

²⁴⁴ HOLLÄNDER, Pavel a Michal PINK. *Základy všeobecné státovědy*. 3. vyd., (Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2. vyd.). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 430 str. ISBN 978-80-7380-395-7.

²⁴⁵ FILIP, Jan. *Ústavní právo České republiky*. 4. opr. a dopl. vyd., v nakl. Doplněk 2. opr. a dopl. vyd. V Brně: Masarykova univerzita, 2003. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. 556 str. ISBN 80-210-3254-5.

²⁴⁶ NOLČ, Jiří. *Ústava České republiky v otázkách a odpovědích*. 4. opr. a dopl. vyd., v nakl. Doplněk 2. opr. a dopl. vyd. Brno: Computer Press, 2004. Vysokoškolské učebnice (Computer Press), 144. str. ISBN 80-251-0392-7.

²⁴⁷ KLÍMA, Karel. *Státověda*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 431 str. ISBN 978-80-7380-296-7.

krajského referenda mohou být pouze otázky jednoznačně položené spadající do samostatné působnosti kraje, kde je referendum vyhlášeno. Krajské referendum je určeno pro vyšší územní samosprávné celky, přičemž musí být konáno na celém území kraje. Na území hlavního města Prahy krajské referendum nelze použít.²⁴⁸

O konání krajského referenda rozhoduje usnesením zastupitelstvo kraje. Pokud podá návrh na konání referenda přípravný výbor, musí být jeho součástí podpisové listiny, na kterých musí být podepsáno minimálně 6 % osob trvalého pobytu na území daného kraje.²⁴⁹ Zastupitelstvo kraje rozhoduje nadpoloviční většinou všech svých členů a vyhlášení krajského referenda je považován den uveřejnění usnesení zastupitelstva ve Věstníku právních předpisů kraje a vyvěšením na úřední desce krajského úřadu, které musí být po dobu 15 dnů. Zastupitelstvo kraje zároveň musí rozeslat usnesení zastupitelstva o konání referenda starostům všech obcí na území kraje. Starostové obce usnesení o konání referenda také vyvěsí po dobu 15 na úřední desce obecního úřadu. Ohledně podání návrhu na konání referenda ze strany přípravného výboru, tak přípravný výbor předloží návrh krajskému úřadu. Krajský úřad musí předložený návrh posoudit do 15 dnů ode dne podání. Pokud návrh nemá podstatné náležitosti, krajský úřad je povinen neprodleně vyzvat zmocněnce, aby do 7 dnů nedostatky odstranil. V případě, že návrh bude v pořádku, krajský úřad o této skutečnosti také písemně vyrozumí zmocněnce. Návrh je považován za bezvadný, pokud krajský úřad do 30 dnů od podání nevyrozumí zmocněnce. Návrh, jenž neobsahuje žádné vady, předloží rada kraje k projednání zastupitelstvu a to usnesením rozhodne, zda referendum vyhlásí a určí datum jeho konání či vyhlášení referenda zamítne. Zastupitelstvo kraje následně vyrozumí zmocněnce o přijatém usnesení a vyvěsí usnesení o konání referenda po dobu 15 dnů ve Věstníku právních předpisů kraje a na úřední desce krajského úřadu. Také je zde stanovena povinnost vyrozumět obce nacházející se na území kraje, jenž musí usnesení zveřejnit po dobu 15 dnů. Tento postup je obdobný také pro referendum konající se na základě rozhodnutí soudu. Pokud není stanovena pozdější doba

²⁴⁸ MAN, Vlastislav a Karel SCHELLE. *Základy ústavního práva*. 6., dopl. a aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2013. Právo (Key Publishing). 256 str. ISBN 978-80-7418-190-0.

²⁴⁹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9.

v návrhu od přípravného výboru, krajské referendum se koná do 90 dnů od jeho vyhlášení.²⁵⁰

Konání krajského referenda je nepřipustné například v otázkách týkající se rozpočtu kraje, zřizování či rušení orgánů kraje, vnitřního uspořádání kraje, volby i odvolání členů krajského orgánu a obecně závazných vyhlášek. Referendum také nemůže být konáno ve stejné věci, pokud neuplynula lhůta 24 měsíců, od konání předchozího referenda.²⁵¹

„K platnosti rozhodnutí v krajském referendu je třeba účasti alespoň 35 % oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných osob. Rozhodnutí v krajském referendu je závazné, hlasovala-li pro ně nadpoloviční většina oprávněných osob, které se krajského referenda zúčastnily, a alespoň 25 % oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných voličů. Rozhodnutí v krajském referendu je pro zastupitelstvo kraje a orgány kraje závazné.“²⁵²

3.3.2 Místní referendum

Místní referendum může být vyhlášeno na území obce, města, v městských částech, obvodech a na území členěného statutárního města. V hlavním městě Praze a jeho městských částech se v případě konání referenda vyhláší místní referendum. Místní referendum může být také na základě zvláštního zákona vyhlášeno na území obce, jenž není pokládána za městskou část či obvod. Právo hlasovat v místním referendu mají osoby s aktivním volebním právem do zastupitelstva obce.²⁵³ V místním referendu se rozhoduje tajným hlasováním, na základě všeobecného, rovného a přímého hlasovacího práva o otázce, která spadá do samostatné působnosti obce či statutárního města. Výdaje spojené s konáním referenda si hradí obce či města, kde se referendum koná, prostřednictvím svého rozpočtu.²⁵⁴

²⁵⁰ Občanské aktivity. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2021-01-24]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

²⁵¹ Zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

²⁵² GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 520 str. ISBN 978-80-7380-423-7., str. 272

²⁵³ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

²⁵⁴ MAN, Vlastislav a Karel SCHELLE. *Základy ústavního práva*. 6., dopl. a aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2013. Právo (Key Publishing). 256 str. ISBN 978-80-7418-190-0.

Místní referendum se koná na základě usnesení zastupitelstva základního územně samosprávného celku. Usnesení zastupitelstva rozhodne také o vyhlášení referenda, jehož návrh podá přípravný výbor společně s podpisy určitého procenta oprávněných osob.²⁵⁵ Pokud má obec do 3000 obyvatel, musí být podepsáno na podpisové listině 30 % oprávněných osob, do 20 000 obyvatel územně samosprávného celku je stanoven počet podepsaných oprávněných osob 20 %. Pokud je počet obyvatel do 200 000, tak 10 % oprávněných osob a nad 200 000 obyvatel musí svými podpisy stvrdit souhlas s místním referendem 6 % oprávněných osob.²⁵⁶

O konání místního referenda rozhoduje zastupitelstvo obce či (statutárního) města prostou většinou hlasů všech svých členů usnesením. Jako den vyhlášení referenda se označuje den vyvěšení usnesení zastupitelstva o konání místního referenda na úřední desce obecního úřadu, pokud se koná místní referendum ve statutárním městě, tak vyhlášením se rozumí vyvěšení na úřední desce magistrátu statutárního města a na úředních deskách úřadů všech městských částí či obvodů. Usnesení zastupitelstva o konání místního referenda musí být vyvěšeno po dobu 15 dnů. Pokud návrh na konání referenda předkládá přípravný výbor, tak jej společně s podpisovými listinami předloží obecnímu úřadu, úřadu městské části či městského obvodu, magistrátu územně členěného statutárního města nebo magistrátu hlavního města Prahy a daný příslušný orgán návrh do 15 dnů od jeho podání posoudí.²⁵⁷ Návrh musí obsahovat jednoznačně stanovenou otázku, na kterou lze pouze souhlasit či nesouhlasit, respektive jsou zde stanoveny odpovědi ano nebo ne.²⁵⁸ V případě zjištění nedostatků orgán neprodleně vyzve zmocněnce, aby nedostatky do 7 dnů odstranil. Orgán vyrozumí zmocněnce i v případě, že neshledá v návrhu žádné nedostatky a to neprodleně po uplynutí lhůty patnácti dnů. V případě nečinnosti obecního úřadu či magistrátu statutárního města se považuje návrh na konání referenda po uplynutí 30 dnů od jeho podání za bezvadný. Bezvadný návrh či návrh po odstranění nedostatků je předložen

²⁵⁵ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9.

²⁵⁶ Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

²⁵⁷ Občanské aktivity. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

²⁵⁸ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

v případě obce radou obce zastupitelstvu obce a v případě města radou města zastupitelstvu města. Zastupitelstvo obce či statutárního města rozhodne o vyhlášení či nevyhlášení místního referenda usnesením. Zastupitelstvo obce či statutárního města o přijatém usnesením, čili o konání místního referenda vyrozumí zmocněnce a vyvěsí usnesení po dobu 15 dnů na úřední desce příslušného obecního úřadu či magistrátu statutárního města a s ním souvisejících všech úřadů městských částí či městských obvodů daného města.²⁵⁹ Pokud zastupitelstvo nerozhodlo o vyhlášení místního referenda či rozhodlo o nevyhlášení, může se přípravný výbor domáhat soudní ochrany u správního soudu. Pokud by soud rozhodl o vyhlášení místního referenda na základě návrhu, tak je usnesení zastupitelstva nahrazeno soudním rozhodnutím.²⁶⁰

Místní referendu nelze například vyhlásit ve věcech týkající se místních poplatků, či rozpočtu základního územně samosprávného celku, vnitřního uspořádání územně samosprávného celku, uzavření veřejnoprávní smlouvy týkající se výkonu přenesené působnosti či v otázkách jejichž předmětem by byly obecně závazné vyhlášky. Místní referendum nemůže být také vyhlášeno ve věci, ve které již místní referendum bylo uspořádáno, přičemž od konání původního referenda neuplynula lhůta dvou let.²⁶¹

Stejně jako u krajského referenda je místní referendum platné, pokud se ho účastnilo minimálně 35 % oprávněných osob. Závazným se rozhodnutí v referendum stává, pokud pro něj hlasovala nadpoloviční většina zúčastněných oprávněných osob a minimálně 25 % oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných osob.²⁶² Pokud se v místním referendu rozhoduje o sloučení, připojení či naopak oddělení části obce je rozhodnutí přijato, pokud pro něj hlasovala nadpoloviční většina všech oprávněných osob. Pro zastupitelstvo a další orgány obce je rozhodnutí v referendu závazné.²⁶³

²⁵⁹ Občanské aktivity. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

²⁶⁰ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9.

²⁶¹ GERLOCH, Aleš, Jirí HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. str. 520 ISBN 978-80-7380-423-7.

²⁶² KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9.

²⁶³ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 832 str. ISBN 978-80-7179-254-3

3.4 Petice a stížnosti

Petice umožňuje osobám buď samostatně, nebo ve skupině, obracet se na orgány veřejné správy s návrhy, stížnostmi či žádostmi ve věcech veřejného či společného zájmu. Petice musí být vždy písemná,²⁶⁴ není pro ni však stanoven jednotný formulář. Občané svým podpisem stvrzují souhlas s peticí, kromě podpisu musí být také uvedeno jejich jméno, příjmení a bydliště. Obsah petice musí být přístupný občanům, aby měli možnost se s ním řádně seznámit. Pod obsahem petice musí být uvedeno jméno, příjmení a bydliště osoby nebo osob či veškerých členů petičního výboru a toho, kdo je za členy výboru určen k zastupování. Podpisové archy již neobsahují text petice, ale musí být označeny tak, aby bylo zřejmé, ke které petici se vztahují a je zde také uvedeno jméno, příjmení a adresa osoby, jež petici sestavila či osoby oprávněné v této věci jednat v rámci petičního výboru.²⁶⁵

Jak již bylo zmíněno, petice nemusí být pouze podmětem, ale může být stanovena také jako hmotněprávní podmínka realizace práva, jsou jimi například návrh kandidáta na prezidenta republiky (petice s minimálně 50 000 podepsanými občany), návrh na registraci politické strany nebo hnutí (petice s minimálně 1000 podepsanými občany). Mezi tento typ petic lze také označit dokumenty podporující vyhlášení místního nebo krajského referenda nebo žádost na projednání určité záležitosti v rámci samostatné působnosti, jež musí být také doplněna podpisy daným počtem občanů.²⁶⁶

Stížnost lze charakterizovat jako podání, týkající se zájmů daného stěžovatele, které poukazuje na nevhodné chování ze strany úředních osob nebo na nesprávně zvolený postup ze strany správního orgánu.²⁶⁷ U stížností nemusí být na rozdíl od petic dodržena povinnost, aby jejich cíl byl v rámci veřejného zájmu, stížnosti se dotýkají zájmu konkrétního (osobního). Stížnost mohou dotčené osoby podat

²⁶⁴ *INFORMACE O PŘIJATÝCH A VYŘÍZENÝCH STÍŽNOSTECH, PETICÍCH A PODNĚTECH ZA ROK 2018* [online]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Zprava_2018_Informace-o-vyrizovani-stiznosti-petic-podnetu%20(3).pdf

²⁶⁵ Občanské aktivity. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

²⁶⁶ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9.

²⁶⁷ *INFORMACE O PŘIJATÝCH A VYŘÍZENÝCH STÍŽNOSTECH, PETICÍCH A PODNĚTECH ZA ROK 2018* [online]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Zprava_2018_Informace-o-vyrizovani-stiznosti-petic-podnetu%20(3).pdf

písemnou i ústní formou, přičemž u ústní formy stížnosti bude zapsán písemný záznam. S anonymními žádostmi správní orgán nepočítá.²⁶⁸ U správního orgánu, který vede řízení, jsou osoby oprávněny stížnost podat a orgán je povinen prošetřit skutečnosti uvedené v stížnosti. Maximální lhůta pro vyřízení stížnosti je stanovena na 60 dní ode dne doručení příslušnému správnímu orgánu. O vyřízení stížnosti mají orgány povinnost ve stanovení lhůtě vyrozumět stěžovatele. Pokud orgán shledá stížnost za oprávněnou, musí bezodkladně učinit opatření k nápravě.²⁶⁹

3.5 Právo na informace podle zákona č. 106/1999 Sb.

Veřejná správa jako „služba“ veřejnosti, respektive její orgány by měly o své činnosti v určitých případech sami informovat nebo poskytovat informace na žádost. Jsou tedy vymezeny dva způsoby poskytování informací – zveřejněním či na žádost. Orgány státní správy, územní samosprávní celky a jejich orgány i veřejné instituce a subjekty, které mají na základě zákona pravomoc rozhodovat o právech a povinnostech fyzických i právnických osob v oblasti veřejné správy mají povinnost zveřejňovat zákonem stanovení informace. Mezi povinné informace, které musí být zveřejňovány lze například zařadit: důvod a způsob založení subjektu, popis organizační struktury, výroční zprávu za předchozí kalendářní období (v níž se nacházejí údaje týkající se oblasti poskytování informací), způsob, jakým způsobem mohou občané získat potřebné informace či podat stížnost či opravný prostředek proti rozhodnutí atd.²⁷⁰ Zmíněné informace musí být zveřejněny na místech všeobecně přístupných a také musí být zveřejněny na místech, které umožňují dálkový přístup.

O poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb. může požádat každá fyzická i právnická osoba, přičemž osoby nemusí dokládat osobní zájem na požádané informace. Žádost o informace lze podat písemně, zde můžeme zařadit i možnost prostřednictvím sítě či služby elektronických komunikací nebo ústně. Pravidla o poskytování informací na základě žádosti se vztahují na žádosti podané písemnou formou.²⁷¹ Ze žádosti musí vyplývat, komu je adresována a kdo žádost podává (jméno, příjmení, datum narození a adresu (trvalého) pobytu u fyzických

²⁶⁸ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9.

²⁶⁹ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

²⁷⁰ Zákon 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů

²⁷¹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9.

osob, u právnických osob název, identifikační číslo, adresu sídla). V žádosti musí být také uvedeno, že se žadatel domáhá poskytnutí informací na základě zákona č. 106/1999 Sb. Bez uvedených náležitostí není žádost pokládána za žádost ve smyslu zmíněného zákona.²⁷² Pokud není u podání prostřednictvím telekomunikačních zařízení uvedena příslušná identifikace žadatele, není také žádost posuzována ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb.²⁷³

Pokud v žádosti je nedostatek údajů či není ze žádosti patrné, které informace žadatel požaduje, vyzve rozhodující subjekt žadatele ve lhůtě do 7 dnů o doplnění či upřesnění informací. Neučiní to žadatel do 30 dní, je žádost odložena. Žádost, která se nevztahuje do působnosti daného orgánu, orgán odloží a tuto odůvodněnou skutečnost sdělí do 7 dnů od doručení žádosti žadateli. Pokud orgán nerozhodne o odmítnutí žádosti, poskytne žadateli požadované informace a to do 15 dnů od dne přijetí či doplnění žádosti. Tato lhůta může být prodloužena o 10 dnů a to ze závažných důvodů. Zamítne povinný subjekt žádost o informace, vydá rozhodnutí o odmítnutí žádosti, proti kterému může žadatel podat odvolání. V případě, kdy odvolací orgán shledá odvolání důvodným, zruší rozhodnutí povinného subjektu a vrátí žádost k dalšímu projednání nebo sám poskytne požadovanou informaci.

Pokud se osoby obrací na povinný subjekt s žádostí o informaci, jenž je již zveřejněna, povinný subjekt sdělí žadateli údaje o vyhledávání a získání zveřejněné informace a už nebude poskytovat žadateli zveřejněnou informaci.²⁷⁴

Přesto, že institut práva na informace slouží jako „kontrola“ orgánů veřejné správy, některé informace nesmí být poskytnuty, jedná se například o informace utajované, týkající se obchodního tajemství, majetkových poměrů osob, ohrožující bezpečnost osob, majetku a pořádku.²⁷⁵

²⁷² Jak žádat o informace. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/jak-zadat-o-informace-453908.aspx>

²⁷³ Žádost o informaci: Postup, který musí povinný subjekt dodržovat při vyřizování všech žádostí, návrhů i jiných dožádání občanů, a to včetně příslušných lhůt, které je třeba dodržovat. *Oficiální stránky statutárního města Zlína* [online]. Zlín: Magistrát města Zlína [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/zadost-o-informaci-cl-743.html>

²⁷⁴ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9

²⁷⁵ Zákon 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů

3.6 Další formy participace občanů

V České republice je mimo práva uváděná ve druhé kapitole této mé práce (např. právo svobodně se vyjadřovat, zakládat politické strany či hnutí) také uplatňováno právo participace občanů, které dále popisují v této kapitole.

Mezi tzv. „participační“ práva můžeme označit například právo občanů obce, kteří jsou starší 18 let, účastnit se zasedání zastupitelstva obce a vznášet na nich podmínky. Jednání zastupitelstva obce je veřejné a obecní úřad musí o místě konání zastupitelstva a jeho projednávaném programu „informovat“ a to minimálně 7 dní, před zasedáním zastupitelstva. (Pokud je vyhlášen krizový stav, stačí zveřejnit informaci o konání zastupitelstva po dobu dvou dnů před jeho konáním, avšak záležitosti, které se netýkají nouzového stavu, mohou být projednány pouze, pokud bylo konání zastupitelstva zveřejněno minimálně na dobu 7 dnů.) Občané obce mají také právo se na zasedání zastupitelstva vyjadřovat k projednávaným záležitostem či požádat projednání určité záležitosti zastupitelstvem nebo radou obce, (záležitost se musí týkat samostatné působnosti). Tyto oprávnění mají například i osoby starší 18 let, jenž mají v dané obci hlášen trvalý pobyt a jsou státním občanem státu, jenž je součástí mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána.²⁷⁶

Kromě zastupitelstva se mohou například občané místní částí Zlína setkávat v rámci veřejných setkání s členy rady města a zástupci různých odborů Magistrátu města Zlína, přičemž v roce 2019 se uskutečnilo 7 setkání (v 7 místních částí) a v rámci setkání byly občany stanoveny „úkoly“, které měly následně kompetentní odbory splnit. Ze sedmi setkání bylo zadáno 61 podmětů, přičemž z toho více než polovina (38) směřovala na Odbor dopravy, dále pak na Odbor životního prostředí a zemědělství (8) a Odbor městské zeleně (5). Z 61 požadavků bylo v roce 2019 splněno 25 %, přičemž 49 % požadavků bude plněno v následujících letech, 15 % bylo předáno organizacím zodpovědné za danou problematiku a ostatních (11 %) se ukázalo jako „nevhodné“ řešení.

V rámci měst se mohou také občané účastnit různých participačních projektů, například ve městě Zlíně je projekt s názvem TVOŘÍME ZLÍN – PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET, který byl schválen radou města v roce 2017 a je určen pro „vnitřní“ místní části města Zlína a jeho prostřednictvím se

²⁷⁶ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecních zřízeních), ve znění pozdějších předpisů

mohou občané města Zlína do správy města ²⁷⁷ a spolurozhodovat o použití veřejných financí. Návrhy projektů na zlepšení města Zlína mohou občané podat v měsíci dubnu a květnu prostřednictvím formuláře, který je zveřejněn na webových stránkách. V roce 2021 bude v rámci projektů rozdělena částka 5 milionů korun, ²⁷⁸ stejnou částku přičlenilo projektu město v roce 2019. Podle hlasujících, kterých bylo téměř 1600, byly peníze použity na realizaci 10 projektů. ²⁷⁹

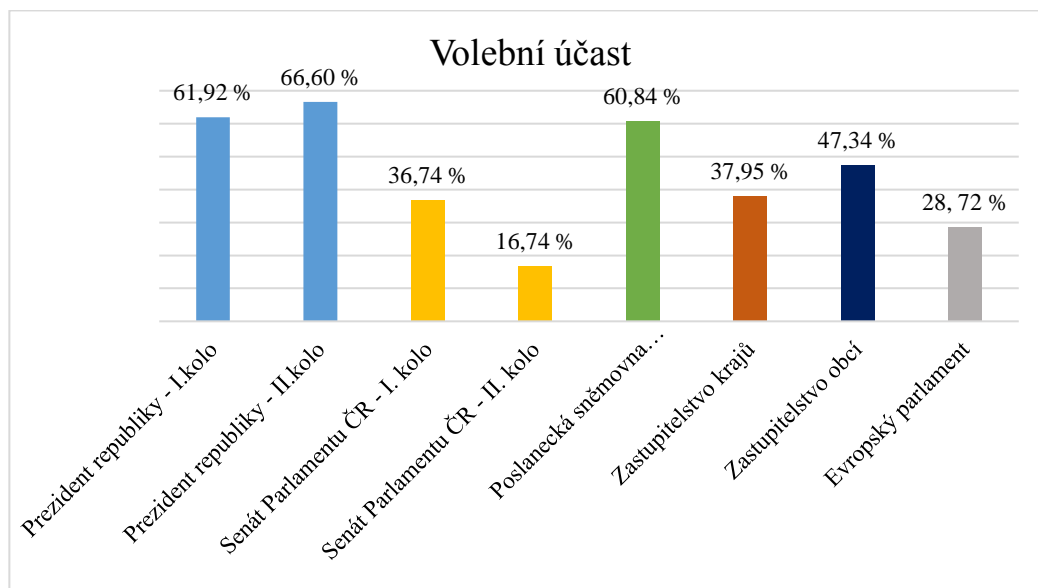
²⁷⁷ *Výroční zpráva Magistrátu města Zlína za rok 2019* [online]. Zlín: Magistrát města Zlína, 2020 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/clanky/dokumenty/2558/e2irzj7dx55a-mesto-zlin---vyrocni-zprava-2019.pdf>

²⁷⁸ *Tvoříme Zlín 2020* [online]. Zlín: Statutární město Zlín [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://vote.d21.me/cs/info/tvorimezlin>

²⁷⁹ *Výroční zpráva Magistrátu města Zlína za rok 2019* [online]. Zlín: Magistrát města Zlína, 2020 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/clanky/dokumenty/2558/e2irzj7dx55a-mesto-zlin---vyrocni-zprava-2019.pdf>

4 Porovnání participace občanů ve vybraných lokalitách

4.1 Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva

Graf č. 1 Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva, vlastní zpracování, zdroj: <https://www.volby.cz/>

V grafu je uvedena participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva a to vždy v posledních volbách daného „druhu“. Nejvyšší volební účast byla v rámci posledních konaných druhů voleb v prezidentských volbách, naopak nejnižší volební účast byla do voleb Senátu Parlamentu České republiky.

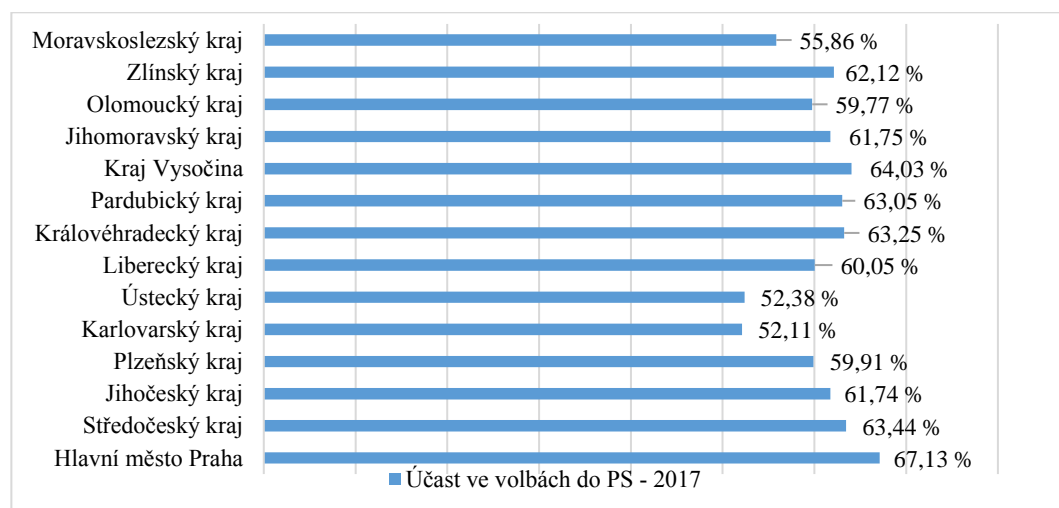
U voleb s nejvyšší volební účastí, v rámci posledních uskutečňovaných voleb (na prezidenta republiky) v roce 2018, bylo zapsáno v seznamu oprávněných voličů 8 366 433 osob, z toho hlasovalo 5 180 290 (volební účast byla 61,92 %) a platných hlasů bylo 5 148 141. Ve druhém kole voleb na prezidenta republiky bylo oprávněno volit 8 362 987 osob, přičemž aktivní volební právo využilo 5 569 665 občanů, z toho 5 554 596 hlasů bylo platných – rozhodujících v rámci voleb.

Naopak u voleb do Senátu Parlamentu České republiky v roce 2020, kde byla nejnižší volební účast občanů v rámci porovnávaných voleb, bylo v prvním volebním kole, 2 815 827 oprávněných voličů, z nichž hlasovalo 1 034 469 voličů, přičemž platných hlasů bylo 997 261. Ve druhém kole senátních voleb byla účast

občanů výrazně nižší. V seznamu voličů bylo uvedených 2 711 956 hlasujících, z čehož hlasovalo 453 855 voličů a platných hlasů bylo 451 863.²⁸⁰

4.1.1 Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva ve volbách do Poslanecké sněmovny

Využití aktivního volebního práva při posledních „dekádě“ voleb, bylo jako druhé nejčastější u voleb do Poslanecké sněmovny, ve kterých byla celková účast občanů uplatňující aktivní volební práva v rámci celé České republiky 60,84 %.²⁸¹

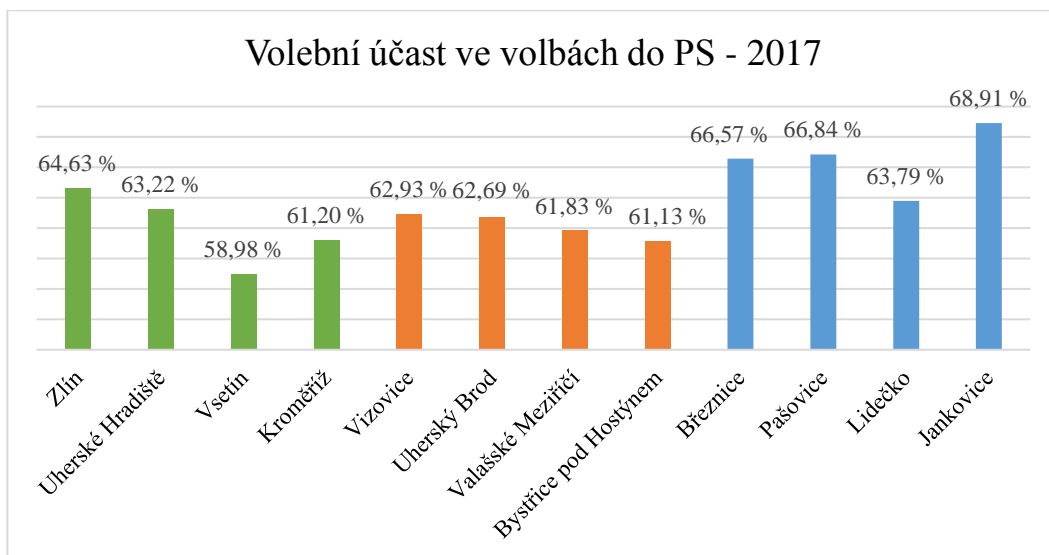

Graf č. 2 Volební účast ve volbách do PS v roce 2017 vlastní zpracování, zdroj: <https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps4?xjazyk=CZ>

V rámci vyšších územně samosprávných celků byla ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2017 nejvyšší účast občanů v hlavním městě Praze a to 67,13 %, nejnižší v Karlovarském kraji 52,11 %.

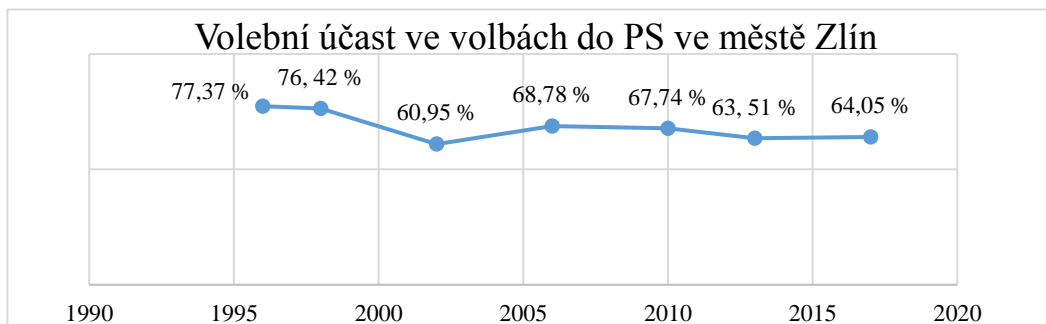
²⁸⁰ Základní údaje o volební účasti. Český statistický úřad [online]. [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&pvo=VOL01-PS&sp=A&skupId=926&pvokc=&katalog=30846&z=T>

²⁸¹ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017 (promítnuto usnesení NSS). Volby.cz [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps4?xjazyk=CZ>

Graf č. 3 Volební účast ve volbách do PS v roce 2017, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/pls/ps2017/ps4?xjazyk=CZ&xnumnuts=7200>

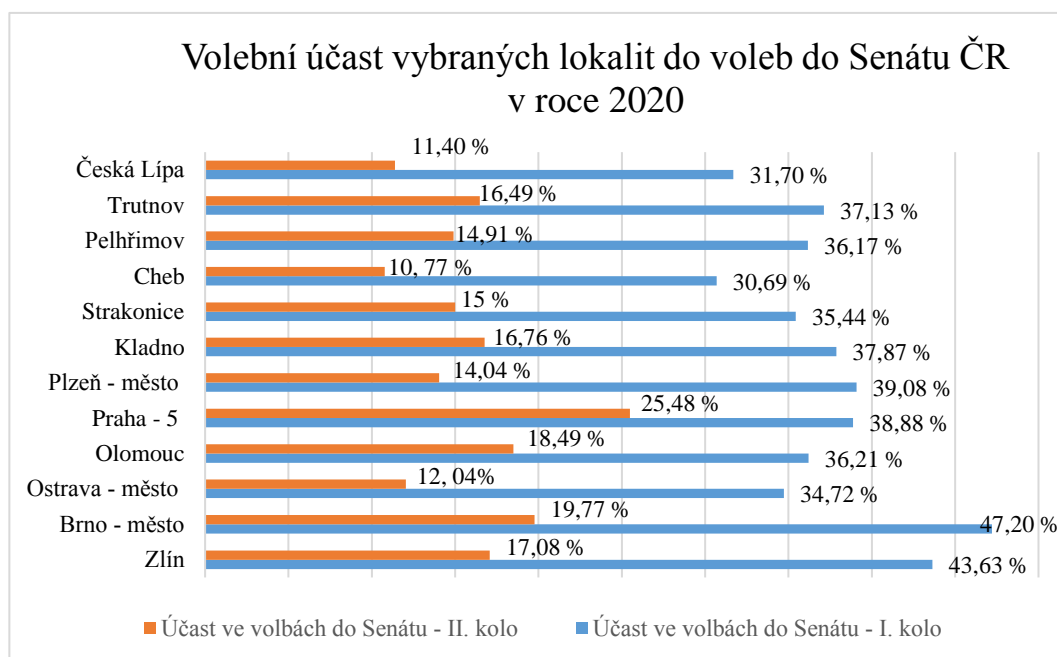
V rámci Zlínského kraje jsou uvedeny 4 bývalé okresní města, 4 obce s pověřeným obecním úřadem a 4 základní „jedničkové“ obce, přičemž v rámci daných voleb byla nejvyšší volební účast zaznamenána v „základních“ obcích. Nejvyšší volební účast v rámci 12 vybraných lokalit, byla v obci Jankovice - 68,91 %, nacházející se v okrese Kroměříž, nejnižší účast byla v městě Vsetín – 58,98 %. Ve všech vybraných lokalitách byla účast vyšší, než je polovina oprávněných osob zapsaných v seznamu voličů.

Graf č. 4 Volební účast ve volbách do PS ve městě Zlín, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/>

Ve městě Zlíně, byla účast občanů ve volbách do Poslanecké sněmovny nejvíce v roce 1996, v roce 2002 účast výrazně poklesla a to téměř o 17 %, v roce 2006 a 2012 se volební účast zvýšila na 67,78 % a 67,74 % a následně pak poklesla. V posledních konaných volbách do Poslanecké sněmovny byla účast občanů ve městě Zlín 64,05 %.

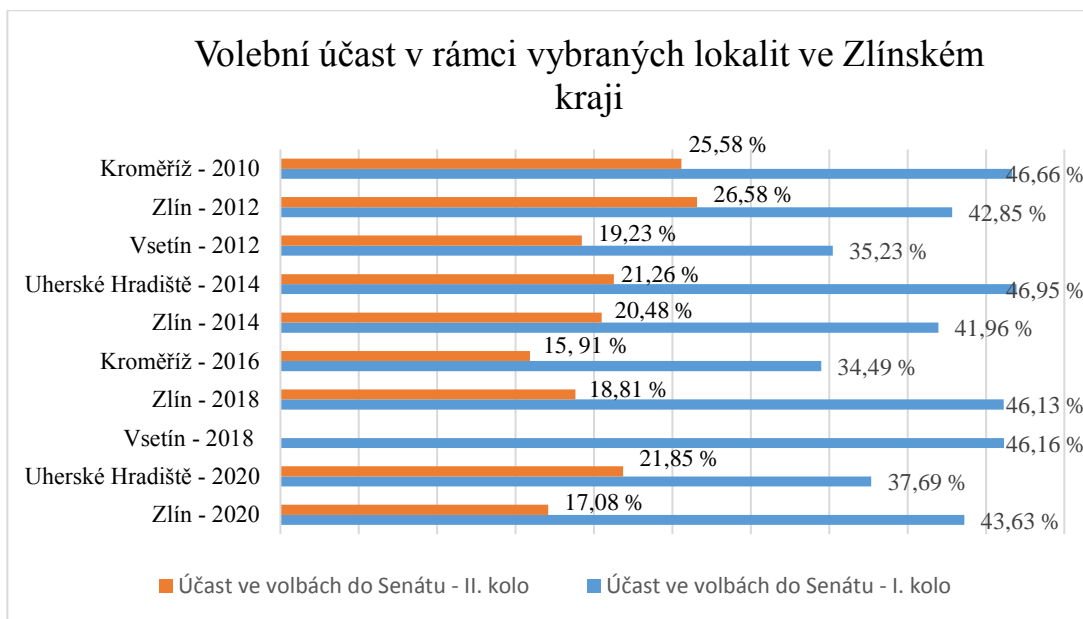
4.1.2 Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva ve volbách do Senátu

Graf č. 5 Volební účast vybraných lokalit do voleb do Senátu ČR - v roce 2020, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/pls/senat/se?xjazyk=CZ&xdatum=20201002>

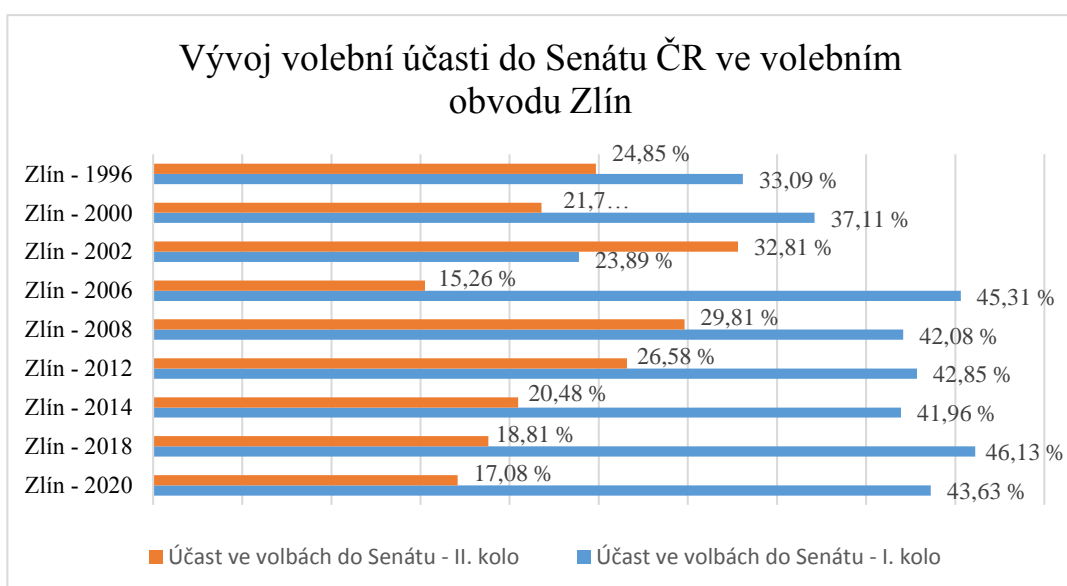
Ve volbách do Senátu, byla ze všech posledních „druhů“ konaných voleb v České republice, nejnižší volební účast. V rámci celé České republiky byla v první kole voleb do Senátu v roce 2020 volební účast 36,74 % a ve druhém kole pouze 16,74 %.²⁸² Stejně jako v celorepublikové volební účasti byl ve vybraných lokalitách výrazný pokles účasti občanů ve druhém kole voleb do Senátu oproti prvnímu volebnímu kolu. Nejvyšší pokles byl ve volebním okrsku Cheb, kde byla účast z vybraných lokalit nejnižší v prvním kole, tak i ve druhém kole a to téměř o 20 %. V rámci vybraných lokalit byla v šesti případech nižší a v šesti případech vyšší účast občanů ve volbách do Senátu ČR v prvním kole, v porovnání, s volební účastí v rámci celé České republiky. V rámci druhého kola byla z vybraných lokalit, v osmi volebních obvodech vyšší účast a ve čtyřech volebních obvodech nižší účast ve srovnání s participací prostřednictvím aktivního volebního práva v rámci celé ČR.

²⁸² Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 2.10. – 3.10.2020. *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/senat/se31?xjazyk=CZ&xdatum=20201002&xv=0>

Graf č. 6 Volební účast v rámci vybraných lokalit ve Zlínském kraji, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/>

V rámci porovnání aktivního volebního práva ve vybraných lokalitách ve Zlínském kraji během období 10 let byl pouze v jednom případě zvolen kandidát v prvním kole a to ve Vsetíně v roce 2018. I v těchto vybraných lokalitách byla účast ve volbách do Senátu ve druhém kole výrazně nižší, než v kole prvním. V prvním kole byla účast občanů nejnižší v Kroměříži v roce 2016 a to 34,49 %, nejvyšší v Uherském Hradišti v roce 2014 – 46,95 %. Ve druhém kole bylo nejvyšší „uplatnění“ aktivního volebního práva v rámci vybraných lokalit ve Zlíně v roce 2012 – 26,58 % a nejnižší v roce 2016 v Kroměříži – 15,91 %. Ani v jednom z uvedených případů nebyla volební účast vyšší, než je polovina občanů.

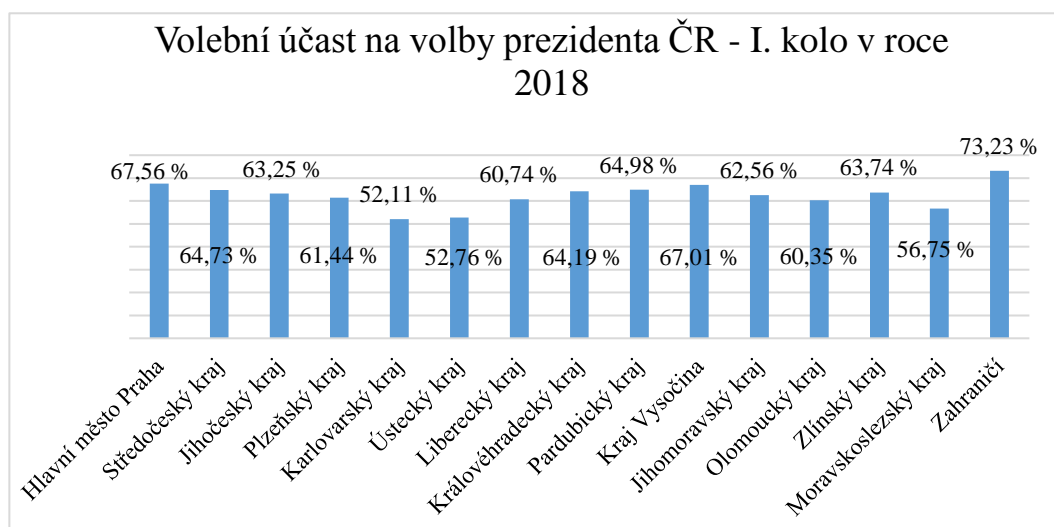

Graf č. 7 Vývoj volební účasti do Senátu ČR ve městě Zlíně, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/>

V rámci volebního obvodu Zlín (konkrétně ve volebních obvodech 78 a 80) se konaly volby do Senátu v České republice v časovém období od roku 1996 do roku 2020 celkem devětkrát. Nejnižší účast občanů byla v prvním kole v roce 2002 a to 23,89 %, ve druhém kole byla účast vyšší a to 32,81 %. Jedná se o jediný případ z porovnávaných, kdy byla volební účast v druhém kole vyšší, než v prvním, v rámci voleb do Senátu České republiky ve městě Zlín. Nejvyšší volební účast byla v roce 2018, kdy v prvním kole uplatnilo 46,13 % občanů své aktivní volební právo. Nejnižší „uplatnění“ aktivního volebního práva občany ve městě Zlín bylo ve druhém kole voleb, v roce 2006 – 15,26 % občanů.

4.1.3 Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva ve volbách na prezidenta České republiky

Ve volbách na prezidenta republiky, v rámci porovnání napříč všemi volbami uskutečněných v posledních letech, uplatnilo nejvíce občanů své aktivní volební právo. V České republice se v prvním volebním kole účastnilo prostřednictvím svého aktivního volebního práva 61,92 % občanů a v rámci druhého volebního kola 66,60 % občanů.²⁸³

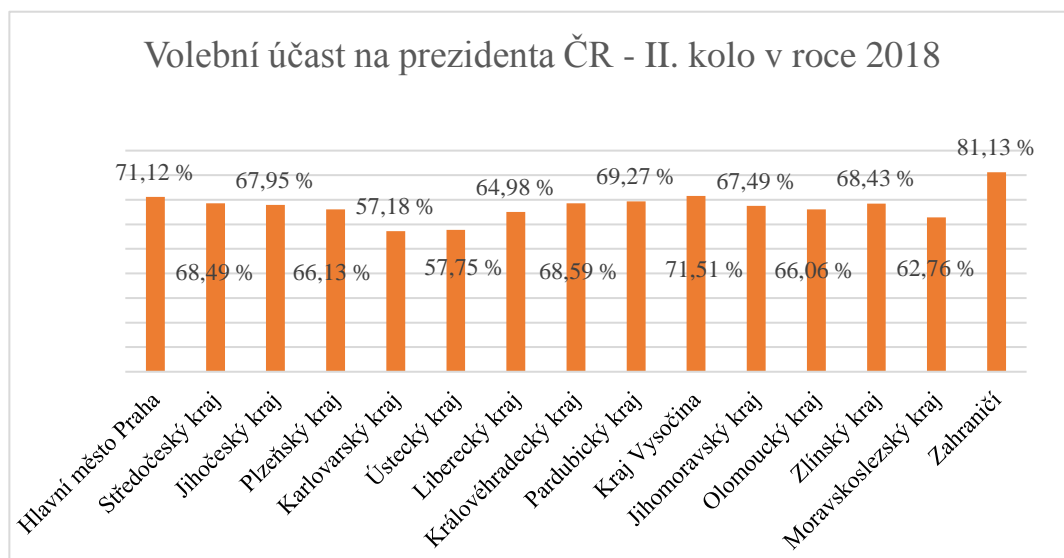

Graf č. 8 Volební účast na volby prezidenta ČR - I. kolo v roce 2018, vlastní zpracování, zdroje: <https://volby.cz/pls/kz2020/kz4?xjazyk=CZ>

Nejvyšší participace občanů v rámci aktivního volebního byla v prvním kole volby na prezidenta v rámci krajů v hlavním městě Praze a nejnižší v Karlovarském

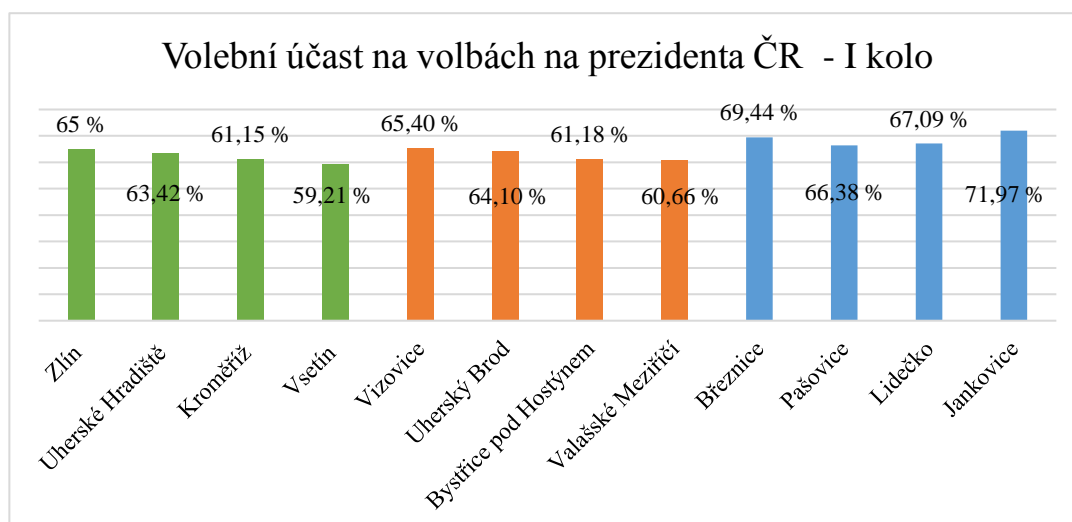
²⁸³ Volba prezidenta republiky konaná ve dnech 12.01. – 13.01.2018. *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/prez2018/pe41?xjazyk=CZ&xv=0>

kraji – 52,11 %. U občanů, jenž mohli hlasovat ze zahraničí využilo aktivní volební právo 73,23 %.

Graf č. 9 Volební účast na volby prezidenta ČR - II. kolo v roce 2018, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/pls/kz2020/kz4?xjazyk=CZ>

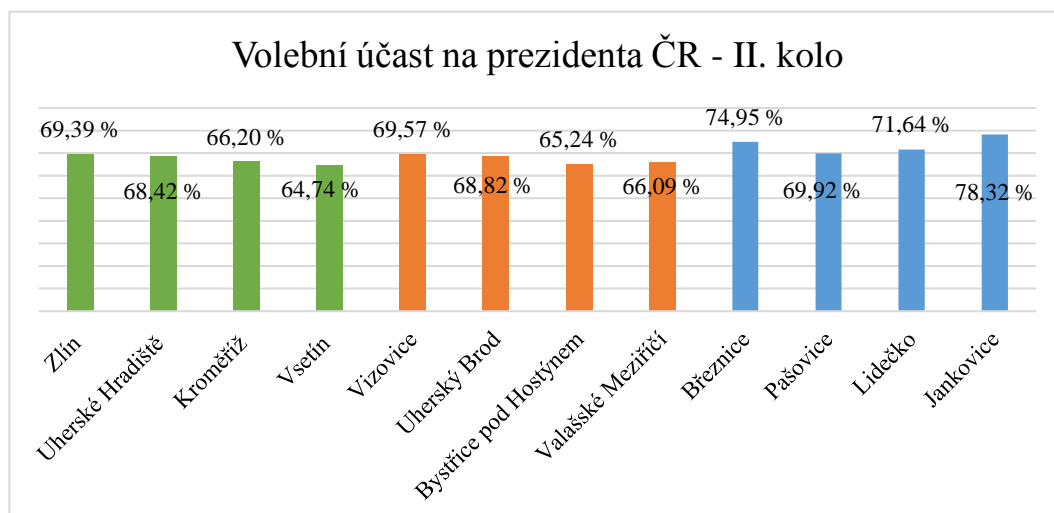
V rámci voleb do druhého kola na prezidenta republiky se nejvíce občanů participovalo prostřednictvím svého aktivního volebního práva v kraji Vysočina – 71,51 %, nejnižší počet občanů uplatňující své aktivní právo byl stejně jako v prvním kole voleb na prezidenta v Karlovarském kraji – 57,18 %. V zahraničí využilo svého aktivního volebního práva 81,13 % občanů.

Graf č. 10 Volební účast na volbách na prezidenta ČR - I kolo, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/pls/kz2020/kz4?xjazyk=CZ&xnumnuts=7200>

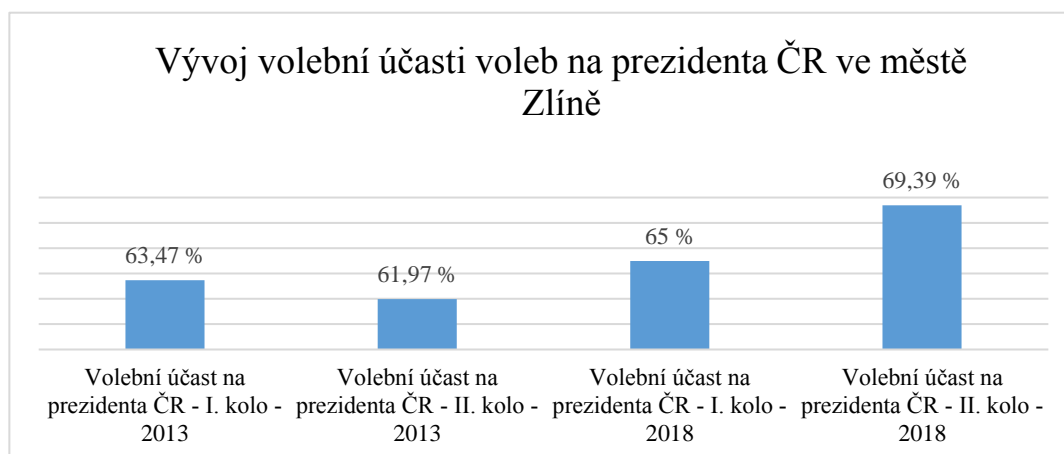
V porovnání v rámci „bývalých“ okresních měst ve Zlínském kraji, v roce 2018, nejvíce občanů uplatnilo své aktivní volební práva ve Zlíně, nejnižší volební účast byla ve Vsetíně. Nejvyšší účast v rámci aktivního volebního práva v porovnávaných lokalit byla v „základních“ jedničkových obcích, přičemž v obci

Jankovice byla nejvyšší účast občanů v rámci porovnávaných lokalit a to 71,97 %.

Graf č. 11 Volební účast na volbách na prezidenta ČR - II kolo, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/pls/kz2020/kz4?xjazyk=CZ&xnumnuts=7200>

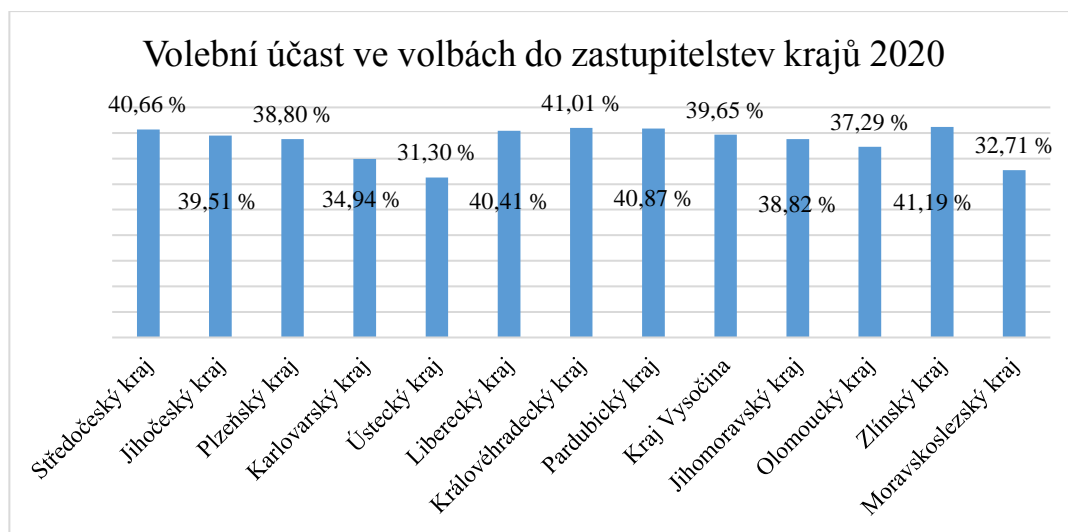
Na rozdíl od Senátních voleb, ve zmíněných vybraných lokalitách byla vyšší volební účast ve druhém kole (do Senátu tomu bylo přesně naopak, ve vybraných lokalitách byla vyšší účast v prvním volebním kole, než ve druhém). A stejně jako v prvním kole, byla nejvyšší participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva v obcích se základní působností.

Graf č. 12 Vývoj volební účasti voleb na prezidenta ČR ve městě Zlíně, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/>

V roce 2018 byla volební účast občanů ve volbách na prezidenta republiky ve městě Zlín vyšší, než v roce 2013 a to jak v rámci prvního volebního kola, tak i ve druhém. Ve městě Zlín se v roce 2013 účastnilo více občanů v prvním volebním kole, přičemž v roce 2018 tomu bylo přesně naopak.

4.1.4 Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva ve volbách do zastupitelstev krajů

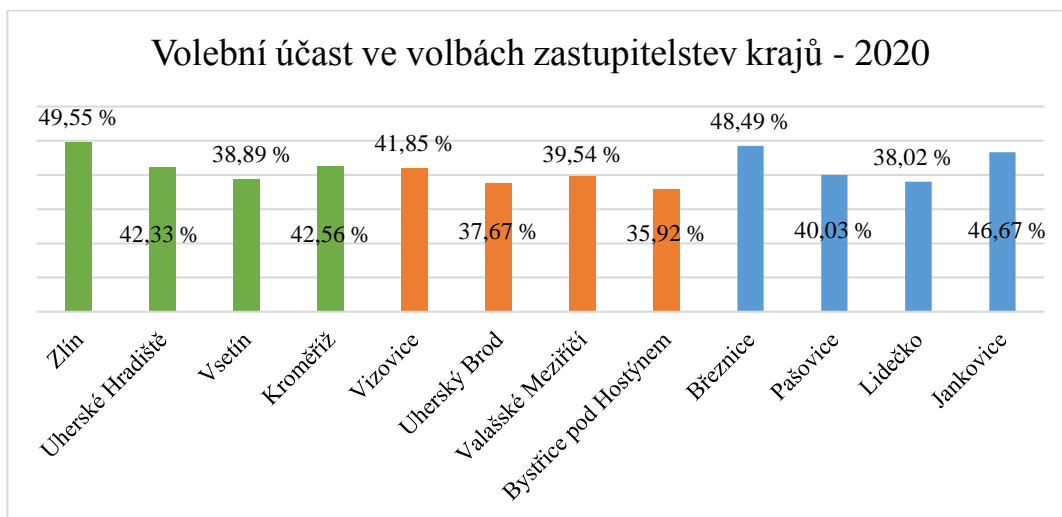
Graf č. 13 Volební účast ve volbách do zastupitelstev krajů 2020, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/pls/kz2020/kz4?xjazyk=CZ>

V roce 2020 se uskutečnily volby do zastupitelstev krajů, přičemž volební účast v rámci celé České republiky byla 37,95 %, ²⁸⁴ krajem s nejvyšším počtem občanů rozhodujících prostřednictvím svého aktivního volebního práva o složení zastupitelstva kraje bylo ve Zlínském kraji – 41,19 % a nejnižší v Ústeckém kraji – 31,30 %.

Ve Zlínském kraji byla mimo jiné i účast občanů na volbách a výsledkem z voleb spojeno s rozhodnutím o zrušení stávající nemocnice Tomáše Bati a postavení nové nemocnice, která se v případě výstavby má nacházet v místní části Zlína – Malenovicích. O tom, zda nemocnice bude vystavena nová či bude rekonstruována ta současná, nejspíše rozhodne stávající Zastupitelstvo Zlínského kraje v dubnu 2021. ²⁸⁵

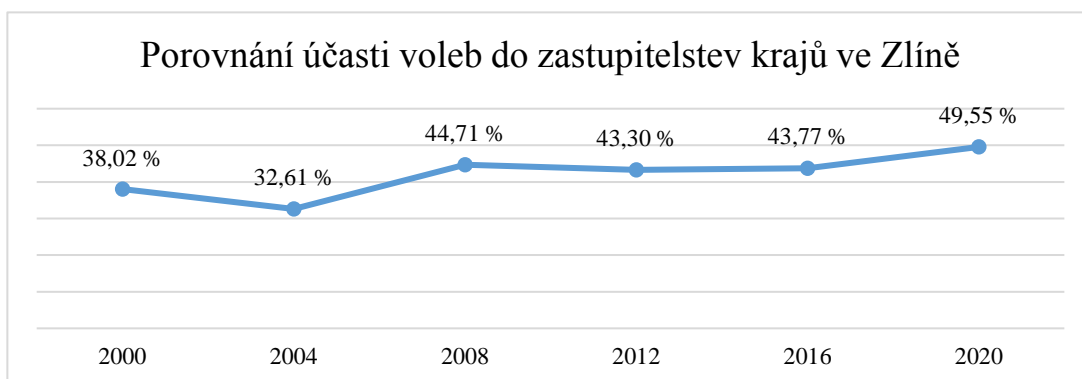
²⁸⁴ Volby do zastupitelstev krajů konané dne 2.10. – 3.10.2020. *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kz2020/kz4?xjazyk=CZ>

²⁸⁵ Zastupitelé Zlínského kraje by o nemocnici mohli hlasovat v dubnu. *Archiweb* [online]. Archiweb [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/n/domaci/zastupitele-zlinskeho-kraje-by-o-nemocnici-mohli-hlasovat-v-dubnu>

Graf č. 14 Volební účast ve volbách zastupitelstev krajů – 2020, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/pls/kz2020/kz4?xjazyk=CZ&xnumnuts=7200>

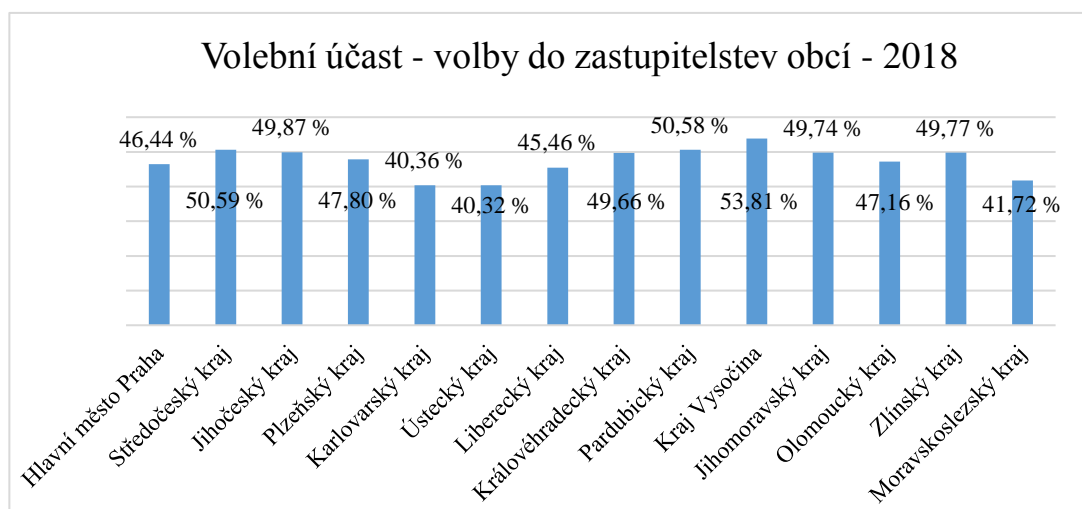
Nejvyšší volební účast byla v rámci dvanácti porovnávaných lokalitách ve městě Zlín a to téměř polovina občanů, nejnižší v Bystřici pod Hostýnem a to o necelých 15 % nižší, než ve městě Zlín. Porovnání participace občanů v rámci okresů, byla nejvyšší participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva v okrese Zlín a to ve všech „stupních“ obcích. Dále byla kromě okresu Kroměříž nejvyšší počet občanů, jenž ve vybraných lokalitách volili v III. obcích, respektive ve Zlíně, Uherském Hradišti a Vsetíně. V rámci okresu Kroměříž byla největší participace občanů v „jedničkové“ obci a to v Jankovicích – 46,67 %.

Graf č. 15 Porovnání účasti voleb do zastupitelstev krajů ve Zlíně, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/>

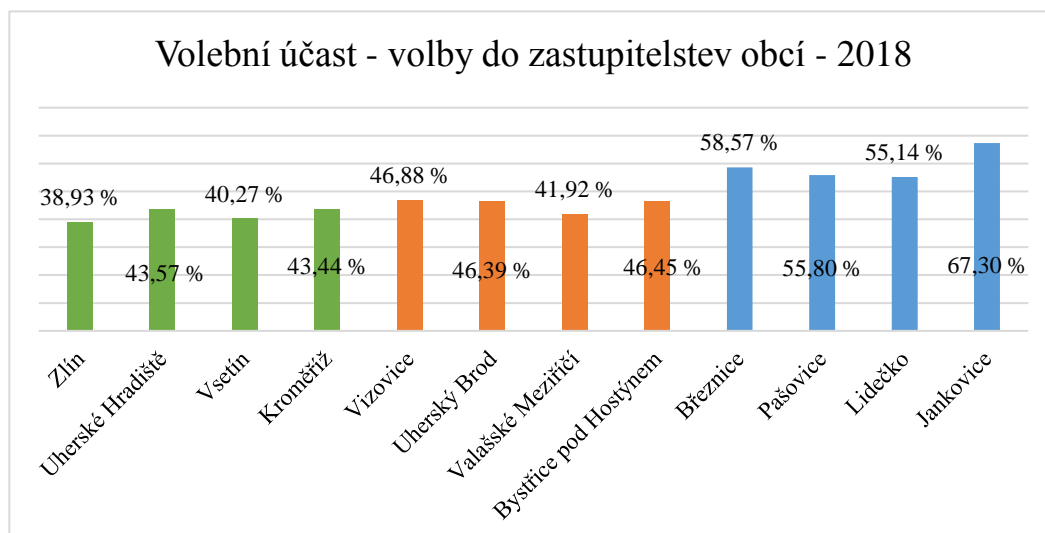
Ve statutárním města Zlíně se participace občanů v rámci voleb do krajských zastupitelstev během 20 let zvýšila o 11, 53 %.

4.1.5 Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí

Graf č. 16 Volební účast - volby do zastupitelstev obcí – 2018, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/pls/kv2018/kv51?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=8&xnumnuts=0&xvyber=1>

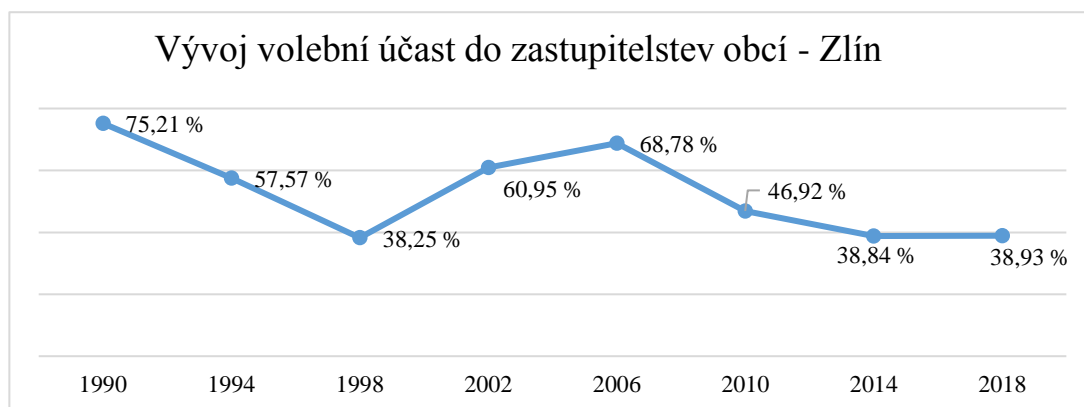
V rámci voleb do zastupitelstev obcí se v rámci krajů participovalo prostřednictvím aktivního volebního práva nejvíce obyvatel v kraji Vysočina (53,81 %) a po té Středočeském (50,59 %). Nejmenší účast byla v Ústeckém (40,32 %) a Karlovarském (40,36 %) kraji. V celé České republice byla volební účast 47,34 %.²⁸⁶

Graf č. 17 Volební účast - volby do zastupitelstev obcí – 2018, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/pls/kv2018/kv51?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=8&xnumnuts=7200&xvyber=1>

²⁸⁶ Volby do zastupitelstev obcí. *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kv2018/kv51?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=8&xnumnuts=0&xvyber=1>

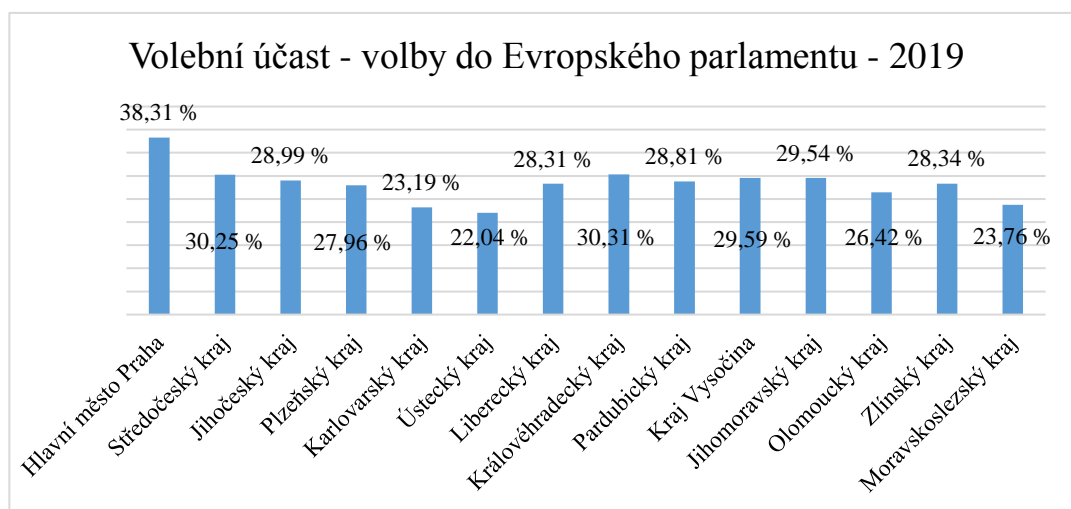
V rámci porovnání vybraných lokalit ve Zlínském kraji byla nejvyšší participace občanů v „jedničkových“ obcích, po té v obcích s pověřeným obecním úřadem a nejmenší participace občanů v rámci aktivního volebního práva byla ve vybraných lokalitách v obcích s rozšířenou působností. Účast ve volbách například obci Březnici byla 58,57 % a ve vzdáleném zhruba 5 km statutárním městě Zlíně byla participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva o zhruba 20 % nižší, než tomu bylo v obci. Vyšší účast občanů v rámci aktivního volebního práva potvrzují i další vybrané obce se základní působností – Jankovice, Lidečko a Pašovice.

Graf č. 18 Vývoj volební účast do zastupitelstev obcí – Zlín, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/>

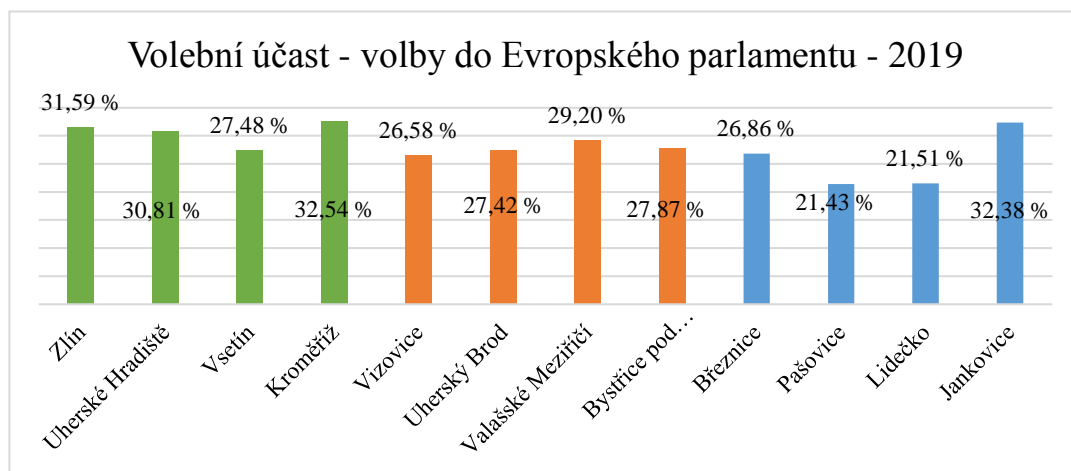
Volební účast do zastupitelstev obcí v rámci města Zlína byla nejvyšší v roce 1990 – 75,21 %, v letech 1994 a pak 1998 výrazně volební účast poklesla. V letech 2002 a 2006 se opět zvýšila a v roce 2010 výrazně poklesla. V poslední dvou volbách do zastupitelstev obcí se participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva snížila na necelých 39 % oprávněných voličů.

4.1.6 Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva ve volbách do Evropského parlamentu

Graf č. 19 Volební účast - volby do Evropského parlamentu - 2019, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/pls/ep2019/ep121?xjazyk=CZ>

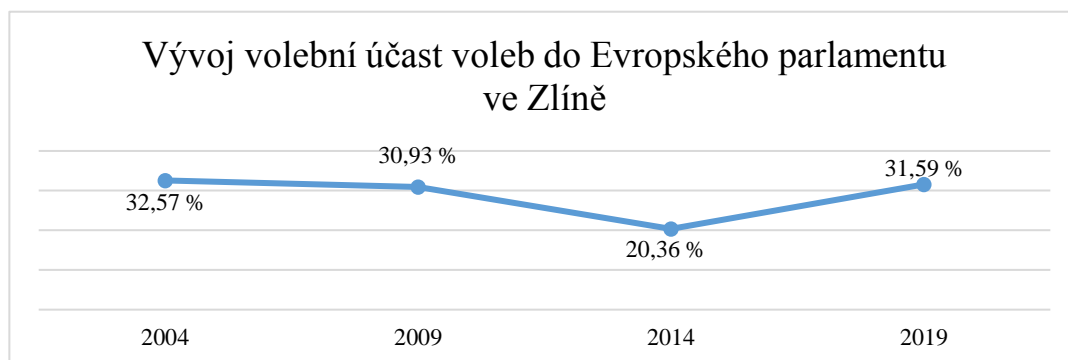
Volební účast do Evropského parlamentu patří společně s volbami do Senátu Parlamentu České republiky z hlediska účasti občanů v rámci aktivního volebního práva k nejnižším. Nejvyšší volební účast byla v hlavním městě Praze (38,31 %) nejnižší v Ústeckém kraji (22,04 %).

Graf č. 20 Volební účast - volby do Evropského parlamentu - 2019, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/pls/ep2019/ep121?xjazyk=CZ&xnumnuts=7200>

Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu byla v rámci vybraných dvanácti lokalit v rámci Zlínského kraje, nejvyšší v Kroměříži (32,54 %) a nejnižší v obci Pašovice (21,43 %). Celková participace občanů v rámci

aktivní volební účasti v České republice byla 28,72 %, ²⁸⁷ přičemž v polovině z vybraných lokalit byla účast vyšší, než jaká byla v rámci celé České republiky.

Graf č. 21 Vývoj volební účast voleb do Evropského parlamentu ve Zlíně, vlastní zpracování, zdroj: <https://volby.cz/>

Nejvyšší volební účast ve městě Zlíně byla při vstupu České republiky do Evropské unie - 32,57 %, podobná účast byla i v letech 2009 a 2019. V roce 2014 byla ve městě Zlíně nejnižší účast a to pouze 1/5 obyvatel.

4.1.7 Porovnání aktivního volebního práva

V rámci porovnání aktivního volebního práva napříč posledními volbami byla nejnižší volební účast ve volbách do Poslanecké sněmovny a prezidentských volbách v Karlovarském a Ústeckém kraji. U voleb do zastupitelstev krajů i obcí a Evropského parlamentu byla nejnižší účast v posledních volbách, v rámci krajů v Ústeckém a po té Karlovarském kraji. Nejvyšší participace prostřednictvím aktivního volebního práva byla v posledních konaných volbách u voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, Evropského parlamentu a prezidentských volbách v prvním volebním kole v hlavním městě Praze. V prezidentských volbách ve druhém kole byla nejvyšší účast občanů v kraji Vysočina. Ve volbách do zastupitelstev krajů byla nejvyšší volební účast ve Zlínském kraji a do zastupitelstev obcí v kraji Vysočina. Participace občanů v rámci aktivního volebního práva v krajích, ve volbách do Poslanecké sněmovny a na prezidenta republiky přesáhla více než polovinu účasti oprávněných občanů ve volbách. U ostatních druhů voleb byla účast výrazně nižší a ve většině krajů nepřekročila polovinu oprávněných občanů. Kromě voleb do Evropského parlamentu byla v porovnávaných lokalitách ve Zlínském kraji vyšší volební účast

²⁸⁷ Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 24.05. – 25.05.2019. *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ep2019/ep?xjazyk=CZ>

v obcích se základní působností - „jedničkových“, než v obcích s pověřeným obecním úřadem či rozšířenou působností.

Statutární město Zlín, které je zároveň také i krajským městem, je v současné době domovem pro necelých 75 000 obyvatel. Zlín je neodmyslitelně spojen s úspěšným podnikatelem Tomášem Baťou, který v roce 1894 společně se svými sourozenci založil Baťovy závody a po smrti Tomáše Bati s Janem Antonínem Baťou. Město, bylo označováno za centrum obuvnického průmyslu. V dnešní době má město Zlín roli finančního a podnikatelského centra jihovýchodní Moravy s působností významných kulturních institucí.²⁸⁸ V rámci porovnání „uplatnění“ aktivního volebního práva v časovém období zde účast občanů výrazně poklesla u voleb do zastupitelstev obcí a to o 36 %, ve volbách do Poslanecké sněmovny poklesla v porovnání s rokem 1996 a 2017 o 13 %. Naopak u voleb do zastupitelstev krajů se participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva během dvaceti let zvýšila o 11, 5 %.

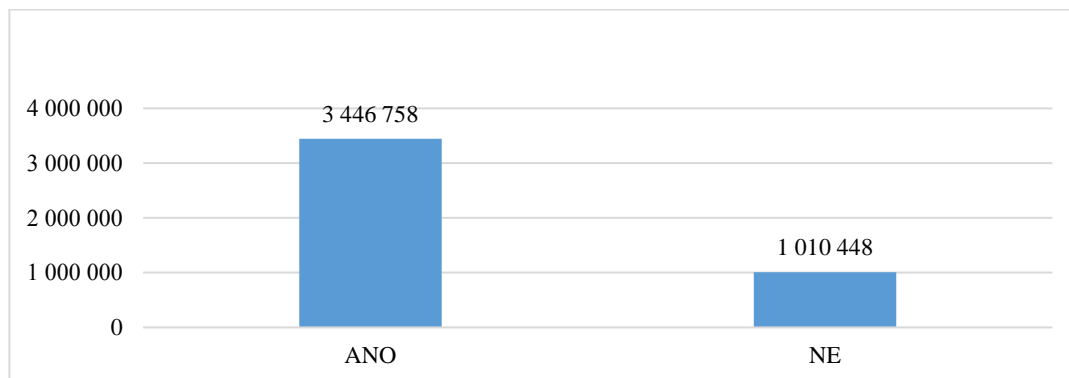
Jako výhoda voleb lze označit jejich pravidelná, ve většině případů i předem časově stanovená či minimálně předvídatelná opakovatelnost. Tudiž při nespokojenosti například s krajským zastupitelstvem, mohou občané při další volbách vyjádřit svou nespokojenost prostřednictvím volby jiných zástupců nebo mohou sami při splnění zákonem stanovených podmínek kandidovat. Výhodou je, že také prostřednictvím voleb dochází k zvolení zástupců, přesto, že aktivní volební účast je v některých případech velmi nízká. Nevýhoda voleb může být spatřována u aktivního volebního práva v rozmělnění hlasů, respektive může být ze strany občanů rezignace, neboť mohou pokládat, že jejich „jediný“ hlas nic nezmění a z toho důvodu se vůbec neúčastní voleb. V malých vesnicích může být také nedostatek občanů, kteří chtějí být voleni například do zastupitelstev dané obce.

4.2 Porovnání participace občanů prostřednictvím referenda

V rámci celé České republiky se konalo referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii a to ve dnech 13. a 14. června 2003. Během referenda se

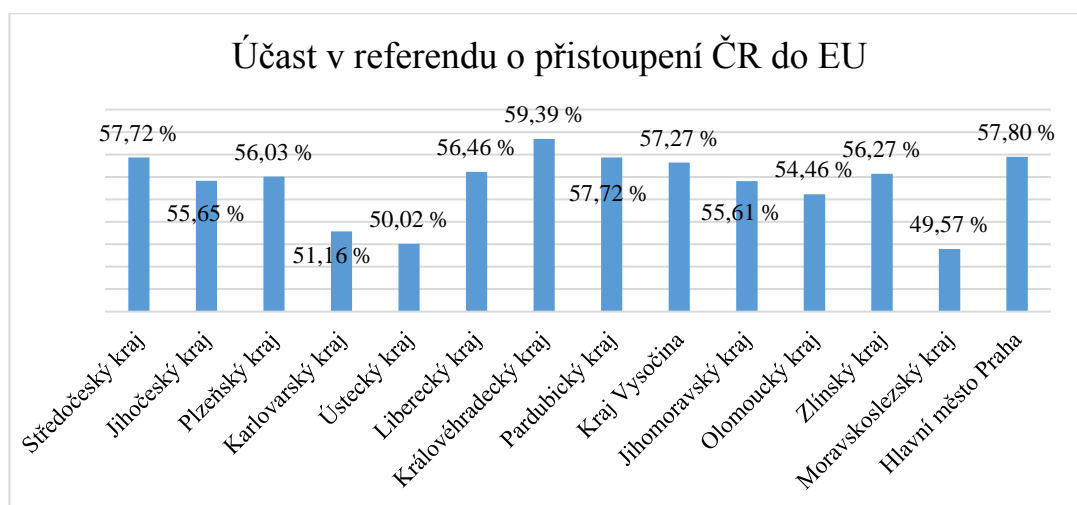
²⁸⁸ Zlín - regionální centrum jihovýchodní Moravy. *Zlín - oficiální stránku statutárního měste Zlína* [online]. Magistrát města Zlína všechna práva vyhrazena [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/zlin-regionalni-centrum-jihovychodno-moravy-cl-77.html>

účastnilo celkem 55,21 % obyvatel v celkem 14 765 volebních okrscích.²⁸⁹ V referendu byla občanům položena otázka: „*Souhlasíte s tím, aby se Česká republika stala podle smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii členským státem Evropské unie?*“²⁹⁰

Graf č. 22 Výsledky hlasování v referendu, vlastní zpracování, zdroj: <https://www.volby.cz/pls/ref2003/re13?xjazyk=CZ>

V rámci hlasování bylo odevzdáno celkem 4 457 206 platných hlasů a v referendu bylo rozhodnuto, o přistoupení České republiky do Evropské unie.

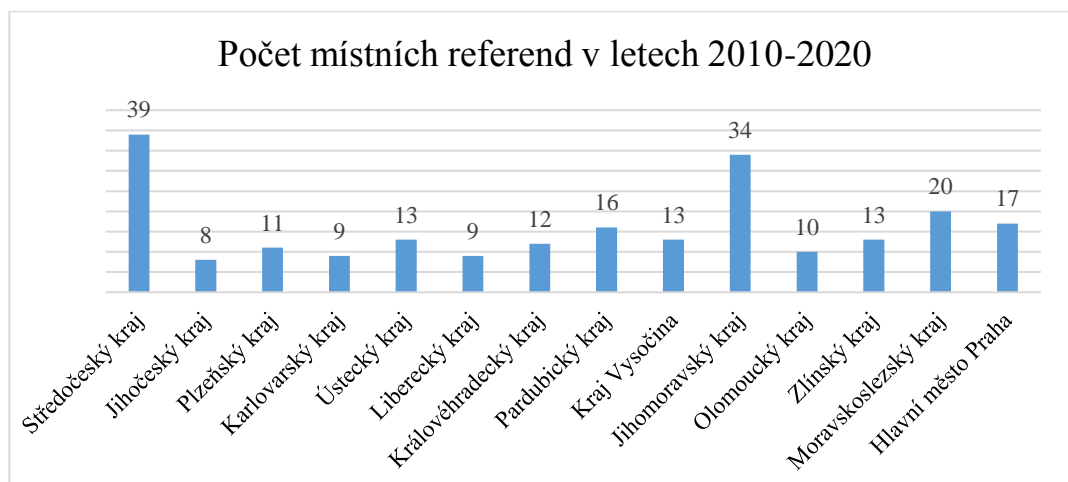
Graf č. 23 Účast v referendu o přistoupení ČR do EU, vlastní zpracování, zdroj: <https://www.volby.cz/pls/ref2003/re12?xjazyk=CZ>

Kromě Moravskoslezského kraje byla ve všech krajích účast hlasujících vyšší než polovina oprávněných obyvatel, kraj s druhou nejnižší účastí v rámci daného referenda byl Ústecký. Nejvyšší účast v rámci hlasování v referendu byla v Královehradeckém kraji a to 59,39 %.

²⁸⁹ Referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii konané ve dnech 13.-14.06.2003. *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ref2003/re13?xjazyk=CZ>

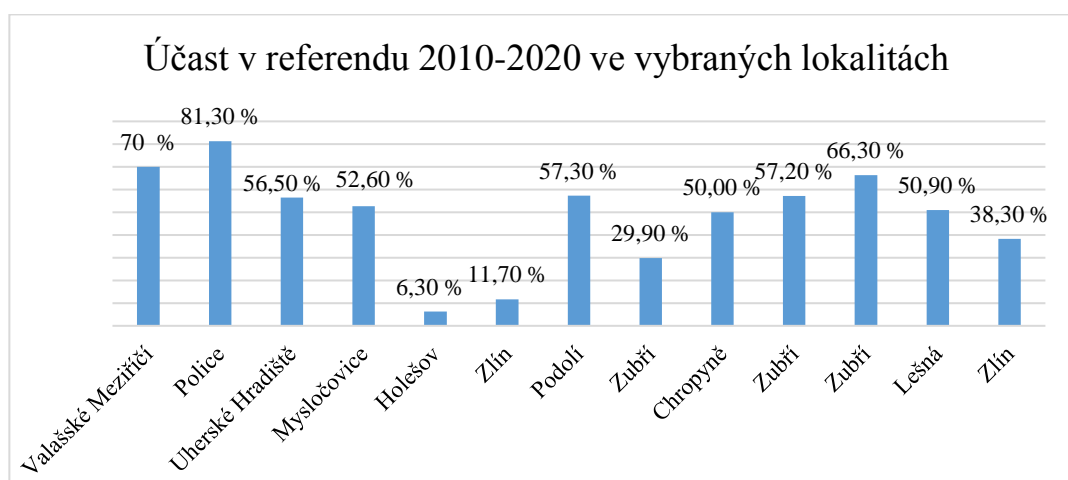
²⁹⁰ Ústavní zákon č. 515/2002 Sb. Ústavní zákon o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů čl. 1 odst. 2

Kromě celorepublikového referenda se dále konaly referenda v rámci nižších územně samosprávných jednotek. V následujícím grafu je zaznamenán celkový počet místních referend od roku 2010 do roku 2020.

Graf č. 24 Počet místních referend v letech 2010-2020, vlastní zpracování, zdroje: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

Nejvyšší počet vyhlášených referend byl v rámci daného časového období v Středočeském a Jihomoravském kraji. Celkový počet místních referend byl v rámci celé České republiky 224, z čehož 69 referend bylo buď neplatných či nezávazných. Některé vyhlášené referenda v sobě zahrnovaly i více otázek. Během posledních deseti let bylo nejvíce referend uskutečněno v roce 2014 – 41, přičemž 20 referend se nestalo závaznými a jedno nebylo oznámeno. V roce 2021 jsou zatím „oznámeny“ 3 referenda v rámci krajů Pardubického, Jihočeského a Středočeského.²⁹¹

Graf č. 25 Účast v referendu 2010-2020, vlastní zpracování, zdroje: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

²⁹¹ Občanské aktivity. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

V grafu jsou zmíněné obce a města ve Zlínském kraji, kde bylo vyhlášeno v posledních deseti let referendum. V rámci jedenácti referend, se rozhodnutí v referendu, staly platnými a závaznými v osmi případech (Valašském Meziříčí, Polici, Mysločovicích, Podolí, Chropyni, Zubří, Lešné a Zlíně.)

Například v Uherském Hradišti se i přes vysokou účast občanů nestalo referendum závazné, neboť se v něm hlasovalo, o oddělení části zvané Jarošov od města Uherské Hradiště a nebyla splněna podmínka, souhlasu nadpoloviční většiny oprávněných osob zapsaných v seznamu oprávněných osob. Ve zmíněném referendu hlasovalo více občanů pro to, aby se část obce zvaná Jarošov neoddělila. Ve městě Holešov s účastí 6,30 % oprávněných osob a Zlíně s 11,70 % oprávněných osob, se nemohly stát referenda závaznými, neboť zde nebyl splněn požadavek hlasování minimálně 25 % oprávněných osob zapsaných v seznamu oprávněných osob.²⁹²

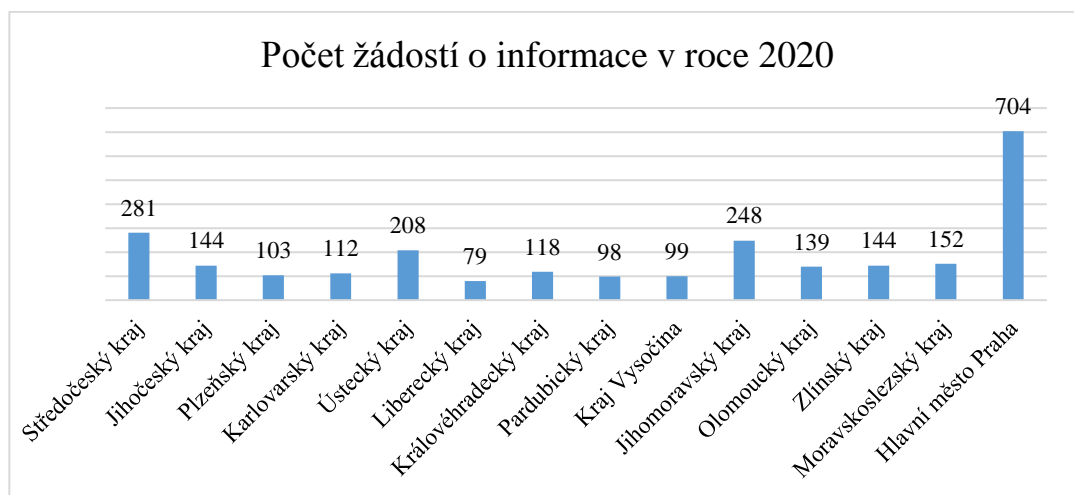
V rámci účasti občanů v referendu o přistoupení České republiky do Evropské unie byla nejvyšší účast občanů na rozhodování v Královehradeckém kraji a po té v hlavním městě Praze, naopak nejnižší účast občanů byla v rámci Moravskoslezského, Karlovarského a po té Ústeckého kraje. Počet vyhlášených místních referend byl v časovém období 2010 – 2020 nejvíce v území Středočeského, po té Jihomoravského a Moravskoslezského kraje. Výhodu referenda spatřuji v přímé účasti občanů na konkrétní situaci či rozhodnutím. Občanům je přesně stanovená / definovaná otázka a prostřednictvím odpovědi rozhodují o konkrétní situaci. Jako „problematické“ se může jevit stanovení určitého počtu občanů na platnosti a závaznosti daného rozhodnutí prostřednictvím referenda.

4.3 Porovnání participace občanů prostřednictvím žádostí o informace na základě zákona o svobodném přístupu k informacím

Prostřednictvím práva na informace mohou občané „kontrolovat“ činnost orgánů veřejné správy a nejen tím se účastnit na vytváření společnosti. Také k tomu, aby občané mohli realizovat své politické práva, potřebují mít dostatek informací, tím si vytvoří přehled o fungování orgánů státní správy i samosprávy a mohou

²⁹² Občanské aktivity. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

vznášet podněty pro zefektivnění fungování veřejné správy. Orgány veřejné správy mají na základě zákona povinnost zveřejňovat určité informace, například o své činnosti. Pokud informace nejsou zveřejněny a nejedná se o utajované informace, jenž nesmí být volně přístupné či zveřejňovány na základě žádosti, mohou fyzické i právnické osoby podat žádost o informace na základě zákona o svobodném přístupu k informacím. Počet „ústních“ žádostí nemusí být dle zákona o svobodném přístupu k informacím součástí evidence.²⁹³

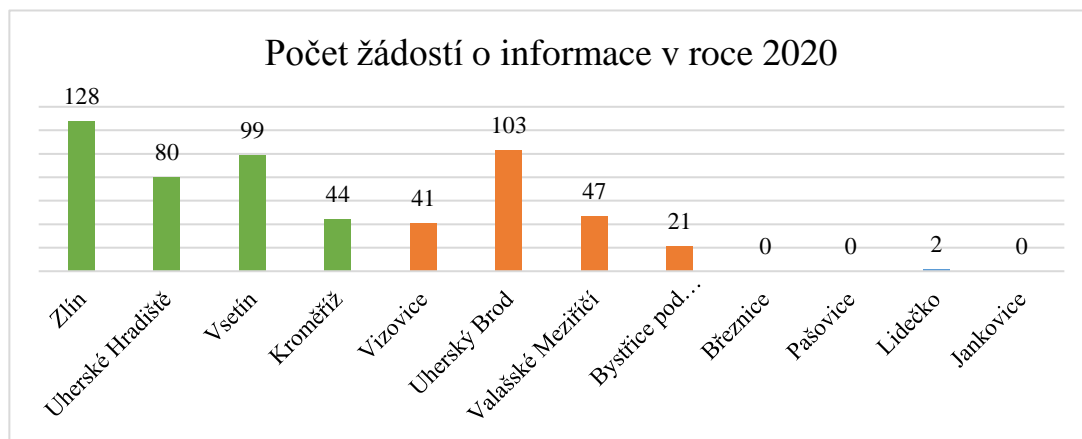

Graf č. 26 Počet žádostí o informace v roce 2020, vlastní zpracování, zdroj:

Povinné informace | Informační systém krajského úřadu (kr-stredocesky.cz), <https://www.kraj-jihocesky.cz/informace/informace-podle-zakona-c1061999-sb-vyrocní-zpravy-jck/vyrocní-zpravy>, <https://www.plzenskykraj.cz/vyrocní-zprava-o-poskytovani-informaci-dle-zakona-1>, <https://www.krkarlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-2020.aspx> <https://www.kr-ustecky.cz/v-roce-2020-bylo-organum-usteckeho-kraje-doruceno-208-zadosti-dle-zakona-c-106-1999-sb/d-1753072>, <https://krajsky-urad.kraj-lbc.cz/page1113/2020>, <https://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/povinne-informace/vyrocní-zprava-za-rok-2020-325899/>, <https://www.pardubickykraj.cz/vz-dle-106-1999-sb->, https://m.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4105657, <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=57580&TypeID=2>, <https://www.kr-olomoucky.cz/17-vyrocní-zprava-podle-zakona-c-106-1999-sb-cl-310.html>, <https://www.kr-zlinsky.cz/14-vyrocní-zprava-podle-zakona-o-svobodnem-pristupu-k-informacim-cl-502.html>, https://www.msk.cz/cs/urad/povinne_informace/vyrocní-zprava-o-cinnosti-moravskoslezskeho-kraje-a-jeho-organi-v-oblasti-poskytovani-informaci-podle-zakona-c--106-1999-sb--za-rok-2020-6426/, https://www.praha.eu/file/3251125/Vyrocní_zprava_za_rok_2020.pdf

V rámci vyšších územně samosprávných celků, respektive v rámci krajských úřadů, bylo výrazně nejvyšší podání žádostí o informace v Praze (704), Středočeském kraji (281), Jihomoravském kraji (248). Nejnižší žádost o informace byla v roce 2020 v Libereckém kraji (79).

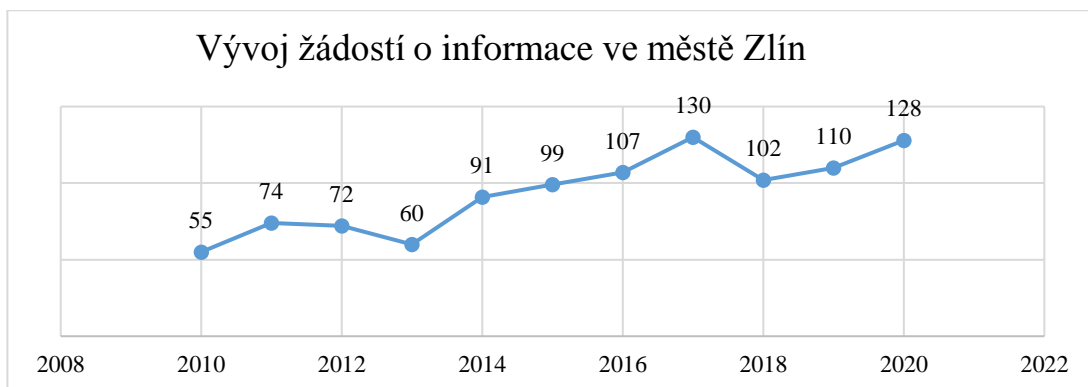
²⁹³ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. str. 536 ISBN 978-80-7400-727-9.

Graf č. 27 Počet žádostí o informace v roce 2020, vlastní zpracování, zdroje:

<http://www.zlin.eu/clanky/dokumenty/3454/nrcd7u011m53-vyrocní-zprava-za-rok-2020-106-1999-sb-pdf>,
<https://www.mesto-uh.cz/vyrocní-zpravy-o-poskytovani-informaci>,
https://www.mestovsetin.cz/assets/File.ashx?id_org=18676&id_dokumenty=544395, <https://www.mesto-kromeriz.cz/urad/komunikace-s-uradem/povinne-zverejnovane-informace/vyrocní-zpravy/>, <https://www.mesto-kromeriz.cz/urad/komunikace-s-uradem/povinne-zverejnovane-informace/vyrocní-zpravy/>,
<https://www.mestovizovice.cz/urad-1/uredni-deska-1/ostatni/vyrocní-zprava-podle-zakona-c-106-1999-sb-o-svobodnem-pristupu-k-informacim-za-rok-2020-2982.html>, <https://www.ub.cz/info/Informace-podle-zakona-c-106-1999-Sb>,
<https://www.valasskemezirici.cz/vyrocní-zprava-dle-zakona-c-106-1999-sb-d-5840>, <https://www.bystriceph.cz/vyrocní-zprava-o-poskytovani-informaci-dle-zakona-106-1999-sb-o-svobodnem-pristupu-k-informacim/d-12025>,
<https://www.breznice-zlin.cz/urad-obce/uredni-deska/vyrocní-zprava-o-poskytovani-informaci-dle-zakona-c-106-1999-sb-o-svobodnem-pristupu-k-informacim-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-za-rok-2020-812.html?ftresult=v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD+zpr%C3%A1va>, <https://www.pasovice.cz/povinne-informace>,
<https://www.lidecko.cz/wp-content/uploads/2021/01/Vyrocní-zprava-obce-Lidecko-za-rok-2020.pdf>,
<http://www.jankovice.net/ou/ruzne.htm>

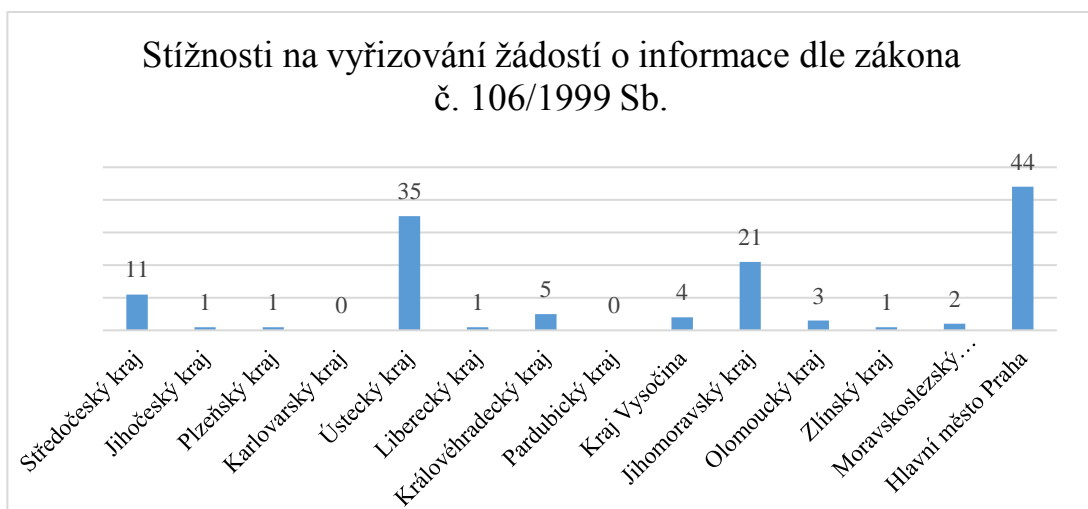
Ve vybraných lokalitách ve Zlínském kraji podali občané nejvíce žádosti o informace ve městě Zlíně a to 128, o 25 žádostí méně bylo podáno v Uherském Brodě. Nejméně žádostí bylo podáno v rámci vybraných lokalit v obcích se základní působností. Obce s pověřeným obecním úřadem a s úřadem s rozšířenou působností mají činnost výrazně rozsáhlejší, než je tomu u obcí se základní působností. Z tohoto důvodu lze spatřovat, že i u tří „jedničkových“ obcí nebyly podány písemnou formou žádné žádosti. Žádosti mohly být také podány pouze ústní formou. (Žádosti podané a vyřízené pouze ústní formou se nemusí evidovat ve výročních zprávách dle Zákona o svobodném přístupu k informacím.)

Graf č. 28 Vývoj žádostí o informace ve městě Zlín, vlastní zpracování, zdroj: <https://www.zlin.eu/vyrocní-zprava-cl-1735.html>

Od roku 2010 se participace občanů prostřednictvím žádosti o informace ve městě Zlín dle zákona č. 106/1999 Sb. zvýšila o více než polovinu.

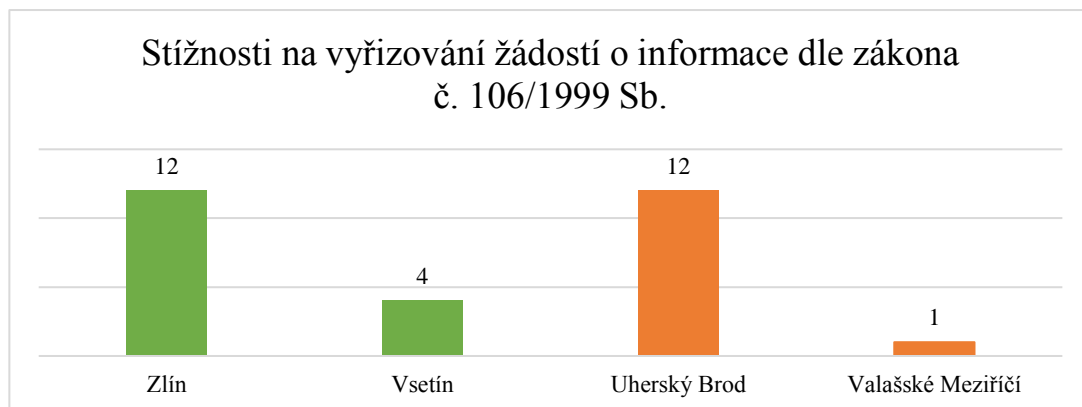
4.3.1 Porovnání počtu stížností podaných podle § 16a zákona o svobodném přístupu k informacím

Graf č. 29 Stížnosti na vyřizování žádostí o informace dle zákona č. 106/1999 Sb., vlastní zpracování, zdroj: Povinné informace | Informační systém krajského úřadu (kr-stredocesky.cz), <https://www.kraj-jihocesky.cz/informace/informace-podle-zakona-c1061999-sb-vyrocní-zpravy-jck/vyrocní-zpravy>, <https://www.plzenskykraj.cz/vyrocní-zprava-o-poskytovani-informaci-dle-zakona-1>, <https://www.kr.karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-2020.aspx>, <https://www.kr.ustecky.cz/v-roce-2020-bylo-organum-usteckeho-kraje-doruceno-208-zadosti-dle-zakona-c-106-1999-sb/d-1753072>, <https://krajsky-urad.kraj-lbc.cz/page1113/2020>, <https://www.kr.kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/povinne-informace/vyrocní-zprava-za-rok-2020-325899/>, <https://www.pardubickykraj.cz/vz-dle-106-1999-sb->, https://m.kr.vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4105657, <https://www.kr.jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=57580&TypeID=2>, <https://www.kr.olomoucky.cz/17-vyrocní-zprava-podle-zakona-c-106-1999-sb-cl-310.html>, <https://www.kr.zlinsky.cz/14-vyrocní-zprava-podle-zakona-o-svobodnem-pristupu-k-informacim-cl-502.html>, https://www.msk.cz/cs/urad/povinne_informace/vyrocní-zprava-o-cinnosti-moravskoslezskeho-kraje-a-jeho-organu-v-oblasti-poskytovani-informaci-podle-zakona-c--106-1999-sb--za-rok-2020-6426/, https://www.praha.eu/file/3251125/Vyrocní_zprava_za_rok_2020.pdf

V roce 2020 bylo na vyřízení žádostí podle zákona o svobodném přístupu k informacím podáno nejvíce stížností v hlavním městě Praze. V Praze bylo podáno v roce 2020 také nejvíce žádostí a to 704, v přepočtu to vychází, že na každou šestnáctou žádost byla podána stížnost. V Ústeckém kraji bylo podáno 35 stížností, což je druhý nejvyšší počet v rámci stížností a to z celkového počtu

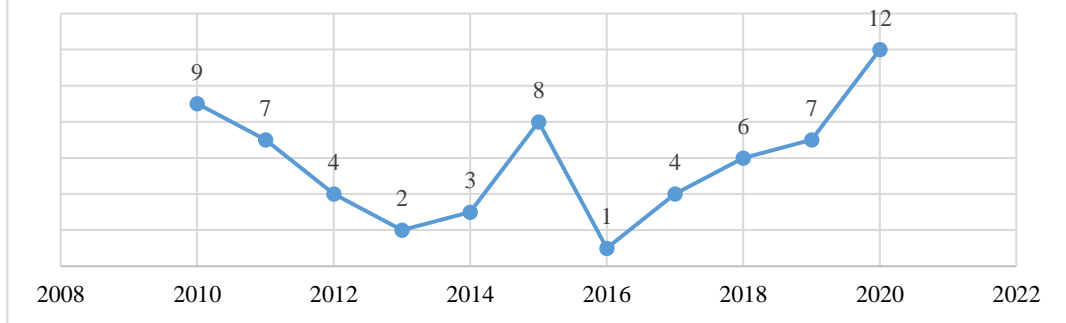
208 podaný žádostí. Žádnou stížnost na vyřízení žádosti na informace v roce 2020 neobdržel Karlovarský a Pardubický krajský úřad.

Graf č. 30 Stížnosti na vyřizování žádostí o informace dle zákona č. 106/1999 Sb., vlastní zpracování, zdroj: <http://www.zlin.eu/clanky/dokumenty/3454/nrcd7u011m53-vyrocní-zprava-za-rok-2020-106-1999-sb-.pdf>, <https://www.mesto-uh.cz/vyrocní-zpravy-o-poskytovani-informaci>, https://www.mestovsetin.cz/assets/File.ashx?id_org=18676&id_dokumenty=544395, <https://www.mesto-kromeriz.cz/urad/komunikace-s-uradem/povinne-zverejnovane-informace/vyrocní-zpravy/>, <https://www.mestovizovice.cz/urad-1/uredni-deska-1/ostatni/vyrocní-zprava-podle-zakona-c-106-1999-sb-o-svobodnem-pristupu-k-informacim-za-rok-2020-2982.html>, <https://www.ub.cz/info/Informace-podle-zakona-c-106-1999-Sb>, <https://www.valasskemezirici.cz/vyrocní-zprava-dle-zakona-c-106-1999-sb/d-5840>, <https://www.bystriceph.cz/vyrocní-zprava-o-poskytovani-informaci-dle-zakona-106-1999-sb-o-svobodnem-pristupu-k-informacim/d-12025>, <https://www.breznice-zlin.cz/urad-obce/uredni-deska/vyrocní-zprava-o-poskytovani-informaci-dle-zakona-c-106-1999-sb-o-svobodnem-pristupu-k-informacim-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-za-rok-2020-812.html?ftresult=v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD+zpr%C3%A1va>, <https://www.pasovice.cz/povinne-informace>, <https://www.lidecko.cz/wp-content/uploads/2021/01/Vyrocní-zprava-obce-Lidecko-za-rok-2020.pdf>, <http://www.jankovice.net/ou/ruzne.htm>

V rámci porovnávaných lokalit ve Zlínském kraji byly podány stížnosti týkající se vyřízení žádosti podle zákona č. 106/1999 Sb. ve čtyřech městech a to ve Zlíně a Uherském Brodě ve stejném počtu 12, přičemž ve Zlíně bylo podáno o 25 žádostí více, než v Uherském Brodě. V ostatních porovnávaných územních samosprávných orgánů, kterými jsou Uherské Hradiště, Kroměříž, Vizovice, Bystřice pod Hostýnem, Breznice, Pašovice, Lidečko a Jankovice nebyla podána v roce 2020 žádná stížnost týkající se vyřízení či postupu orgánu na vyřízení žádosti o informace, přičemž v obci se základní působností, kromě Lidečka, nebyly podány žádné žádosti na základě zákona č. 106/1999 Sb. prostřednictvím písemného podání.

Vývoj stížností na vyřizování žádostí o informace dle zákona č. 106/1999 Sb. ve městě Zlín

Graf č. 31 Vývoj stížností na vyřizování žádostí o informace dle zákona č. 106/1999 Sb. ve městě Zlín, vlastní zpracování, zdroj: <https://www.zlin.eu/vyrocní-zprava-cl-1735.html>

V rámci poskytnutých žádostí o informace podle zákona č. 106/1999 Sb. bylo nejméně stížností podáno v roce 2016 a to pouze 1 z celkového počtu 107 podaných žádostí. Nejvyšší počet stížností na žádosti o informace bylo v roce 2020 a to 12, přičemž v roce 2020 byl také podán nejvyšší počet žádostí o informace na Magistrát statutárního města Zlína

Závěr

Prostřednictvím participace občanů dochází v České republice k utváření politiky, společnosti, veřejné správy ale celkově i hodnot a cílů daného státu. K základním znakům každého státu patří státní moc, území, schopnost vstupovat do vztahů s jinými státy a obyvatelstvo (národ), respektive osoby trvale žijící na území daného státu. Bez obyvatel by tedy stát nebyl ani formálně uznán.

Veřejnou správu lze charakterizovat z hlediska činností a institucí, které ji vykonávají. V České republice je více doporučováno dělení podle institucí. Klíčovou charakteristikou veřejné správy je její realizace ve veřejném zájmu, tudíž se výrazně odlišuje od správy soukromé. Fungování veřejné správy je tvořeno organizačními principy. Činnost tzv. správy veřejnosti je ovlivněna prostřednictvím jejich funkcí, které jsou například donucující, příkazující či zakazující. Funkcemi je tedy usměrňováno chování lidí v daném státě. Veřejná správa zajišťuje a zároveň i zakazuje určitou činnost občanů a promítá se téměř do všech oblastí společnosti. Neodmyslitelnou část veřejné správy tvoří státní správa, vykonávaná státními orgány či orgány samosprávy, na které byl výkon státní moci delegován na základě zákona. Kromě státní správy zahrnujeme do veřejné správy také samosprávu. V rámci samosprávy si územní jednotky spravují záležitosti patřící do jejich působnosti sami.

Politická práva jsou prostředkem občanů, kterým významně ovlivňují cíle a fungování veřejné správy. Jedná se o práva, která jsou spojená s existencí státu, mají v demokratických státech významnou roli, neboť ovlivňují jejich fungování a činnost. Občané v České republice mohou za splnění zákonných podmínek uplatnit své volební právo a to jak aktivní – volit si své zástupce či pasivní – právo být volen občany. Volební právo představuje formu nepřímé demokracie, která se zpravidla opakuje v předem stanovených časových úsecích. Formou přímé demokracie je například referendum, jenž může být pořádáno v rámci celého území státu i na nižších úrovních – v rámci určitého kraje, obce nebo místní části. Občané či obyvatelé mají také práva získat informace a svobodně se vyjadřovat. Právo na informace může být z důvodů stanovených státem omezeno, například v případech, kdy jsou dané informace utajované nebo by ohrozily bezpečnost státu a tím pádem i jeho obyvatel. Také ostatní politická práva – svobodně se vyjadřovat, sdružovat, práva petiční a shromažďovací nejsou absolutními, i v jejich případě může nastat omezení na základě zákonem

stanovených podmínek. Nelze tedy politická práva omezit pouze z důvodu například nelibosti či nechtěnosti rozšíření daného tématu.

Participace neboli účastenství či sdílení určitého zájmu je prostřednictvím voleb, respektive výsledkem ve volbách, označována jako právní forma názoru vyjádřená voliči. Jako funkce voleb lze označit jejich použití jako prostředek legitimizace politické moci, kontrolu či případné ověření politické moci a způsob, prostřednictvím kterého jsou občané zapojeni do formování hodnot a programů v daném státě. Volby jsou tedy označovány za nástroj participace a prostředek občanského vědomí. V České republice se koná celkem šest druhů voleb, jedná se o volby do Poslanecké sněmovny, Senátu, prezidenta republiky, Evropského parlamentu, zastupitelstev krajů a obcí.

Rozhodování o konkrétních záležitostech v daném státě může být také prostřednictvím referenda, které je pokládáno za formu přímé demokracie. Pokud má být referendum platné a závazné, je potřeba, aby se ho účastnil určitý počet hlasujících, tedy rozhodujících osob, jenž jsou zapsány v seznamech oprávněných osob. Formulace referenda, respektive otázka, která je v referendu pokládána, musí být jednoznačně definována. Dalšími formami participace jsou petice, jenž musí mít pro svou závaznost písemnou formu a musí být ve věcech veřejného zájmu. Na rozdíl od stížností, jenž mohou občané také jako formu participace uplatňovat, přičemž stížnosti se mohou týkat pouze zájmu dané osoby. Z hlediska informovanosti občanů či veřejnosti orgány veřejné správy zveřejňují povinné informace. Pokud občané mají zájem o další informace, které nepatří do utajovaných informací, mohou podat žádost o informace podle zákona č. 106 /1999 Sb. Možnost získat informace o činnosti orgánu či územně samosprávného celku slouží nejen k rozvoji společnosti, neboť prostřednictvím informací se mohou občané více zaměřit na další formy participace, ale i jako tzv. kontrola daných orgánů. Kromě již zmíněných forem participace se mohou občané také například účastnit zasedání zastupitelstva a vznášet na nich podněty i různých participačních projektů, prostřednictvím kterých dochází k zapojení veřejnosti na rozhodování.

V rámci České republiky bývá označována jako „nejběžnější“ forma participace občanů volby. Prostřednictvím posledních voleb se v rámci uplatnění aktivního volebního práva účastnilo nejvíce občanů ve volbách na prezidenta republiky, konkrétně ve druhém kole. Ve volbách do Poslanecké sněmovny

a na prezidenta republiky byla v posledních volbách participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva vyšší, než polovina oprávněných hlasovat ve volbách. U ostatních voleb byla účast občanů prostřednictvím aktivního volebního práva nižší, než poloviční účast, a to jak v rámci celé České republiky, tak i ve většině případů v krajích. V rámci porovnání aktivního volebního práva v krajích byla nejnižší účast ve volbách do Poslanecké sněmovny a v prezidentských volbách v Karlovarském a poté v Ústeckém kraji. V posledních volbách do zastupitelstev krajů, obcí a Evropského parlamentu byla nejnižší účast v rámci krajů v Ústeckém a Karlovarském kraji. Nejvyšší participace prostřednictvím aktivního volebního práva v posledních volbách do Poslanecké sněmovny a Evropského parlamentu byla v hlavním městě Praze. V prvním kole prezidentských voleb byla nejvyšší volební účast v Praze, ve druhém kole voleb v kraji Vysočina. U posledních konaných voleb do zastupitelstev krajů byla nejvyšší účast ve Zlínském kraji a do zastupitelstev obcí v kraji Vysočina.

U referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii, byla v rámci celé republiky účast oprávněných občanů na hlasování 55,21 %, přičemž v porovnání s hlasováním v daných krajích byla nejnižší účast v Moravskoslezském kraji - 49,57 % a nejvyšší v Královéhradeckém kraji a to téměř o 10 % vyšší v porovnání s Moravskoslezským krajem. Nejvíce místních referend v časovém období 2010 - 2020 bylo konáno na území Středočeského kraje – 39 a nejnižší počet byl na území Jihočeského kraje – 8. Celkem bylo na území České republiky vyhlášeno v posledních deseti letech, respektive od 1.1.2010 do 31.12.2020, 224 místních referend, z čehož bylo 69 referend neplatných nebo nezávazných. Počet písemných žádostí o informace bylo v rámci krajských úřadů nejvíce podáno na Magistrátu hlavního města Prahy - 704, což je dvojnásobně více oproti ostatním krajským úřadům.

Cíl mé diplomové práce spočívající v charakteristice participace občanů v České republice a následném porovnání určitých forem participace v rámci vybraných lokalit byl z mého pohledu naplněn. Do budoucna je důležité, aby se participace občanů prostřednictvím voleb, referenda a dalších forem (například i participativních projektů) zvyšovala i zintenzivnila a jejím prostřednictvím by docházelo nejen k zlepšování politické situace, ale i k celkovému rozvoji a zlepšování podmínek v České republice.

Resumé

The diploma thesis deals with participation of citizens, which can be defined or described as a tool used to shape the politics, society and values of a particular state and the activities of public administration. The thesis is divided into four main chapters and it has two parts. The first three chapters are focused on theory; the fourth chapter is practical and it deals with comparing certain types of citizen participation in selected localities.

The topic of the first chapter is public administration. It differs from private administration because it is carried out in public interest and for the benefit of the public, not private entities. Citizens or residents in democratic societies can shape the public administration and society as a whole through their political rights. While complying to the statutory conditions, the citizens of the Czech Republic can also influence the "formation" of public administration and thus ultimately of the whole the Czech Republic through exercising their political rights. The second chapter of the thesis talks about the political rights, which include, for example, the right to vote (active and passive), freedom of speech, the right to information, the right to assemble, the right to establish political parties or movements and the right to resist, etc. In the Czech Republic, the most typical participation is through active suffrage. Elections, which give the right to citizens to participate in the administration of public affairs, serve as a means of legitimizing the political power by transferring trust from citizens to political parties or specific persons. There are a total of six types of elections in the Czech Republic. These are elections to the Chamber of Deputies and the Senate of the Parliament of the Czech Republic, the European Parliament, the presidential elections, regional and municipal councils, through which the citizens of the Czech Republic can influence the activities of public administration. Other forms of participation by which citizens in the Czech Republic can influence the activities of public administration are referendums, petitions, complaints, requests for information under the Information Provision Act. Elections together with other forms of citizen participation are described in the third chapter of the thesis.

The fourth chapter is practical and focuses on comparison of certain forms of citizen participation in selected localities. Firstly, participation of

citizens through active suffrage in all six elections was compared within the last regional elections, selected localities in the Zlín Region and the development in the city of Zlín to exercise the active suffrage. Secondly, the fourth chapter compared the participation of citizens in the referendum in the accession of the Czech Republic to the European Union and the number of local referendums announced in the regions and in selected localities. The last compared type of citizen participation was the request for information and possible complaints for their settlement.

The aim of the diploma thesis, which is to characterize the citizen participation in the Czech Republic and subsequently compare other forms of certain participation in selected localities, was fulfilled.

Zdroje

Knižní zdroje

ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008. 191 str. ISBN 978-80-7201-734-8.

BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010. Teoretik. 384 str. ISBN 978-80-87212-42-4.

BUREŠ, Jan. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada, 2012. 528 str. ISBN 978-80-247-4283-0.

ČMEJREK, Jaroslav. *Participace občanů na veřejném životě venkovských obcí ČR: sborník z konference*. Davle: Kernberg, 2009. Basic. 133 str. ISBN 978-80-87168-10-3.

EIBL, Otto a Michal PINK. *Krajské volby 2016*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2017. 280 str. ISBN 978-80-210-8927-3.

EXNER, Jiří. *Obce, města, městské části: o místní veřejné správě a její dekoncentraci statutárními vyhláškami v územně členěných městech*. Praha: Libri, 2004. 407 str. ISBN 80-727-7289-9.

FILIP, Jan. *Ústavní právo České republiky*. 4. opr. a dopl. vyd., v nakl. Doplněk 2. opr. a dopl. vyd. V Brně: Masarykova univerzita, 2003. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. 556 str. ISBN 80-210-3254-5

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). 352 str. ISBN 978-80-7380-652-1.

GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 520 str. ISBN 978-80-7380-423-7.

HARVÁNEK, Jaromír. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 496 str. ISBN 978-80-7380-104-5.

HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 832 str. ISBN 978-80-7179-254-3

HENDRYCH, Dušan. *Správní věda: teorie veřejné správy*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 236 str. ISBN 978-80-7357-458-1.

HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. 4., rozš. vyd. Praha: Orac, 2004. Knihovnička Orac. 143 str. ISBN 80-861-9994-0.

HOLLÄNDER, Pavel. *Základy všeobecné státovědy*. 3. vyd., (Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2. vyd.). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 430 str. ISBN 978-80-7380395-7.

HORIZNKOVÁ, Eva a Zdeněk FIALA. *Správní právo hmotné*. 223 str. ISBN 978-80-87212-55-4.

HORIZNKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 234 str. ISBN 978-80-7380-096-3.

CHYTIL, Oldřich. *Soziale Professionen für ein Soziales Europa*. Boskovice: Albert, 2010. 350 str. ISBN 978-80-7326-171-9.

JEHLIČKA, Petr, Jiří TOMEŠ a Petr DANĚK. *Stát, prostor, politika. Vybrané otázky politické geografie*. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2000. 276 str. ISBN 80-238-5566-2.

KÁŇA, Pavel. *Základy veřejné správy*. Ostrava: Montanex, 2004. Varia (Montanex). 302 str. ISBN 80-722-5139-2.

KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 1024 str. ISBN 80-868-9844-X.

KLÍMA, Karel. *Státověda*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 431 str. ISBN 978-80-7380-296-7.

KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). 786 str. ISBN 978-80-7380-261-5

KOLMAN, Petr. *Úvahy o veřejném právu*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. 144 str. ISBN 978-80-7502-014-7.

KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí a krajů - základy komunálního práva: zákon o obcích v komentovaném znění*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). 364 str. ISBN 978-80-7357-561-8.

KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. 536 str. ISBN 978-80-7400-727-9.

KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. Praha: Professional Publishing, 2006. 484 str. ISBN 80-869-4601-0.

KROUPA, Jiří. *Politologie nejen pro právníky*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 179 str. ISBN 978-80-7357-943-2.

KOUDELKA, Zdeněk. *Obecní samospráva: zákon o obcích v komentovaném znění*. Brno: Ve spolupráci s nakl. Doplněk vydalo Občanské sdružení pro region, 2006. Eupress. 94 str. ISBN 80-723-9193-3.

KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007. Eupress. 399 str. ISBN 978-80-7201-665-5.

MALAST, Jan. *SPRÁVNÍ PRÁVO PŘEHLEDNĚ* [online]. Správní právo online – Spravko.cz.

MAN, Vlastislav a Karel SCHELLE. *Základy ústavního práva*. 6., dopl. a aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2013. Právo (Key Publishing). 256 str. ISBN 978-80-7418-190-0.

MATRASOVÁ, Eva a Václav ŠLAUF. *Obecní zřízení*. Praha: Institut pro místní správu, 2003. 59 str. ISBN 80-239-3040-0.

MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Lidská práva. 616 str. ISBN 978-80-7478-502-3.

NOLČ, Jiří. *Ústava České republiky v otázkách a odpovědích*. 4. opr. a dopl. vyd., v nakl. Doplněk 2. opr. a dopl. vyd. Brno: Computer Press, 2004. Vysokoškolské učebnice (Computer Press). 144 str. ISBN 80-251-0392-7.

NOVOTNÝ, Vladimír. *Územní samospráva a její organizace*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2005. Eupress. 63 str. ISBN 80-867-5442-1.

NOVOTNÝ, Vladimír. *Územní samospráva České republiky*. 3. vyd., (Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2. vyd.). Praha: CEVRO Institut, 2007. 70 str. ISBN 80-868-1622-2.

ONDRUŠ, Radek. *Správní právo: distanční studijní opora*. Vyd. 2., přeprac. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. 512 str. ISBN 80-210-3857-8

Participace a princip partnerství ve veřejných politikách: sborník z konference. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2008. 52 str. ISBN 978-80-86684-53-6.

PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). 1120 str. ISBN 978-80-87212-90-5.

PIKOLA, Pavel. *Základy veřejného a soukromého práva*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008. 222 str. ISBN 978-80-213-1769-7.

POMAHAČ, Richard a Olga VIDLÁKOVÁ. *Veřejná správa*. Praha: C.H. Beck, 2002. Beckovy mezioborové učebnice. 278 str. ISBN 80-717-9748-0

POMAHAČ, Richard. *Základy teorie veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 268 str. ISBN 978-80-7380-330-8.

PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 8., dopl. a aktualiz. vyd., (V nakl. Doplněk 3.). Brno: Doplněk, 2012. 420 str. ISBN 978-80-7380-381-0.

PRŮCHA, Petr. *Veřejná správa a správní právo*. 1. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2014. 303 str., ISBN 978-80-86775-29-6.

SPIRIT, Michal. *Úvod do studia práva*. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). 187 str. ISBN 978-80-247-3290-9.

SVOBODA, Ivo. *Základy správního práva a veřejné správy*. Ostrava: Key Publishing, 2008. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-76-2.

SVOBODA, Ivo a Karel SCHELLE. *Základy organizace veřejné správy*. Ostrava: Key Publishing, 2006. Právo (Key Publishing). 206 str. ISBN 80-239-8011-4.

ŠLOSARČÍK, Ivo. *Politický a právní rámec evropské integrace: (včetně změn podle Lisabonské smlouvy)*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. 452 str. ISBN 978-80-7357-471-0.

TOMANCOVÁ, Jaroslava, Jan OBROVSKÝ a Antonín BRTOUN. *Veřejná správa a finance*. 2., rozš. vyd. [Boskovice]: Albert, 2009. 304 str. ISBN 978-80-7326-162-7.

TOMEŠ, Igor. *Sociální právo České republiky*. Praha: Linde Praha, 2014. Monografie (Linde). 319 str. ISBN 978-80-7201-938-0.

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod ČR, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 515/2002 Sb. Ústavní zákon o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů čl. 1 odst. 2

Zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecních zřízeních), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

Informace o podmínkách kandidatury ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2017. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-podminkach-kandidatury-ve-volbach-do-poslanecke-snemovny-parlamentu-ceske-republiky-v-roce-2017.aspx>

ČLÁNKY A STUDIE. *Institut politického marketingu* [online]. Praha: IPM Consulting [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <http://politickymarketing.com/glossary/volebni-formule>

14. VÝROČNÍ ZPRÁVA PODLE ZÁKONA O SVOBODNÉM PŘÍSTUPU K INFORMACÍM. *Zlínský kraj* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.kr-zlinsky.cz/14-vyrocní-zprava-podle-zakona-o-svobodnem-pristupu-k-informacim-cl-502.html>

Evropská úmluva o ochraně lidských práv [online]. Evropský soud pro lidská práva [cit. 2021-01-06]. str. 59 Dostupné z: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ces.pdf

INFORMACE O PŘIJATÝCH A VYŘÍZENÝCH STÍŽNOSTECH, PETICÍCH A PODNĚTECH ZA ROK 2018 [online]. Ministerstvo financí České republiky [cit. 2021-03-15]. Dostupné z:

file:///C:/Users/user/Downloads/Zprava_2018_Informace-o-vyrizovani-stiznosti-petic-podnetu%20(3).pdf

Zkopírovat citaci

INFORMACE PODLE ZÁKONA Č. 106/1999 SB., O SVOBODNÉM PŘÍSTUPU K INFORMACÍM. *Uherský Brod* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.ub.cz/info/Informace-podle-zakona-c-106-1999-Sb>

Jak se volí do Senátu. *Senát Parlamentu České republiky* [online]: Senát PČR [cit. 2021-03-11]. Dostupné z:

https://www.senat.cz/senat/volby/jsv.php?ke_dni=7.2.2021&O=13&lng=cz

Jak žádat o informace. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/jak-zadat-o-informace-453908.aspx>

HALMAZŇOVÁ, Blanka. *Metody působení veřejné správy: Veřejná správa* [online]. 2003 [cit. 2020-12-03]. Dostupné z: <http://regionalka.wz.cz/spravni%20veda/Metodypusobeniverejnespravy.htm>

KADEČKA, Stanislav a Filip RIGEL. *Výkon státní správy – kompetence, odpovědnost* [online]. Brno, 2009 str. 19 [cit. 2020-10-27]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Vykon_statni_spravy-kompetence.pdf

Kolik křesel mají jednotlivé země v Evropském parlamentu (infografika). *Evropský parlament* [online]. [cit. 2021-03-13]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/eu-affairs/20180126STO94114/kolik-kresel-maji-jednotlive-zeme-v-evropskem-parlamentu-infografika>

Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky [online]. Praha: Úřad vlády ČR, Ministerstvo spravedlnosti, 2020 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z:

file:///C:/Users/user/Downloads/Skripta_23_Lidska_prava_-_20200826%20(1).pdf

Manuál participace: JAK ZAPOJIT VEŘEJNOST DO PLÁNOVÁNÍ MĚSTA [online]. 2016 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <https://www.iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/participace/manpart3105v1.pdf>

Metody pro přepočítání hlasů na mandáty. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/metody_pro_prepecet_hlasu_na_mandaty

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2021-01-06]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/mezinarodni-pakt-o-obcanskych-a-politicky-pravech-a-mezinarodni-pakt-o-hospodarskyh--socialnich-a-kulturnich-pravech-19852/>

Město Vsetín. *Vsetín* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://www.mestovsetin.cz/assets/File.ashx?id_org=18676&id_dokumenty=544395

NEJDL, Pavel a Daniel ČERMÁK. *Participace a partnerství v místní veřejné správě* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007 [cit. 2021-02-20]. 136 str. ISBN 978-80-7330-130-9. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/2007-10.pdf>

Občanské aktivity. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2021-01-24]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

OCHRANA, František, PŮČEK Milan Jan a ŠPAČEK David *Veřejná správa*. Brno, 2015. Masarykova Univerzita., str. 658, dostupné z: https://is.muni.cz/el/1456/jaro2017/MKV_VES2/um/68159517/VEREJNA.SPRAVA.OCHRANA.PUCEK.SPACEK.pdf

O participaci. *Participace 21* [online]. Participace 21 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <https://www.participace21.cz/o-participaci/>

PETRŮ, Simona. *VOLEBNÍ PRÁVO* [online]. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) pro potřeby XXIV. ročníku Pražského studentského summitu., 2018 [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: https://www.studentsummit.cz/wp-content/uploads/2019/08/volebni_pravo_BGR.pdf

Pojem samospráva, znaky a druhy. *E-pravo.cz* [online]. Praha: E-PRAVO.CZ [cit. 2020-12-13]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pojem-samosprava-znaky-a-druhy-15446.html>

POVINNĚ ZVEŘEJŇOVANÉ INFORMACE. *Obec Pašovice* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.pasovice.cz/povinne-informace>

Povinně zveřejňované informace. *Praha.eu* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/povinne_zverejnovane_informace/index.html

Přímá volba prezidenta. *Vláda České republiky* [online]. Vláda ČR [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/prima-volba-prezidenta--78534/>

Referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii konané ve dnech 13.-14.06.2003. *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ref2003/re13?xjazyk=CZ>

Referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii konané ve dnech 13.-14.06.2003. *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ref2003/re12?xjazyk=CZ>

Samospráva. *Portál na podporu rozvoje obcí ČR* [online]. e-Rozvoj.cz, s.r.o [cit. 2020-12-26]. Dostupné z: <https://www.rozvojobci.cz/news/samosprava/>

Různé. *Jankovice* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <http://www.jankovice.net/ou/ruzne.htm>

Sborník z mezinárodní konference: Kolegiální orgány ve veřejné správě [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2013 [cit. 2020-11-20]. ISBN 978-80-904579-9-7. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/Publikace/Kolegialni_organy.pdf

17. Výroční zpráva podle zákona č. 106/1999 Sb. *Olomoucký kraj* [online]. Krajský úřad Olomouckého kraje [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.kr-olomoucky.cz/17-vyrocní-zprava-podle-zakona-c-106-1999-sb--cl-310.html>

Tvoříme Zlín 2020 [online]. Zlín: Statutární město Zlín [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://vote.d21.me/cs/info/tvorimezlin>

TURBO: Centrum dalšího vzdělávání [online]. [cit. 2020-10-26]. Dostupné z: https://turbo.cdv.tul.cz/pluginfile.php/11427/mod_book/chapter/6112/Verejna_sprava/Uvod/PrincipC.pdf

Ústavní soud zrušil část volebního zákona pro porušení rovnosti volebního práva a šancí kandidujících stran. *Ústavní soud* [online]. Ústavní soud: Brno [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/aktualne/ustavni-soud-zrusil-cast-volebniho-zakona-pro-poruseni-rovnosti-volebniho-prava-a-sanci-kandidujicich-stran>

Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 24.05. – 25.05.2019. *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ep2019/ep?xjazyk=CZ>

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017 (promítnuto usnesení NSS). *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps2?xjazyk=CZ>

Volby do Parlamentu České republiky. *Poslanecká sněmovna České republiky* [online]. Praha [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/texts/elections.html>

VOLBY DO SENÁTU PARLAMENTU ČR [online]. 2020 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: file:///C:/Users/user/Downloads/Zakon_c_247-1995_Sb_o_volbach_do_Parlamentu_CR_-_20200526.pdf

Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 2.10. – 3.10.2020. *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/senat/se31?xjazyk=CZ&xdatum=20201002&xv=0>

Volby do zastupitelstev krajů konané dne 2.10. – 3.10.2020. *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kz2020/kz?xjazyk=CZ>

Volby do zastupitelstev obcí. *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kv2018/kv51?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=8&xnumnuts=0&xvyber=1>

Volba prezidenta republiky konaná ve dnech 12.01. – 13.01.2018. *Volby.cz* [online]. Český statistický úřad [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/prez2018/pe41?xjazyk=CZ&xv=0>

V roce 2020 bylo orgánům Ústeckého kraje doručeno 208 žádostí dle zákona č. 106/1999 Sb. *Ústecký kraj* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.kr-ustecky.cz/v-roce-2020-bylo-organum-usteckeho-kraje-doruceno-208-zadosti-dle-zakona-c-106-1999-sb/d-1753072>

Volební systémy [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <http://old.gis.zcu.cz/studium/dbg2/Materialy/html/ch11s03.html>

Všeobecné, rovné a přímé volební právo tajným hlasováním. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 2021-01-16]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=301>

Výroční zpráva o poskytování informací dle zákona 106/1999 Sb., O svobodném přístupu k informacím. *Bystřice pod Hostýnem* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.bystriceph.cz/vyrocní-zprava-o-poskytovani-informaci-dle-zakona-106-1999-sb-o-svobodnem-pristupu-k-informacim/d-12025>

Výroční zpráva o poskytování informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, za rok 2020. *Obec Březnice* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.breznice-zlin.cz/urad-obce/uredni-deska/vyrocní-zprava-o-poskytovani-informaci-dle-zakona-c-106-1999-sb-o-svobodnem-pristupu-k-informacim-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-za-rok-2020-812.html?ftresult=v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD+zpr%C3%A1va>

Výroční zpráva obce Lidečko za rok 2020. *Obec Lidečko* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.lidecko.cz/wp-content/uploads/2021/01/Vyrocní-zprava-obce-Lidecko-za-rok-2020.pdf>

Výroční zpráva dle zákona č. 106/1999 Sb. *Valašské Meziříčí* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.valasskemezirici.cz/vyrocní-zprava-dle-zakona-c-106-1999-sb/d-5840>

Výroční zprávy. *Jihočeský kraj* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.kraj-jihocesky.cz/informace/informace-podle-zakona-c1061999-sb-vyrocní-zpravy-jck/vyrocní-zpravy>

VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE A JEHO ORGÁNŮ V OBLASTI POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ PODLE ZÁKONA Č. 106/1999 SB. ZA ROK 2020. *Moravskoslezský kraj* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://www.msk.cz/cs/urad/povinne_informace/vyrocní-zprava-o-cinnosti-moravskoslezskeho-kraje-a-jeho-organu-v-oblasti-poskytovani-informaci-podle-zakona-c--106-1999-sb--za-rok-2020-6426/

Výroční zpráva. *Město Kroměříž* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.mesto-kromeriz.cz/urad/komunikace-s-uradem/povinne-zverejnovane-informace/vyrocnizpravy/>

Výroční zpráva o činnosti v oblasti poskytování informací. *Plzeňský kraj* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.plzensky-kraj.cz/vyrocnizprava-o-poskytovani-informaci-dle-zakona-1>

Výroční zpráva o činnosti v oblasti poskytování informací. *Oficiální stránky statutárního města Zlína* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/clanky/dokumenty/3454/nrcd7u011m53-vyrocnizprava-za-rok-2020-106-1999-sb-.pdf>

Výroční zpráva o poskytování informací o činnosti Karlovarského kraje za rok 2020. *Karlovarský kraj* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-2020.aspx>

VÝROČNÍ ZPRÁVA POVINNÉHO SUBJEKTU O SVÉ ČINNOSTI V OBLASTI POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ PODLE § 18 ZÁKONA. *Jihomoravský kraj* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=57580&TypeID=2>

Výroční zpráva o poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím v roce 2020. *Liberecký kraj* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://krajsky-urad.kraj-lbc.cz/page1113/2020>

VÝROČNÍ ZPRÁVY O POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ DLE ZÁKONA 106/1999 SB. *Pardubický kraj* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.pardubickykraj.cz/vz-dle-106-1999-sb->

VÝROČNÍ ZPRÁVY O POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ DLE ZÁKONA 106/1999 SB. *Středočeský kraj* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/urad/vyrocnizprava-podle-zakona-106/1999-sb.>

Výroční zpráva o činnosti v oblasti poskytování informací. *Kraj Vysočina* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://m.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4105657

Výroční zpráva za rok 2020. *Královehradecký kraj* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/povinne-informace/vyrocnizprava-za-rok-2020-325899/>

Výroční zpráva o poskytování informací. *Uherské Hradiště - srdce Slovácka* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.mesto-uh.cz/vyrocní-zpravy-o-poskytovani-informaci>

Výroční zpráva podle zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím za rok 2020. *Vizovice* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.mestovizovice.cz/urad-1/uredni-deska-1/ostatni/vyrocní-zprava-podle-zakona-c-106-1999-sb-o-svobodnem-pristupu-k-informacim-za-rok-2020-2982.html>

Výroční zpráva Magistrátu města Zlína za rok 2019 [online]. Zlín: Magistrát města Zlína, 2020 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/clanky/dokumenty/2558/e2irzj7dx55a-mesto-zlin---vyrocni-zprava-2019.pdf>

Vývoj studia veřejné správy. *Mendelova Univerzita v Brně* [online]. Brno: Mendelova Univerzita v Brně [cit. 2020-10-29]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=60943

Základní údaje o volební účasti. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&pvo=VOL01-PS&sp=A&skupId=926&pvokc=&katalog=30846&z=T>

Zastupitelé Zlínského kraje by o nemocnici mohli hlasovat v dubnu. *Archiweb* [online]. Archiweb [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/n/domaci/zastupitele-zlinskeho-kraje-by-o-nemocnici-mohli-hlasovat-v-dubnu>

Zlín - regionální centrum jihovýchodní Moravy. *Zlín - oficiální stránku statutárního měste Zlína* [online]. Magistrát města Zlína všechna práva vyhrazena [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/zlin-regionalni-centrum-jihovychodno-moravy-cl-77.html>

Žádost o informaci: Postup, který musí povinný subjekt dodržovat při vyřizování všech žádostí, návrhů i jiných dožádání občanů, a to včetně příslušných lhůt, které je třeba dodržovat. *Oficiální stránky statutárního města Zlína* [online]. Zlín: Magistrát města Zlína [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/zadost-o-informaci-cl-743.html>

Seznam grafů

Graf č. 1 Porovnání participace občanů prostřednictvím aktivního volebního práva	68
Graf č. 2 Volební účast ve volbách do PS v roce 2017	69
Graf č. 3 Volební účast ve volbách do PS v roce 2017	70
Graf č. 4 Volební účast ve volbách do PS ve městě Zlín	70
Graf č. 5 Volební účast vybraných lokalit do voleb do Senátu ČR - v roce 2020.....	71
Graf č. 6 Volební účast v rámci vybraných lokalit ve Zlínském kraji	72
Graf č. 7 Vývoj volební účasti do Senátu ČR ve městě Zlíně.....	72
Graf č. 8 Volební účast na volby prezidenta ČR - I. kolo v roce 2018	73
Graf č. 9 Volební účast na volby prezidenta ČR - II. kolo v roce 2018.....	74
Graf č. 10 Volební účast na volbách na prezidenta ČR - I kolo.....	74
Graf č. 11 Volební účast na volbách na prezidenta ČR - II kolo.....	75
Graf č. 12 Vývoj volební účasti voleb na prezidenta ČR ve městě Zlíně.....	75
Graf č. 13 Volební účast ve volbách do zastupitelstev krajů 2020	76
Graf č. 14 Volební účast ve volbách zastupitelstev krajů – 2020	77
Graf č. 15 Porovnání účasti voleb do zastupitelstev krajů ve Zlíně.....	77
Graf č. 16 Volební účast - volby do zastupitelstev obcí – 2018.....	78
Graf č. 17 Volební účast - volby do zastupitelstev obcí – 2018.....	78
Graf č. 18 Vývoj volební účast do zastupitelstev obcí – Zlín	79
Graf č. 19 Volební účast - volby do Evropského parlamentu - 2019.....	80
Graf č. 20 Volební účast - volby do Evropského parlamentu - 2019.....	80
Graf č. 21 Vývoj volební účast voleb do Evropského parlamentu ve Zlíně.....	81
Graf č. 22 Výsledky hlasování v referendu,	83
Graf č. 23 Účast v referendu o přistoupení ČR do EU	83
Graf č. 24 Počet místních referend v letech 2010-2020	84
Graf č. 25 Účast v referendu 2010-2020	84
Graf č. 26 Počet žádostí o informace v roce 2020.....	86
Graf č. 27 Počet žádostí o informace v roce 2020.....	87
Graf č. 28 Vývoj žádostí o informace ve městě Zlín.....	88

Graf č. 29 Stížnosti na vyřizování žádostí o informace dle zákona č. 106/1999 Sb.	88
Graf č. 30 Stížnosti na vyřizování žádostí o informace dle zákona č. 106/1999 Sb.	89
Graf č. 31 Vývoj stížností na vyřizování žádostí o informace dle zákona č. 106/1999 Sb. ve městě Zlín.	90

Seznam použitých zkratk a symbolů

ČR – Česká republika

č. – číslo

čl. – článek

EU – Evropská unie

LZPS – Listina základních práv a svobod

odst. – odstavec

§ - paragraf

% - procento

Sb. - sbírka zákonů